

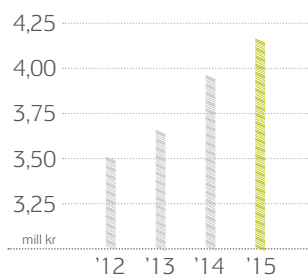
Nortura Årsmelding 2015

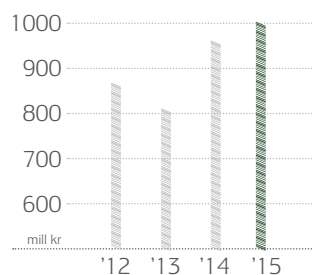
Nortura
bondens selskap

Nøkkeltall

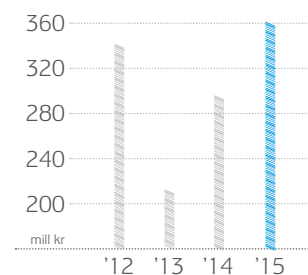
Omsetning pr årsverk

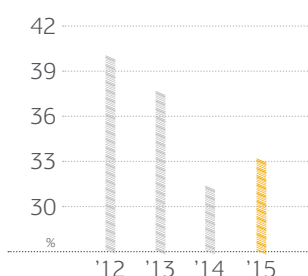
Driftsresultat før av- og nedskrivninger (EBITDA)

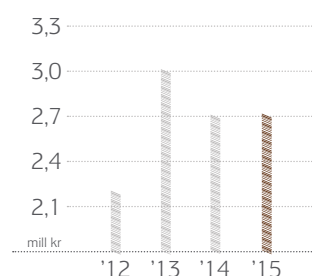
Resultat før etterbetaling / skatt

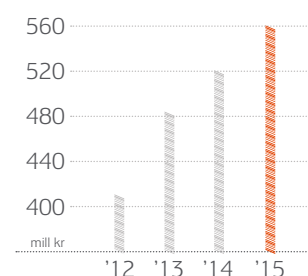
Egenkapitalandel %

Netto rentebærende gjeld / EBITDA

Ytelser utover nettonotering

Tall i millioner kr	2012	2013	2014	2015
Omsetning	19 177	20 621	21 994	22 218
Omsetning pr. årsverk	3,49	3,65	3,94	4,15
Driftsresultat før av- og nedskrivninger (EBITDA)	873	806	955	997
Driftsresultat (EBIT)	403	328	428	437
Resultat før etterbetaling / skatt	339	210	292	359
Totalkapital	7 925	8 643	8 812	9 051
Egenkapital	3 142	3 243	2 777	2 985
Netto rentebærende gjeld, uten leasingforpliktelser	1 921	2 433	2 606	2 658
Egenkapitalandel %	39,7	37,5	31,5	33,0
Totalkapital rentabilitet %	5,8	4,5	5,6	5,5
Egenkapital rentabilitet %	10,9	6,6	9,7	12,5
Netto rentebærende gjeld uten leasingforpliktelser / EBITDA	2,2	3,0	2,7	2,7
Gjeldsgrad	1,5	1,7	2,2	2,0
Ytelser utover nettonotering uten innfrakt og nødslakt, inkl. etterbetaling	412	483	519	557
Tilført kvantum tonn	262 090	270 472	273 136	271 805
Antall aktive eiere med rettigheter	17 757	18 208	18 689	19 000
Antall utførte årsverk (uten innleide)	5 487	5 645	5 579	5 353
Tilstedeværelse %	92,3	92,7	92,7	92,7
H-verdi	30	24	28	26
Antall skader med fravær	242	220	246	219

Innhold

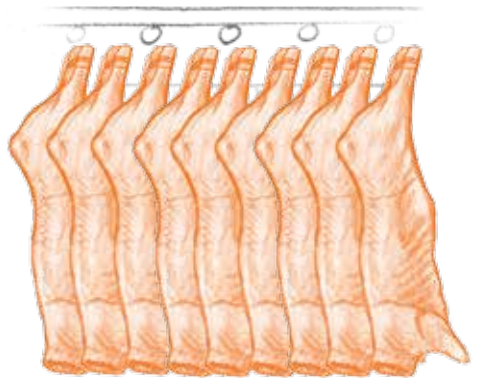
Nøkkeltall	2
Om Nortura	4
Våre merkevarer	5
Konsernledelsen & organisering	6
Fabrikker	7
Miljø	8
Datterselskaper	9
Tillitsvalgte	10
Konsernstyret	11
Konsernstyrets beretning	12
Resultatregnskapet	27
Balanse	28
Kontantstrøm	30
Noter	31
Revisjonsberetning	50

Nortura SA

Postboks 360 Økern
0513 Oslo

Telefon: 03070
Fax: 73 56 48 00
E-post: firmapost@nortura.no
Web: www.nortura.no

Utgiver: Nortura SA
Informasjonsdirektør: Elin Ytterdahl Tohje
Redaktør: Marit Sandnes
Grafisk design: Even Hovensjø Olsen
Foto: Eva Brænd, Studio B13 og Kilian Munch

Om Nortura

Nortura SA er Norges største merkevarerhus innen kjøtt- og eggprodukter, og omsetter for 22,2 milliarder kroner. Konsernet henter råvarer fra hele landet og har fabrikkvirksomhet i 28 kommuner. I tillegg har konsernet flere hel- og deleide datterselskaper innen beslektet næringsvirksomhet i Norge, Sverige, Danmark og England.

Nortura garanterer norsk verdiskapning fra råvare til merkevare. Formålet er å sikre avsetning for kjøtt og egg, skape verdier for andelseierne ved å sikre tilførsler av råstoff samt slakte, skjære, foredle, utvikle produkter og selge til industri, storkjøkken og detaljister. Nortura driver næringsmiddelvirksomhet på samvirkebasis. Ca. 19 000 egg – og kjøttprodusenter leverer sine råvarer og er aktive eiere med rettigheter. I et samvirke får eierne sin del av resultatet gjennom betalingen de får av råvaren de leverer. Konsernet har ca. 5 350 utførte årsverk og hovedkontor på Løren i Oslo.

For merkevarene Gilde og Prior bruker vi kun kjøtt og egg fra våre egne norske bondegårder spredt over hele landet. Det skal vi fortsette med.

Det ligger et stort ansvar på oss som står bak produktene. Ikke bare har vi en visjon om å inspirere til velsmakende, næringsrike og hyggelige måltider i alle situasjoner og til alle tider, vi må også skape forutsetninger for en langsiktig utvikling av vår industri – hele veien fra gården og hjem til deg som bryr deg om hva du spiser.

Med vennlig hilsen
Nortura SA

Våre merkevarer

Nortura SA leverer noen av landets fremste merkevarer innen kjøtt og egg.

Gilde-merket har eksistert siden 1964, og er landets ledende merkevare for rødt kjøtt. Gilde har kjøttprodukter av svin, storfe, lam/sau og reinsdyr og dekker alle dagens måltider. Med misjonen om å utvikle kjøttvarer av ypperste kvalitet basert på norsk kjøtt som en unik og trygg råvare fra den norske bonden ønsker vi å friste, begeistre og skape matglede. Alle Gilde-produkter produseres utelukkende av norsk kjøtt – fra den norske bonden.

Prior-merket er landets ledende merkevare for kylling, kalkun og egg. Merkevaren ble etablert i 1977. Prior leverer sunne og trygge produkter som gir forbrukerne gode matopplevelser. Prior selger både til dagligvare og storkjøkken. Alle Priorprodukter produseres utelukkende av norsk egg og fjørefekjøtt.

Thulefjord representerer det aller beste fra den levende og mangfoldige nordnorske matkulturen gjennom bruk av nordnorske råvarer og tradisjonsrike nordnorske oppskrifter.

Eldhus er eldhusrøyt spekemat og pinnekjøtt. Eldhus blir laga i Evanger. Her held vi dei gamle tradisjonane i hevd og fører vidare ein av dei eldste og finaste mattradisjonane på Vestlandet. Metoden gir perfekt modning og den heilt spesielle smaken.

Terina er Norturas merkevare for hermetikk. Terina har produkter av svin, storfe, lam/sau og kylling. Med visjonen "Gjør god mat enkel å lage" ønsker vi å gi deg god mat på kort tid.

Joika - Norges mest solgte hermetikk siden 1960. Joika oppstod som en idé i etterkrigs-Norge, da langtidsholdbar mat var en viktig premiss i husholdningen. Suksessen til produktet var og er gode kjøttkaker laget av reinsdyrkjøtt i rikelig og god saus. Med reinsdyr som basis var det naturlig at navnet på produktet og designet ble oppfattet som samisk, derav navnet Joika.

Konsernledelsen

Arne Kristian Kolberg (47)
Konsernsjef

Hans Thorn Wittussen (51)
Visekonsernsjef
Nortura Råvare & medlem

Mads Bendixby (43)
Konserndirektør
Nortura HR, Konsernutvikling & Markedskategorier

Harald Ullevoldsæter (52)
Konserndirektør
Nortura Økonomi, finans & IKT

Kjell S. Rakkenes (45)
Konserndirektør
Nortura Kommunikasjon & Trygg Mat

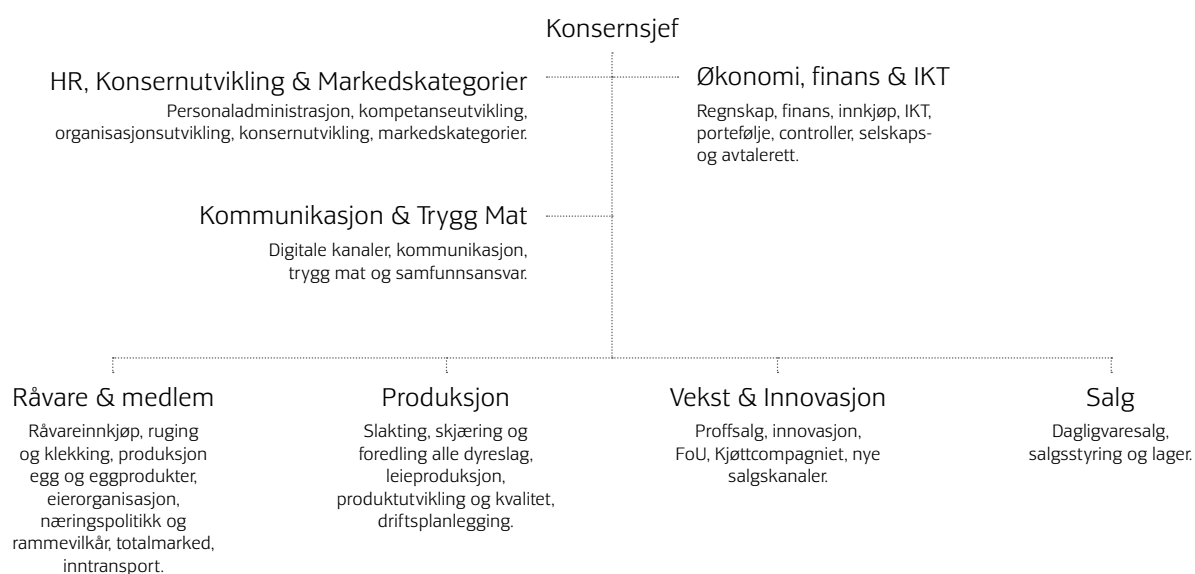
Lisbeth Svendsen (51)
Konserndirektør
Nortura Produksjon

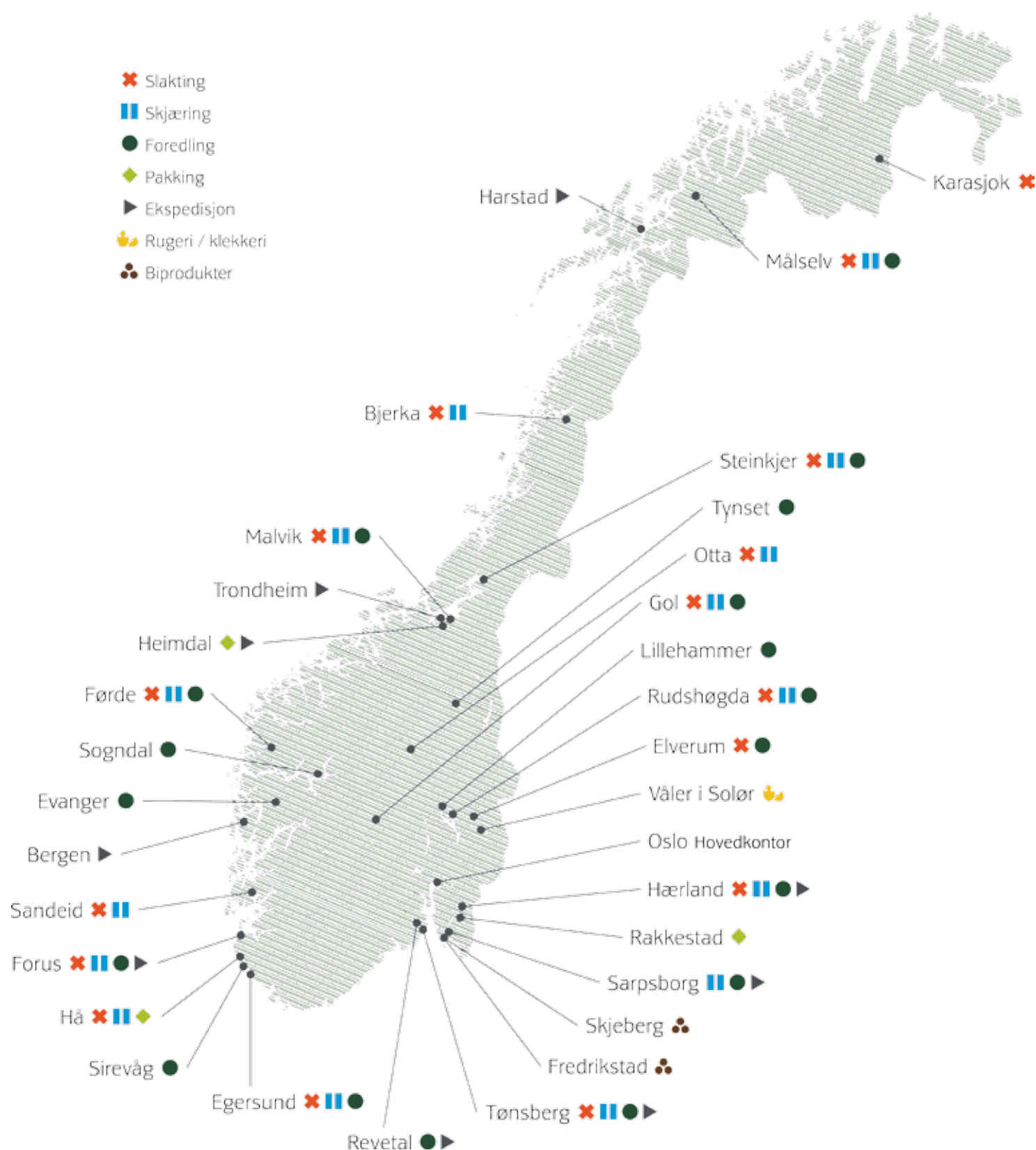
Torleif Bjella (59)
Konserndirektør
Nortura Vekst & Innovasjon

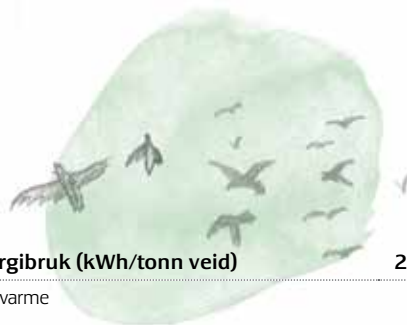

Robert Bekkhus (37)
Konserndirektør
Nortura Salg

Norturas fabrikker

Vann- og avløp (m ³ /tonn)	2013	2014	2015
Vann	4,74	4,86	4,61
Avløp	4,02	4,23	4,22

Nortura har som mål at produksjonen i primærleddet og i fabrikkene skal foregå med minst mulig bruk av ressurser og med minst mulig negativ påvirkning på det ytre miljø.

For våre virksomheter innebærer dette:

- Utnytte alle råvarer og andre innsatsfaktorer på best mulig måte, samt minimere svinn i alle ledd. Vår strategi for å «bruke hele dyret hele tiden» står sentralt i dette.
- Utarbeide og offentliggjøre årlige rapporter om industriens oppnåelse av miljø- og klimamål.

Energiforbruk

Nortura satte i sin strategiplan fra 2008 som mål å bedre energieffektiviteten, målt som energiforbruk pr. produsert tonn kjøtt, med 20 prosent fra 2006 til 2011. I perioden ble energiforbruket redusert med ti prosent fra 641 til 577 kWh/tonn. Målet ble dermed ikke nådd, men det arbeides kontinuerlig med å redusere energiforbruket. I 2015 var Norturas totale energiforbruk 321 GWh, en nedgang på 10 GWh fra året før. I dette tallet inngår også produksjon som foretas av egne selskaper i Norturas lokaler, og som dermed gir økt veid produksjon i indeksene. Energieffektiviteten ble i 2015 målt til 537 kWh, som er 16,2 prosent lavere enn referanseåret 2006.

Måling av energieffektivitet ved fabrikkene gir en god indikator på hvor godt energien som må kjøpes blir utnyttet. Fra 2014 til 2015 har endringene vært størst ved fabrikkene på Hærland (fra 430 til 355 kWh/tonn) og i Egersund (fra 622 til 494 kWh/tonn).

Også innenfor kontordrift og administrasjon er det også muligheter til energisparing.

Ved Hærland er driften av tekniske installasjoner og energisystemer i full drift og det er oppnådd noe bedre energieffektivitet enn kriteriene som ble lagt i prosjektfasen.

Flytting av griseslakting fra Sarpsborg til Tønsberg og Rudshøgda, sammen med lav pris på elektrisitet, har medført betydelig reduksjon i oljeforbruket.

Steinkjer har vært tilkoblet fjernvarmenett gjennom hele 2015. Her er levering av fjernvarme basert på flisfyring. Oljeforbruket ved anlegget er redusert fra vel 336 621 liter til 1 405 liter fra 2014 til 2015. Forbruket av elkraft er ikke økt. Reduksjonen er dermed ikke forårsaket av lave priser på elektrisitet.

Rudshøgda har lavest forbruk pr. produsert enhet av de integrerte fabrikkene for rødt kjøtt.

Klimagasser

Det totale oljeforbruket i Nortura er gått ned med mer enn 500 000 liter fra 2014 til 2015. Noe er erstattet av elektriske fyrkjeler (ca. 200 000 liter). Som følge av dette er utslippene av CO₂ fra Norturas fabrikker redusert fra 17 931 tonn i 2014 til 16 145 tonn i 2015. I beregningen av CO₂-utslippene inngår også bidrag fra Norsk Elkraft. Fordelingen av våre energikilder som benyttes i våre fabrikker er vist i tabellen over.

Energibruk (kWh/tonn veid)	2013	2014	2015
Fjernvarme	34	29	29
Olje	41	37	29
El. Kraft	392	395	397
Propan / gass	90	85	82
Totalt	558	546	537

Materialforbruk og gjenvinning

Nortura brukte i 2015 vel 10 670 tonn med emballasje, fordelt på 5 517 tonn fiber, 4 685 tonn plastbasert og 414 tonn metallbasert emballasje. Våre største kunder ønsker produkter levert i pappemballasje i stedet for dagens flerbrukskasser av plast. Bruk av fiberbasert emballasje forventes derfor å øke.

Det er strenge krav til hva slags materialer som kan benyttes til matvarer. Overflaten på emballasje som kan komme i kontakt med matvarer, skal ikke være produsert av resirkulert materiale. Emballasjeprodusenter benytter resirkulert materiale, men kun i deler av emballasjen som ikke kommer i direkte kontakt med matvarene.

Nortura er medlem av Grønt Punkt, som sikrer finansiering av returoordningene for plast, metall, glass, kartong og papp. Nortura tilstreber høyest mulig andel resirkulert materiale og arbeide for å redusere bruk av oljebasert plast i sin emballasje.

Selskapet Norsk Protein AS, hvor Nortura eier 75 prosent, står for gjenvinningen av proteinråstoff fra våre slakterier. Råstoffet blir videreforedlet til animalsk fett og kjøttbeinmel, som anvendes til blant annet fôr til kjæledyr, gjødsel og biobrensel. Slakteriene tar også ut andre biprodukter til kjæledyr-industrien, slik at den største restfraksjonen fra slaktning blir hundre prosent utnyttet.

Vann og kjemikalier

Næringsmiddelindustrien er pålagt å bruke vann av drikkevannskvalitet i produksjonen. Norturas totale vannforbruk i 2015 var 2,75 millioner kubikkmeter, mot 2,86 millioner kubikkmeter året før.

Det har vært noen utfordringer med driften av renseanlegget i Egersund. Økt uttak av plussprodukter påvirker mengden av forensning i avløpet fra fabrikkene og krever optimalisering av driften.

Sandeid startet planlegging av sitt nye renseanlegg tidlig i 2015. Dette har dratt ut i tid og byggingen starter ved årsskiftet 2015/2016. Dette er ikke i henhold til fristen som er stilt i tillatelsen fra Fylkesmannen. Planen er å komme i drift sommeren 2016.

Etter lang behandlingstid hos Fylkesmannen er det gitt ny tillatelse for Norturas nye fabrikk i Kviamarka. Fylkesmannen har stilt strenge krav som trolig vil utløse bygging av nytt renseanlegg ved Nortura Hå.

Ved fabrikkene i Tønsberg er det sendt inn en oppdatering av tillatelse, og i Førde er det startet arbeid med en oppdatering/revisjon av tillatelsen der.

Norturas totale forbruk av kjemikalier er stabilt med ca. 1 200 tonn pr. år. Bruken dreier seg i hovedsak om kjemikalier til rengjøring. Nortura har et sentralt kjemikalieutvalg som sørger for at substitusjonsplikten blir overholdt. Det arbeides systematisk med fareanalyser for kjemikaliene som benyttes. Det er utført slike analyser for alle kjemikalier som er kreftfremkallende, mutagene og skadelige for reproduksjon.

Datterselskaper

Norilia AS

Omsetning 480,4 mill. kr.

Antall utførte årsverk 44

Eierandel 100 %

Norilia er et heleid datterselskap til Nortura. Aktiviteten til Norilia er basert på plussprodukter fra slakting og nedskjæring på alle dyreslag. Norilia har egen virksomhet på hud, skinn, naturtarm, ull, råstoff til dyrefôr og noen eksportprodukter til mat. Rundt 70 % av salget er eksporthandel og de viktigste markedene er i Europa og Asia. Hovedkontoret er i Oslo.

Norsk Hundefôr AS

Omsetning 109,9 mill. kr.

Antall utførte årsverk 18

Eierandel 100 %

Driver produksjon og salg av hundefôr. Hovedkontoret er i Sirevåg.

Norsk Protein AS

Omsetning 337,0 mill. kr.

Antall utførte årsverk 63

Eierandel 75 %

Viderefører biprodukter fra slakterier og skjærebedifter, kassater og døde dyr. Hovedkontoret ligger på Hamar.

Fjordkjøkken AS

Omsetning 367,6 mill. kr.

Antall utførte årsverk 105

Eierandel 56,5 %

Driver middagsproduksjon for merkevaren Fjordland. Hovedkontoret ligger på Varhaug i Rogaland.

Matiq AS

Omsetning 249,8 mill. kr.

Antall utførte årsverk 113

Eierandel 100 %

Leverandør av konsernets IT-tjenester. Hovedkontoret ligger i Trondheim.

NoriDane Food A/S (DAN)

Omsetning 887,1 mill. kr.

Antall utførte årsverk 16

Eies 100 % av NoriDane Foods AS (NOR)

Driver internasjonal handel med kjøttvarer. Hovedkontoret er i København, med avdelingskontorer i Oslo, Polen og Ungarn.

NORFERSK

Norfersk AS

Omsetning 1 247,2 mill. kr.

Antall utførte årsverk 106

Eierandel 100 %

Norfersk AS er utviklet av Nortura og NorgesGruppen for eksklusivt å betjene Meny, Spar og Kiwi med førsteklasses produkter av storfe, svin og lam. Norfersk startet leveranser 3. september 2012.

Curtis Wool Direct Holdings Ltd

Omsetning 716,4 mill. kr.

Antall utførte årsverk 117

Eierandel 87,5 %

Driver internasjonal handel med ull. Hovedkontoret ligger i Bingley, UK.

Øvrige datterselskaper

Scandinavian Poultry Research AS	51,0 %
Norsk Dyremat AS	76,7 %
Karasjok Slakteeiendom AS	66,0 %
Hå Rugeri AS	51,0 %
NoriDane Foods AS (NOR)	67,5 %
Prima Slakt AS	100,0 %

Se note 11 for ytterligere informasjon.

Tillitsvalgte

Konsernstyret Nortura SA

Eiervalgte

- Sveinung Svebestad, Kyrkjevegen 58, 4327 Sandnes, styreleder
- Kari Redse Håskjold, Håskjoldvegen 41, 6100 Volda, nestleder
- Kjersti Hoff, Høgholen, Mosjøvegen 53, 2340 Løten
- Teig J. Madsen, Oldra 30, 9415 Harstad
- Bente Roer, Roersveien 100, 1580 Rygge
- Robert Søndrål, Øvre Holsvegen 51, 3576 Hol
- Inger Lise Aarrestad Rettedal, Mosterøyveien 802, 4156 Mosterøy
- Oddveig Gikling-Bjørnå, Fale, 6612 Grøa
- Per Heringstad, Heidalsvegen 1537, 267 Heidal

Ansattvalgte

- Kenneth Johansen, Jaktveien 11, 1710 SARPSBORG
- Ken Ove Sletthaug, Markageilen 70, 4322 Sandnes
- Viggo Sennesvik, E. Erlandsens Vei 14 A, 8003 Bodø
- Tove Berit Berg, Knausveien 51, 3121 Nøtterøy
- Trond Andersen, Tyriveien 10, 1470 Lørenskog

Konsernråd

- Håvard Ringnes, Fladby, 2040 Kløfta, ordfører
- Roy Erik Hetland, Hetlandsvegen 25, 5584 Bjøa, varaordfører
- Ole Næss, Bilden, Aschimlinna 44, 2760 Brandbu
- Terje Hagen, Rudsvegen 491, 2436 Våler
- Beate Menes Didriksen, Vahrveien 64, 3160 Stokke
- Ole Johannes Egeland, Olavsrud, Torudvn. 89, 1820 Spydeberg
- Olav Røysland, Vollvn. 52, 4354 Voll
- Ivar Kvinlaug, 4480 Kvinesdal
- Even Øyri, Soldalsvegen 30, 5610 Øystese
- Lidvin Hage, 6797 Utvik
- Ragnar Almaas Omli, Omli Nede, 7760 Snåsa
- Siri Fossum, 7288 Soknedal
- Bernt Mikalsen, Vik, 9475 Borkenes
- Pål Ove Wika, Svenningdal, 8680 Trofors

I tillegg består konsernrådet av konsernstyret, lederne av fagutvalgene som har talerett, kontrollkomiteens leder og leder og nestleder i valgkomiteen som har møterett.

Kontrollkomiteen

- Terje Rømmen, 7168 Lysøysundet, leder
- Odd Gunnar Mosen, Karlstadgt. 6, 0553 Oslo
- Liv-Julie Wågan, Sandvåg, 8920 Sømna

Valgkomiteen

- Terje Amundsen, Hjellevengen 63, 2910 Aurdal, leder
- Else Norheim, Åsarveien 17, 8415 Sortland, nestleder
- Arne Magnus Aasen, Aspa, 6670 Øydegård
- Bjørn Laugaland, Vormedalsvegen 728, 4130 Hjelmeland
- Kjetil Larsgard, Hovsvegen 215, 3577 Hovet
- Reidar Kallestad, Keilegavlsvg. 15, 5953 Fønnes

Fagutvalgene

Fagutvalg gris

- Nils Henry Haugen, Furustadvn. 3232 Sandefjord
- Merete Sund, Vik, 8920 Sømna
- Tore Johan Sandvik, Stein, 7856 Jøa
- Jon Leif H. Eikaas, Sommerveien 35, 4640 Søgne
- Calra Hveem, Nedre Sæbø 58, 5454 Sæbøvik
- Arne Elias Østerås, Galgumveien 64, 2344 Ilseng

Fagutvalg storfe

- Jan Erik Fløtre, 6826 Byrkjelo
- Hans Amund Braastad, Fåvangvegen 611, 2634 Fåvang
- Morten Fredriksen, Loppevollvn. 45, 9151 Storslett
- Nina Vangen Ranøien, Hoston, 7320 Fannrem
- Finn Hognestad, Gardhaugvegen 44, 4053 Ræge
- Håkon Blakkisrud, Blakkisrud, 2080 Eidsvoll
- Erlend Røhnebak, Vestre Solarveg 880, 2219 Brandval

Fagutvalg småfe

- Audun Meland, Meland, 4596 Eiken
- Kristin Bakke Lajord, Syndinvegen 84, 2975 Vang i Valdres
- Ragnhild Engan, 8260 Innhavet
- Ragnar Valstad, Tømtevegen 559, 7600 Levanger
- Reidar Kallestad, Keilegavlsvg. 15, 5953 Fønnes
- Jon Lilleslett, Strømvegen 15, 3577 Hovet

Fagutvalg egg

- Anne Lise Kindingstad, Kindingstad, 4160 Finnøy
- Gunnar H. Li, Valenvegen 308, 3800 Bø
- Svein Slåttsveen, Bekkarfjord, 9740 Lebesby
- Frode Haugland, Stigemskog, 7711 Steinkjer
- Jan Roy Eide, Eidesvegen 30, 5620 Tørvikbygd
- Jon E. Høystad, Høystad Gård, 2630 Ringeby

Fagutvalg fjørfekjøtt

- Ole Johannes Egeland, Olavsrud, Torudvn. 89, 1820 Spydeberg
- Halvor Oustad, Brynsvegen 281, 2344 Ilseng
- Arnt Ove Løvås, Gamle Kongevei 101, 7224 Melhus
- Svein Helge Lærdal, Stølveien, 5585 Sandeid
- Åge Andre Brømnes, Brømnesveien 41, 4849 Arendal
- Terje Hagen, Rudsvegen 491, 2436 Våler i Solør
- Øystein Mysen, Grønnsundveien 63, 1880 Eidsberg

Årsmøteutsendingene april 2014

- Håvard Ringnes, Fladby, 2040 Kløfta, ordfører
- Roy Erik Hetland, Hetland Nordre, 5584 Bjøa, varaordfører

Ru Nord-Norge

- Glenn Peter Knædal, Åknes, 8484 Risøyhamn
- Svein Slåttsveen, Bekkarfjord, 9740 Lebesby
- Morten Fredriksen, Loppevollveien 45, 9151 Storslett
- Bernt M. Mikalsen, Vik, 9475 Borkenes
- Ragnhild Engan, 8260 Innhavet
- Endre Østbø, Skei, 8820 Dønna
- Merethe Sund, Vik, 8920 Sømna
- Pål Ove Wika, Svenningdal, 8680 Trofors

Ru Midt-Norge

- Tore Johan Sandvik, Stein, 7856 Jøa
- Ragnar Almaas Omli, Omli Nedre, 7760 Snåsa
- Jørgen Sæther, Holstadsve Gård, 7750 Namdalseid
- Jostein Omli, Lyngheim i Stod, 7717 Steinkjer
- Bjørn Magnhild Gjelland, 7750 Namdalseid
- Frode Haugland, Stigemsgvegen 55, 7711 Steinkjer
- Jørgen Erik Baumfelder, Leksdalsvegen 929, 7656 Verdal
- Ingunn Vinje, Vinnan, 7633 Frosta
- Tomas Vik, Mo Prestegård, 7633 Frosta
- Ragnar Valstad, Tømtevegen 559, 7608 Levanger
- Arnt Ove Løvås, Gamle Kongevei 101, 7224 Melhus
- Kolbjørn Frøseth, Myrsundveien 28, 7074 Spongdal
- Siri Fossum, 7288 Soknedal
- Bård Tore Bemtsen, Nordskogen, 7391 Rennebu
- Nina Vangen Ranøien, Hoston, 7320 Fannrem
- Ole Sigbjørn Iversen, Olstrud, 6570 Smøla
- Bente Bjerkset Solenes, Bjerkset, 6631 Batnfjordsø
- Kristin Waagen, Saghaug, 6629 Torjulfvågen

Ru Vest

- Odd Bjarne Bjørdal, Bjørdal, 6150 Ørsta
- Lidvin Hage, Hage, 6797 Utvik
- Jan Erik Fløtre, 6826 Byrkjelo
- Ingrid Hellwege Haveland, Haveland 53, 5966 Eivindvik
- Eldrid Grønberg, Låvi 38, 5745 Aurland
- Reidar Kallestad, Keilegavlsvegen 15, 5953 Fønnes
- Guro Sofie Gjelland, Herresvegen 34, 5708 Voss
- Jan Roy Eide, Eidesvegen 30, 5620 Tørvikbygd
- Even Øyri, Soldalsvegen 30, 5610 Øystese
- Clara Hveem, Nedre Sæbø 58, 5454 Sæbøvik
- Svein Helge Lærdal, Stølveien, 5585 Sandeid
- Sjur Åkra, Moe, 5590 Etne
- Helene A. Bødtker, Austre Fattnes, 4209 Vanvik

Ru Agro

- Bjørn Laugaland, Vormedalsvegen 728, 4130 Hjelmeland
- Olav Røysland, Vollveien 52, 4354 Voll
- Anne Karin Grødeland, Grødelandsveien 292, 4343 Orre
- Sigurd Høyland, Rimestad 32, 4365 Nærbø
- Sigmund Rangen, Ånestadveien 270, 4360 Varhaug
- Martin Mæland, Kyrkjevegen 365, 4362 Vigrestad
- Finn Hognestad, Gardshaugveien 44, 4053 Ræge
- Anne Lise Kindingstad, Kindingstadvegen 57, 4160 Finnøy
- Ivar Kvinlaug Åsemoen, 4480 Kvinesdal
- Tor Arne Frivold, Tofteveien 67, 4516 Mandal
- Hans Aanestad jr., Opstadvegen 481, 4360 Varhaug
- Jon Leif H. Eikaas, Sommerveien 35, 4640 Søgne
- Alf Eivind Myren, Vierliveien 21, 4985 Vegårshei
- Audun Meland, Meland, 4596 Eiken
- Arild Viken, Toraldåsen 60, 4886 Grimstad
- Åge Andre Brømnes, Brømnesveien 41, 4849 Arendal

Ru Øst

- Gunnar H. Li, Valenvegen 308, 3800 Bø i Telemark
- Hans O. Erikstein, Skoevegen 4, 3800 Bø i Telemark
- Hilda Vaa, Vehusvegen 24, 3890 Vinje
- Ottar Flatland, Flatdalsbyen 6, 3841 Flatdal
- Ole Reino Tala, Askhaugveien 40, 3170 Sem
- Beate Menes Didriksen, Vahrveien 64, 3160 Stokke
- Nils Henry Haugen, Furustadveien 180, 3232 Sandefjord
- Ole Kai Sørbøl, Åsgardane, 3550 Gol
- Jon Lilleslett, Strømvegen 15, 3577 Hovet
- Thor Harald Bjoner, Strømfossveien 437, 1890 Rakkestad
- Øystein Mysen, Grønnsundveien 63, 1880 Eidsberg
- Ole Johs. Egeland, Torudveien 89, 1820 Spydeberg
- Lars Tøllberg, Sutenrødveien 46, 1747 Skjeberg
- Dag Søyb, Skiveien 51, 1816 Skiptvet
- Håkon Blakkisrud, Blakkisrud, 2080 Eidsvoll

RU Innlandet

- Terje Hagen, Rudsvegen 491, 2436 Våler
- Børre Rogstadkjernet, Sagene Ring 332, 2410 Hernes
- Even Erlien, Orvos, 7374 Røros
- Arne Elias Østerås, Galgumveien 64, 2344 Ilseng
- Einar Myki, Tønset, Chausseen 180, 2340 Løten
- Ingeborg Tønseth, Byhagan 123, 2345 Ådalsbruk
- Haakon Andreas Alm, Tangenvegen 307, 2335 Stange
- Per Ole Røste, Helgøvegen 1149, 2350 Nes på Hedmark
- Ole Simen Baldishol, Baldisholvegen 116, 2350 Nes på Hedmark
- Hans Amund Braastad, Fåvangvegen 611, 2634 Fåvang
- Jon E. Høystad, Høystadvegen 173, 2630 Ringeby
- Else Mona Staurust Bjørnstad, Permovegen 35, 2690 Skjåk
- Stein Rønjos Hålien, Tyinvegen 2950, 2967 Lomen
- Kristin Bakke Lajord, Syndinvegen 84, 2975 Vang i Valdres
- Jorunn S. Ballangrud, Helsevegen 122, 2840 Reinsvoll
- Ole Næss, Aschimlinna 44, 2760 Brandbu

Ansattvalgte

Område Nord

- Rune Heim, Myrmannsveien 12, 7088 Heimdal
- Geir J. Bjørklund, Tøkelvdal, 9321 Moen
- Ronny Aunan, Infanteriveien 40, 7713 Steinkjer
- Ann Iren Karlsen, Øverteigen 1A, 9404 Harstad

Område Vest

- Merete Børke Alpen, Alpen, 6858 Fardal
- Bjarte Hundvebakke, Korsavegen 20, 6800 Førde
- Olav Osaland, Bjøavegen 60, 5582 Ølensvåg
- Jarl Sigve Øen, Heggdalsveien 858, 4370 Egersund

Område Øst

- Ann Kristin Kvaløysund, Viggos vei 6, 3122 Tønsberg
- Bjørn Moastuen, Linvikshaugen 12, 2634 Fåvang
- Tony Aleksander Danielsen, Målaregatan 14, S-45238 Strömstad
- Per Gunnar Halvorsen, Husflidveien 13, 1850 Mysen

Område Prior

- Tove Berit Berg, Knausveien 51, 3121 Nøtterøy
- Robert Rødsdalen, Odins veg 15 A, 2409 Elverum
- Bente Bø, Roskliå 74, 4365 Nærbø
- Bjørn Andre Støldal, Gressveien 6, 1890 Rakkestad

LO

- Irene Åstveit, Selvikveien 61, 5106 Øvre Ervik
- Inge Vaule, Gamle Postvei 43, 4313 Sandnes
- Roar Viken, Ulsbergbakken 32, 4034 Stavanger
- Kenneth Johansen, Jaktveien 11, 1710 Sarpsborg

YS

- Erik Bergseng, Bergsengsveien 50, 2372 Brøttum
- Bjørn Gunnar Stalsberg, Fauskerudvegen 28, 2390 Moelv
- Inger Elisabeth Ødegård, Hengsrudveien 238A, 3174 Revetal
- Erlend Rønning, Kornblomstveien 8A, 7050 Trondheim

Norturas konsernstyre 2015

Styreleder
Sveinung Svebestad (55)

Fra Sandnes i Rogaland.
Styremedlem fra 2006.
Styreleder fra 2008.
Driver med svineproduksjon.

Nestleder
Kari Redse Håskjold (56)

Fra Volda i Møre og Romsdal.
Styremedlem siden 2008.
Styrets nestleder fra 2012.
Driver produksjon av storfe.

Teig Madsen (53)

Fra Harstad i Troms.
Vararepresentant i konsernstyret
siden 2006.
Styremedlem fra 2008.
Driver med småfe og egg.

Per Heringstad (47)

Fra Heidal i Oppland.
Styremedlem siden 2015.
Driver med melke- og
storfekjøttproduksjon, i tillegg til skog.

Oddveig Gikling-Bjørnå (40)

Fra Sunndal i Møre og Romsdal.
Styremedlem siden 2014.
Driver storfekjøttproduksjon på ammeku
og innkjøpt kalv og har også litt
eggproduksjon.

Kjersti Hoff (53)

Fra Løten i Hedmark.
Styremedlem siden 2008.
Driver økologisk melke- og
kjøttproduksjon.

Robert Søndrål (49)

Fra Hol i Buskerud.
Styremedlem siden 2013.
Driver med sau.

Inger Lise Aarrestad Rettedal (40)

Fra Rennesøy i Rogaland.
Styremedlem siden 2014.
Driver med sau, storfekjøtt- og
slaktegrisproduksjon og har utviklet
varemerket Klostergården.

Bente Roer (55)

Fra Rygge i Østfold.
Styremedlem siden 2013.
Driver med kylling, korn, grønnsaker- og
potetproduksjon.

Kenneth Johansen (38)

Fra Sarpsborg i Østfold.
Styremedlem siden 2015.
Ansatt ved Nortura Sarpsborg
Konserntillitsvalgt for de LO-organiserte
i Nortura.

Ken Ove Sletthaug (53)

Fra Sandnes i Rogaland.
Styremedlem siden 2006.
Ansatt ved Nortura Forus.

Trond Andersen (45)

Fra Lørenskog i Akershus.
Styremedlem siden 2012.
Hovedtillitsvalgt for YS.
Ansatt ved Nortura salg.

Viggo Sennesvik (56)

Fra Bodø i Nordland.
Styremedlem siden 2011.
Ansatt ved Nortura Bodø.

Tove Berit Berg (46)

Fra Nøtterøy i Vestfold.
Styremedlem siden 2015.
Ansatt ved fabrikken i Revetal.

Resultatvekst for Nortura

Nortura hadde resultatvekst i 2015. Konsernet fikk en omsetning på 22,2 milliarder kroner og et resultat før skatt og etterbetaling på 359 millioner kroner i 2015. God kostnadsstyring gjennom året bidrar til en positiv resultatutvikling til tross for utfordrende markedsforhold.

Resultatutvikling

Konsernets driftsinntekter ble 22,2 milliarder kroner i 2015, noe som tilsvarer en vekst på 200 millioner kroner eller en prosent. Dagligvaremarkedet har i 2015 vært preget av kjedenes satsning på egne merkevarer og kjedekonsentrasjon. Dette har ført til at Nortura sine merkevarer har mistet markedsandeler gjennom året, samtidig som EMV-volumet er redusert mot fjoråret. Lavere inntekter fra dagligvare- og industrisalg i morselskapet kompenseres av økte inntekter fra datterselskapene. Helårseffekt av kjøpet av Prima Slakt, fortsatt salgsvekst gjennom Norfersk og valutaeffekter bidrar positivt.

Driftsresultatet (EBIT) i 2015 ble 437 millioner kroner. Dette tilsvarer en vekst på 9 millioner kroner, eller 2,1 prosent. Driftsmarginen for 2015 ble 2,0 prosent og er dermed på samme nivå som fjoråret. God kostnadsstyring gjennom året bidrar til en positiv resultatutvikling, til tross for lavere salgsvolum og et utfordrende kyllingmarked.

Markedsutvikling

2015 var et år preget av strukturelle endringer i dagligvaremarkedet. Coop Norges kjøp av ICA førte til at hovedtyngden av de tidligere ICA- og Rimi-butikkene ble integrert i Coop i løpet av året. Fire store dagligvarekjeder er dermed redusert til tre. Nortura følger utviklingen tett og ser utfordringer med stadig færre aktører i siste del av matvarekjeden. For å kunne styrke selskapets posisjon og handlingsrom, etablerer Nortura blant annet to nye enheter, KjøttCompagniet og Nye Salgskanaler. KjøttCompagniet skal være en effektiv forretningsmodell med fokus på matspesialiteter laget av de beste råvarene Norge har å by på ved å foredle medlemmenes "verdikjedeskatter" i samhandling med andre. Nye Salgskanaler jobber med å selge Nortura sine merkevarer til nye kunder i nye kanaler. Dagligvarer på nett er nå i sterk vekst i Norge og folks handlevaner er i endring. Dette markedet er det interessant å følge med på for Nortura.

Satsningen på egne merkevarer (EMV) har utviklet seg over flere år og omfatter nå varer i alle segmenter, også standardsegmentet, som er kjerneposisjonene til Nortura sine merkevarer. Kjeden har byttet ut og supplert Nortura sine merkevarer med både egne varer og kjedespesifikke varianter av merkevarer. Dette er et tydelig signal på kjedenes ønske om å differensiere seg. Nortura har lyktes i å gripe muligheten til produktutvikling av spesifikke, kjedetilpassede merkevarevarianter.

Til tross for at forbrukerpreferansene for Gilde og Prior holder seg på et meget høyt nivå, førte konkurransebildet og veksten i EMV til at Gilde og Prior sine markedsandeler fortsatte å falle i 2015. Samlet markedsandel målt i verdi for Gilde og Prior var 36,6 prosent. Satsing på merkevarer vil fortsatt være et viktig virkemiddel for Nortura, i tillegg til å utnytte de fortrinn vår verdikjede kan gi. Nortura fortsetter arbeidet med å implementere nye merkevarestrategier for Gilde og Prior, og bruke verdikjeden til å skape økte verdier. Slik kan Nortura forhåpentlig bremse fallet i markedsandeler og legge grunnlag for lønnsom vekst. Gilde og Prior er fortsatt forbrukernes prioriterte merkevarer innenfor kjøtt og egg, og Nortura skal framover arbeide både for å utvikle dem og for å skape nye posisjoner.

Industriell utvikling

Det er foretatt flere endringer i industristrukturen i 2015. Beslutningen om å fase ut storfeslaktning fra Nortura Tønsberg ble vedtatt i 2014 og gjennomført tidlig i 2015. Mottakende anlegg, dyrebilsjåfører og planleggingsstab har gjort en meget solid jobb, slik at omleggingen ble vellykket. I området som ble berørt, ble det satt inn forsterket innsats på rådgiversiden, noe som har gitt Nortura flere nye produsenter.

Ekspedisjon i Bergen er vedtatt nedlagt og hovedaktivitetene overføres til Nortura Forus i begynnelsen av 2016. I tillegg etableres det en mindre "satellitt-ekspedisjon" i Bergen for å sikre høy servicegrad i det økende markedet som Nortura Proffs storkjøkkenkunder representerer.

Nortura Lillehammer er vedtatt nedlagt og prosjektering av nybygg på Nortura Rudshøgda startet i 2015. I løpet av 2017 vil aktiviteten på Lillehammer opphøre og i sin helhet flyttes til Rudshøgda.

Ekspedisjonen i Trondheim ble i 2015 besluttet flyttet til Nortura Malvik. Da vedtaket ble fattet, startet detaljplanlegging av tilbygget på Malvik, og i løpet av februar 2017 vil aktivitetene på Tunga bli avsluttet.

I 2015 ble det også vedtatt å flytte deler av pølseproduksjon ved Nortura Målselv til Nortura Tønsberg og Nortura Forus. Nortura Målselv produserer pølser og deiger til markedet i Nord Norge, og volumet er tilpasset råvaretilgangen ved anlegget. Overflyttingen av volumet går etter oppsatt plan.

Nortura Evanger ble i 2015 vurdert avviklet grunnet flere avbrudd i driften knyttet til flom de senere årene, men en arbeidsgruppe konkluderte med at det er lite lønnsomt å gjennomføre avvikling. Virksomheten ved anlegget opprettholdes og det gjennomføres flomsikringstiltak både av kommunen og Nortura.

Forprosjektering av nye Nortura Kviamarka har i 2015 kommet godt i gang. Det er gjennomført konsept- og skissefase som grunnlag for den pågående forprosjektfasen. Forprosjektet vil avsluttes våren 2016, og vil da danne grunnlaget for en videre beslutning. Dyktige interne ressurser kombinert med spesialkompetanse skal utforme anlegget på tegnebrettet og gjøre nødvendige beregninger. Dette er et Nortura-prosjekt som det knytter seg stort engasjement rundt.

I alle Nortura sine strukturprosjekter er det medvirkning fra de ansatte. Dette er meget krevende arbeid der det ofte er store konsekvenser for medarbeidere. Overordnet målsetning i alle våre gjøremål er hva som er det beste for Nortura. "Ett Nortura – sterkt og lønnsomt".

"Nye" Hærland

I 2015 ble "nye" Hærland ferdigstilt. Nortura Hærland startet slakt og nye filet- og pakkelinjer i desember 2014, men innkjøringen av fabrikken skjedde i løpet av 2015. Videre ble kalkunslakt og ny skjæreavdeling for kalkun startet opp i februar. Grillavdelingen ble startet opp i september. Kompleksiteten i en "online-fabrikk" som Hærland er betydelig, siden alle linjer teknologisk henger sammen. Teknisk stopp på et punkt i en slik "online-linje" berører hele fabrikken. De første 3-4 månedene var utfordrende med tekniske stopp som medførte økt andel svinn, moderat effektivitet og høyere personalkostnader. Fra midten av mai var driften stabilisert og ytterligere forbedringer og stabiliseringer på et høyere effektivitetsnivå har skjedd gjennom sommeren og høsten. Leveringsgradene til kundene har i hele perioden vært tilfredsstillende og til dels svært gode. Driften viser at fabrikken leverer slik man forutsatte ved investeringsbeslutningene og fabrikken på Hærland vil bidra til at Nortura blir konkurransedyktig på hvitt kjøtt i framtiden.

Kostnadene ved utbyggingen på Hærland er blitt betydelig større enn forutsatt da styret vedtok utbyggingen i 2011. Det er tre hovedårsaker til dette.

1. Styrets beslutningsgrunnlag i 2011 inneholdt ikke alle elementer for en fullverdig utbygging. På dette tidspunktet var det ikke tatt hensyn til eller detaljprosjektert bygningsmessige behov, teknologinivå, emballaseløsninger og infrastruktur.
2. Prosjektet er blitt utvidet flere ganger, blant annet fordi markedet har endret seg. Hærland har fått flere skjærelinjer enn opprinnelig planlagt, automatiseringen av anlegget er utvidet, en produksjonslinje for grillet kylling er etablert (fra Lillehammer) og det er innført et nytt system for kasser og lastbærere. Det er også kommet nye pålegg fra myndighetene og det er foretatt investeringer i miljø- og renseteknologi. Alle endringene er gode og lønnsomme, men har ført til vesentlig økning i kostnadene.
3. Nortura har meldt erstatningskrav til ingeniørselskapet som ble brukt ved utbyggingen. Les mer om det under juridiske prosesser.

Den største utfordringen Nortura og eierne står overfor handler om konsekvensene av doubling av konsesjonsgrensene og de betydelige markedsendringene i fjørefproduksjonen som krever et nytt Nortura med et helt annet virkemiddelapparat, kostnadsnivå, organisering og nye inntektsmodeller. Den moderne fabrikken på Hærland er en del av løsningen og et av virkemidlene for å realisere konsernstrategien "Ett Nortura – sterkt og lønnsomt". Prosjektet har gitt mye læring og erfaring som vil brukes inn i andre prosesser.

Kyllingåret 2015 – et år med store endringer i marked og rammebetingelser

Den store medieoppmerksomheten om ESBL høsten 2014, særlig i desember, medførte et fall i kyllingsalget i Norge på 15-20 prosent i årets tre første måneder. Svikten var deretter i størrelsesorden 5-10 prosent, før salget stabiliserte seg ut over sommeren og viste en svak økning på høsten. Dette medførte særdeles store utfordringer, både med høyt lagernivå, fall i aktivitet på fabrikkene, fall i salget av daggamle kyllinger og store reduksjoner i produksjonen og utkjøp hos kyllingprodusentene. Salget av daggamle kyllinger i Norge falt fra 78 til 69 millioner i løpet av 2015, en nedgang på 11,5 prosent. For Nortura forsterket utfordringene seg ved at fire kjeder ble til tre.

Nortura vedtok i desember 2014 å innføre narasinfri produksjon som følge av diskusjonen vedrørende ESBL og antibiotikaresistens. Dette ble innfasert i løpet av 2015 og i september 2015 gikk

Nortura sammen med Meny i den første store lansering gjennom konseptet "Kyllinggården". Narasinfri produksjon har økt gjennom 2015, og nye konsepter ble planlagt gjennom høsten og ble lansert i januar 2016, blant annet "Prior Favorittkylling" i Kiwi.

En dobling av konsesjonsgrensene for kylling fra 140 000 til 280 000 stk ble gjeldende fra 1. januar 2015. Tilsvarende ble det en dobling for kalkun til 60 000 stk. Konsekvensene av doblingen på kylling kom raskt gjennom året, med en kraftig posisjonering for høyere produksjonsstørrelse og derav lavere produksjonskostnader. De forventede lavere priser grunnet økt produksjon per produsent dannet nytt grunnlag for markedsprisen. Kravet om lavere inntransportkostnader ble også eksponert da en økning i konsesjonsgrensene ga mulighet for økt fabrikknær produksjon. Overkapasitet som følge av både doblede konsesjonsgrenser og økt fabrikknær kapasitet, har gitt "kjøpers marked", og med tre kjeder har posisjoneringen vært sterk.

På denne bakgrunn nedsatte styret i mai en arbeidsgruppe med mandat til å utvikle en plan for Norturas framtidige kyllingproduksjon. Mandatet oppsummeres i følgende: "Best mulig varig konkurransekraft og lønnsomhet for Nortura sine framtidige kyllingprodusenter og Nortura sin framtidige rugeri- og industri-virksomhet." Arbeidsgruppen la fram sin rapport i november 2015 og den dannet grunnlag for et omstillingsprogram for kylling, som ble vedtatt i desember 2015.

Konkurransebildet for Nortura forsterkes også av at Scandi Standard ble etablert og kjøpte Den Stolte Hane. Eierne av Scandi Standard er nå et oppkjøpsfond med base i England sammen med dansk og svensk kyllingindustri. Videre varslet Rema 22. desember 2014, etter at dobling av konsesjonsgrensene var vedtatt i Statsråd, oppsigelse av samarbeidsavtalen med Nortura fra 2011 om Trøndelag. Omlag 61 av 77 Nortura-produsenter i Trøndelag har i 2015 hatt leveranse til Norsk Kylling/Rema.

Kylling har i 2015 vært utsatt for kraftige strategiske, markeds-markedsmessige og økonomiske skift oppsummert som kraftig markeds- og produksjonsfall, innføring av narasinfri produksjon, dobling av konsesjonsgrensene og en betydelig restrukturering i handel og industri. I sum har dette gitt betydelige økonomiske utfordringer for Nortura. Det har også medført restrukturering av Nortura sin kyllingvirksomhet, både hva gjelder industri, produsent, markedsbetjening og produktkonsepter. Disse restruktureringer fortsetter i 2016.

Bioraffinering på Hærland

Nortura har gått om bord i det grønne skiftet, der klimanøytralitet er målet. I det grønne skiftet reduserer man bruken av fossilt brennstoff (olje, gass og kull) og utnytter all tilgjengelig biomasse til mat, fôr og energi. Det er dette som er bioøkonomi.

Nortura har et betydelig samfunnsansvar. For alle våre eiere, men også med å forvalte all vår biomasse på en samfunnsmessig optimal måte. "Bioøkonomi versjon 2.0" kan vi kalle det når vi kombinerer moderne landbruk, skogbruk og havbruk med ny prosesseteknologi og elementer fra "naturens egen verktøykasse", dvs. enzymer, gjær, sopp og bakterier. Slik kan vi raffinere (rense, spalte og fraksjonere) eksisterende råvarer og rest-råvarer til å prosessere nye produkter.

I den foreslåtte investering i et bioraffineri på Nortura Hærland kan Nortura gå inn i starten av "Bioøkonomi versjon 2.0" Her kan Nortura legge grunnlaget for "et nytt bein å stå på"; gjennom utvikling og salg av nye produkter innen kategorier som berikede matvarer, næringstilskudd, pet food og fôr.

NOVA-programmet

NOVA-programmet, med investeringsestimater og tilhørende gevinstrealisering, ble godkjent av Norturas konsernstyre og konsernledelse 30. september 2015. NOVA-programmet er et av konsernets viktigste prosjekter i denne strategiperioden. Prosjektet skal skifte ut hele den teknologiske plattformen i Nortura. Prosjektet vil involvere store deler av konsernet og utfordre dagens eksisterende forretningsdrift gjennom å implementere en strategisk teknologi for å posisjonere Nortura for fremtidig vekst og for å styrke konkurransekraften. NOVA-programmet skal realisere et effektivt samspill mellom forretningsprosesser, teknologi og ansatte - hvor hovedmålsettingen er å oppnå forbedringer og realisere forretningsgevinster i perioden fram mot 2020. Teknologi vil i årene fremover representere den største driveren for vekst og verdiskapning, derfor vil satsingen på fremtidsrettet teknologi bidra til å forsterke selskapets posisjon som en pålitelig og konkurransedyktig aktør i det norske markedet.

Konsernstrategi

Ny konsernstrategi ble vedtatt i starten av året. 2015 er dermed første året av en tre-årig strategiperiode som har fått navnet, "Ett Nortura - sterkt og lønnsomt".

Nortura er et selskap preget av ansatte med god kompetanse og

lang fartstid, men svake resultater. Til tross for svak utvikling av merkevarerne, har selskapet klart å opprettholde og til en viss grad øke resultatene gjennom 2014 og 2015. Det er etablert kvantitative mål for perioden hvor hovedmålet er en EBIT-margin på 2,5 prosent i 2017. 2015-resultatet er i tråd med strategiplanen.

Planen inneholder tre hovedelementer:

1. Vekstambisjoner innenfor merkevarer, varesalg (EMV og industri) og plussprodukter
2. Kostnadsreducerende tiltak både i form av kontinuerlig forbedring og strukturtiltak
3. En effektiv markedsbalansering

Vekstambisjonene innenfor merkevaresalg og varesalg har ikke nådd ambisjonene for 2015, mens ambisjonene for plussprodukter er innfridd. Det har vært stort trykk på kostnadsforbedringer i hele verdikjeden og kostnadsambisjonene er nådd for strategiens første år. Kostnadsambisjonene forsterkes videre utover i strategiperioden.

Eierstyring

Nortura er eid av stolte bønder i hele Norge. Norske bønder og norske kvalitetsråvarer sørger for at Nortura innfrir sin visjon om å "Inspirere til alle tiders mat".

Nortura er et samvirkeforetak (SA). Eierstyring og ledelse av selskapet baseres på demokratisk organisering med tilhørende vedtekter, instruks og styrings- og rapporteringssystemer. Dette sikrer at lovverk, standarder og egne etiske retningslinjer blir etterlevd. Det er etablert klar rolle- og ansvarsdeling mellom ulike organer i konsernet. Konsernstyret består av 14 medlemmer – ni medlemsvalgte og fem ansattvalgte. Ved årsskiftet besto konsernstyret av åtte menn og seks kvinner.

Styret har i 2015 gjennomført 13 ordinære styremøter og seks telefonstyremøter. I tillegg til kretsmøter og årsmøte, er det avholdt to konsernrådsmøter og jevnlig møter i hvert regionutvalg.

Representasjon fra krets til regionutvalg, og fra regionutvalg til årsmøte, baseres på en beregningsnøkkel der antall medlemmer teller 50 prosent og levert tonnasje til Nortura teller 50 prosent. Det er seks regionutvalg og regionenes arbeidsutvalg har sju medlemmer. Leder og nestleder velges på fritt grunnlag. Årsmelding gjøres tilgjengelig på Norturas nettsider i forkant av kretsmøtene. Det er 80 eiervalgte utsendinger til årsmøtet.

Valgkomiteen til årsmøtet består av seks medlemmer. Nortura har et konsernråd som består av konsernstyre samt ledere og nestledere i de seks regionutvalgene. I tillegg møter lederne i fagutvalgene med tale- og forslagsrett. Også leder og nestleder i valgkomiteen, samt leder i kontrollkomiteen, har møterett i rådet.

Prinsipper for eierstyring og ledelse

Som medlemmer av Nortura SA tas opp foretak som produserer slakt, egg og livdyr, og som i samsvar med vedtektene ønsker å omsette sin produksjon gjennom Nortura SA.

Nortura er organisert med 145 medlemskretser og for å ivareta god eierstyring inviteres medlemmene til minst ett møte per år i sin krets. Her blir virksomheten presentert og medlemmene drøfter utvikling, utfordringer og framtidsutsikter. I disse møtene velges ledelse og valgkomite for kretsen, samt kretsens utsendinger til regionutvalget.

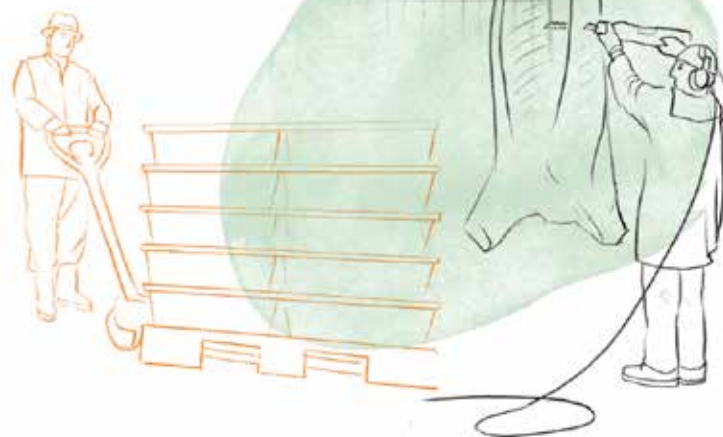
Regionutvalgene møtes minst to ganger i året. Representanter fra konsernstyret og administrasjonen deltar på disse møtene. Regionutvalgene oppsummerer kretsens behandling og drøftinger av årsmelding, regnskap og selskapets utvikling. Regionutvalgene velger ledelse og valgkomite for regionen, samt regionens utsendinger til årsmøtet i Nortura SA.

Årsmøtet er foretakets øverste organ og består av 80 medlemsvalgte utsendinger. I tillegg møter ansattvalgte utsendinger i henhold til avtale mellom foretaket og de ansattes organisasjoner. Årsmøtet velger ordfører for årsmøtet, styre, valgkomite og kontrollkomite. Årsmøtet fastsetter honorarer og godtgjørelser for tillitsvalgte.

Nortura SA baserer sin virksomhet på de internasjonale samvirkeprinsippene. Selskapets etiske retningslinjer forutsetter at alle lover, forskrifter, bransjenormer og god praksis etterleves. Det er etablert regler for styrets arbeidsorden (styreinstruks), fullmaktsstrukturer og rapporteringsrutiner. Årsrapporter, delårsrapporter og annen informasjon er tilgjengelig på foretakets hjemmeside. I tillegg informeres alle tillitsvalgte jevnlig gjennom elektroniske informasjonsbrev.

Årsmøtet i Nortura kan vedta avsetning til konti lydende på medlemsforetakets navn (medlemskapitalkonti). Avsetning foretas på grunnlag av det enkelte medlems omsetning med foretaket. Årlig avsatte beløp inntående på medlemskapskonto tilbakebe-

Skjæring tonn	2015	2014
Gris	66 422	65 860
Storfe/kalv	40 818	38 950
Småfe	10 299	10 752

tales kontoinnehaver sju år etter det året avsetningen fant sted. Har Nortura SA ikke tilstrekkelig overskudd, skal eldste innestående avsetningsbeløp dekkes først. Utbetaling vedtas av årsmøtet. Innstående på medlemskapitalkonti, samt innbetalt andelsinnskudd, gir rett til renteavkastning i henhold til Lov om samvirkeforetak. Renteavkastningen vedtas av årsmøtet. Opptjente renter utbetales årlig.

Medlemmene i Nortura SA har like rettigheter og plikter. Medlemskapet i Nortura SA er knyttet til fullt innbetalt andelsinnskudd, at foretaket som er medlem har hatt leveranse til Nortura ett av de to siste regnskapsår, og at den vedtektsfestede leveringsplikten er oppfylt. Overdragelse av eiendom hvor foretaket har medlemskap, skal meldes skriftlig til Nortura SA. Ny eier blir medlem og får stemmerett i Nortura SA fra det tidspunkt vedkommende har betalt medlemsinnskudd og er innført i medlemsregisteret.

Det er i henhold til vedtektene etablert valgkomiteer både for krets nivå, regionnivå og nasjonalt nivå. Oversikt over tillitsvalgte i konsernstyret, konsernrådet og årsmøtet framgår av årsmeldingen. Forhold som berører styremedlemmene, valg, uavhengighet ol. er ivarettatt gjennom vedtekter og etablert organisasjonspraksis. Gjennomføring av styrets arbeid er ivarettatt gjennom styreinstruksen og årsplan for møtene.

Styret evaluerer eget arbeid og kompetanse, og årsmøtets valgkomite informeres om evalueringen. Godtgjørelse fastsettes av årsmøtet og de prosedyrer som gjelder for valgkomiteens forberedelse av behandling av slike forhold. Oversikt over ytelser til konsernledelse og ledende tillitsvalgte gis i noter til årsregnskapet. Revisjonsutvalget er et forberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret i Nortura SA, med formål å føre uavhengig kontroll med selskapets finansielle rapportering og kontrollsystemer. Hvert tertial gjennomgår revisjonsutvalget virksomhetens viktigste risikoområder og internkontroll. Ved behov kan slike gjennomganger foretas hyppigere.

God kommunikasjon med eiere og kreditorer ivaretas gjennom års- og delårsrapportering. Norturas hjemmesider er hovedkanal i forhold til investorer, kunder og medlemmer.

Revisor fremlegger årlig for revisjonsutvalget hovedtrekkene i en plan for gjennomføring av revisjonsarbeidet. Revisor orienterer revisjonsutvalget og konsernstyret om resultatene fra revisjonen.

Revisjonsutvalget gir innstilling ved valg av revisor. Revisor deltar i revisjonsutvalgsmøte og konsernstyremøte der årsregnskapet blir gjennomgått. I tillegg har revisor årlig møte med konsernstyret uten at administrasjonen er til stede.

Driften

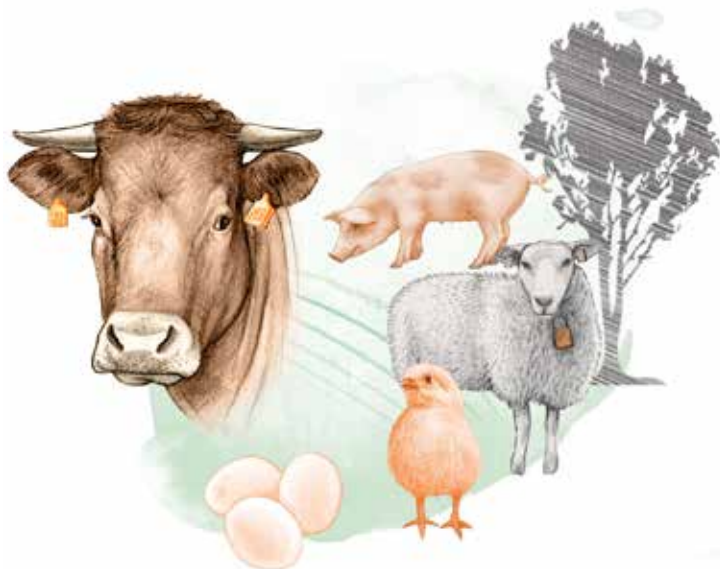
Nortura Produksjon har vist god effektivitetsforbedring innen slaktning, skjæring, foredling og ekspedisjon. Det er gjennom tett samarbeid og målrettet innsats oppnådd gode resultater på prioriterte områder som personalkostnader, færre kvalitetsavvik, færre alvorlige skader og høyere uttak av plussprodukter. Det har gjennom året vært sterk kostnadsbevissthet og kontroll. Kontinuerlig Forbedring (KF) er Norturas etablerte arbeidsform, og alle medarbeiderne er opptatt av å gjøre en god jobb. Det er gjort forbedringer innen mange områder, eksempelvis optimalisering av volum mellom anlegg, mer effektiv utforming av produksjonslinjer, nye driftsformer, robotisering og automatisering av prosesser.

Kravet til operativ og synlig ledelse har økt. Resultater i forhold til målene for en avdeling skal daglig formidles til medarbeiderne. Målet er at alle medarbeidere skal vite hvordan dagens arbeid ble utført i forhold til målene som er satt og hva som eventuelt skal forbedres neste dag.

Ved fabrikkene er det i 2015 arbeidet aktivt og målrettet med å rekruttere lærlinger som kan dekke Norturas behov i framtida.

Slaktning av storfe ved Nortura Tønsberg ble avviklet i 2015 og overført til Rudshøgda og Egersund. Alle involverte har bidratt til at overføringen har gått meget bra. Nortura Lillehammer er besluttet avviklet og aktiviteten vil i all hovedsak bli overført til Nortura Rudshøgda i løpet av 2017. Ekspedisjonene ved Nortura Tunga og Nortura Bergen er besluttet avviklet og vil bli faset ut til henholdsvis Malvik og Forus. Deler av pølseproduksjon ved Nortura Målselv er vedtatt flyttet til Tønsberg og Forus. I Målselv skal det fortsatt produseres pølser og deiger for markedet i Nord-Norge.

Prossesser hvor anlegg og enheter legges ned er krevende for alle berørte. Derfor er det gledelig at det også utvikles og prosjekteres nye bygg og anlegg. I 2015 er det gjennomført detaljplanlegging før oppstart utbygging ved Nortura Malvik og Nortura Rudshøgda. Forprosjektering av et fremtidig Nortura Kviamarka er også påbegynt. Nortura Fjørfe og Egg har startet opp to nye fabrikker i 2015, Nortura Hærland og Nortura Samvirkekylling.

Totalmarked tall på nasjonalt nivå 2015

	Produksjon		Importkvoter	Engrossalg		Balanse
	Tonn	%		Tonn	%	
Storfe/kalv	79 150	101	7 570	103 200	110	- 16 500
Sau/lam	25 000	106	1 008	25 500	99	500
Gris	134 400	105	1 550	136 100	104	- 100
Egg	60 650	100	203	60 400	100	450
Kylling	80 200	86	606	80 950	88	-100
Kalkun	10 900	104		10 900	102	0

Nortura Hærland startet slakting og nye filet- og pakkelinjer i desember 2014, men innkjøringen av fabrikken skjedde i løpet av 2015. Videre ble slakting av kalkun og ny skjæreavdeling for kalkun startet opp i februar. Grillavdelingen ble startet i september. Kompleksiteten i en "online-fabrikk" som Hærland, er betydelig. Produksjonslinjene er knyttet sammen teknologisk og teknisk stopp på ett punkt i en "online-linje" berører hele fabrikken. De første tre til fire månedene var utfordrende med teknisk stopp som førte til økt andel svinn, moderat effektivitet og høyere personal-kostnader. Fra midten av mai var driften ved Hærland stabilisert, og ytterligere forbedringer bidro til høyere effektivitetsnivå utover sommeren og høsten. Leveringsgraden til kundene har i hele perioden vært tilfredsstillende og til dels svært gode.

Nortura Samvirkekyling sitt ny utbygde rugeri ble tatt i bruk i juni, med innkjøring fram til september. Oppstart og innkjøring har gått rimelig godt og leveringsgraden har vært god. Rugeriet fungerer nå godt og effektivitetspotensialet med ny teknologi tas ut.

De øvrige fabrikker og eggpakkerier har hatt mindre tilpasninger i 2015. Spesielt viser det seg at Nortura Egg har fått god effekt av den automatisasjon som ble gjennomført i 2013 og 2014.

Totalmarkedet

Betydelig salgsvekst for storfekjøtt førte til stor økning i importen i 2015. For sau og lam, hvor markedet i flere år har vært preget av underdekning, er situasjonen nå snudd til balanse. Eggmarkedet er fortsatt preget av overskudd og en rekke tiltak er satt inn for å håndtere situasjonen. Markedet for gris var i balanse i 2015.

Stor underdekning og mye import av storfe

Det har vært en betydelig vekst i engrossalget av storfekjøtt i 2015, mens produksjonen bare har hatt en liten økning. Dette har resultert i stor import for å dekke etterspørselen.

Starten av året var preget av lavere tilførsler enn prognosert, som skyldtes at mange produsenter valgte å utsette slaktingen fordi de hadde god tilgang på grovfôr. Det var ikke storfe på reguleringslager og dermed behov for suppleringsimport gjennom tollnedsettelse på hele slakt. Utover våren ble det ubalanse i markedet for biffer og fileter og sorteringer, og i april og mai ble tollene satt ned på bakparter av storfe i tillegg til hele slakt.

I løpet av sommeren og høsten ble den utsatte slaktingen hentet inn igjen. Fra midten av september og gjennom oktober var slak-

tingen som vanlig høy, og i en periode på sju uker var markedet dekket med norsk storfe. Resten av året var det igjen stor underdekning og tollene ble satt ned på hele slakt fra uke 48. Totalt ble importen av storfekjøtt rekordstor i 2015 med 24 070 tonn. I 2014 var importen 11 500 tonn.

I løpet av 2015 økte planlagt gjennomsnittlig engrospris med 2,00 kr/kg. Det meste av prisøkningen (1,50 kr/kg) kom i første halvår, noe som er i tråd med Norturas strategi for å stimulere til økt slakting i den perioden underdekningen er størst.

Fra underdekning til markedsbalanse for lam

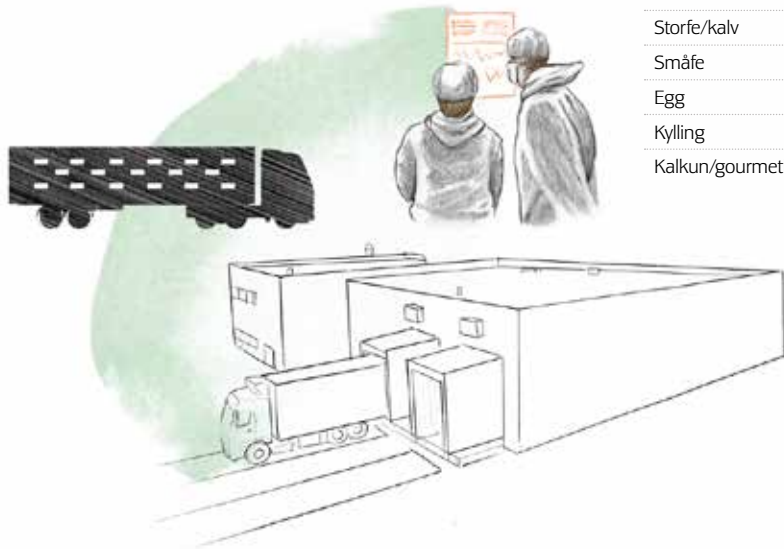
Etter en 10-årsperiode med underdekning av norske lam, ble det i 2015 produsert nok lammekjøtt til å dekke etterspørselen. Produsentene har respondert på signalene som er gitt gjennom økte priser og tilskudd, og de to siste årene har sauebestanden vært økende. Ved inngangen til året var det 278 tonn lam på reguleringslager, som gikk ut i markedet i løpet av april. Det var åpnet for import av ferske lam fra midten av mars og ut august. Importen endte på 1 658 tonn og ble dermed betydelig mindre enn året før.

Til tross for en uvanlig sein vår med forsinket beiteslipp mange steder og kald sommer i hele landet, ble det en svært god lammeseson. Kvalitetsmessig tangerte en rekordresultatet fra 2014 og gjennomsnittsvektene gikk noe opp. Slaktingen kom i gang noe senere enn normalt, men fra midten av september og ut året var slaktingen stort sett høyere enn de siste årene. Det var stor etterspørsel etter lam i toppsesongen, men på grunn av høye tilførsler ble det overskudd og innlegg på reguleringslager allerede fra begynnelsen av oktober. Etter at produksjonen av pinnekjøtt var avsluttet i midten av november, ble etterspørselen kraftig redusert. Kombinert med relativt mye slakting sent i sesongen, resulterte dette i stor innfrysning. Ved utgangen av 2015 var reguleringslageret på 1 433 tonn, herav 292 tonn sau.

Prisene på lam er løftet betydelig de senere årene for å stimulere til økt produksjon. For første halvår 2015 ble planlagt gjennomsnittlig engrospris for lam hevet med 1,80 kr/kg. I løpet året viste imidlertid prognosene at økt dyretall ville gi markedsbalanse allerede i 2015 og overskudd i 2016. Prisen ble derfor videreført for andre halvår 2015 og første halvår 2016 for ikke å stimulere til ytterligere produksjonsøkning.

Balanse for gris

Markedet for svinekjøtt har vært i balanse i 2015. Ved inngangen

Tilførsel tonn	2015	2014
Gris	86 697	83 231
Storfe/kalv	57 607	56 105
Småfe	17 455	16 318
Egg	43 142	41 965
Kylling	58 435	67 578
Kalkun/gourmethøne	8 051	8 112

av året var det 350 tonn svinekjøtt på reguleringslager. Mye av dette ble omsatt i løpet av våren og sommeren, og i noen uker var det tomt for gris på reguleringslager for første gang siden 2007. Mot slutten av året var det noen uker med overskudd og på nytt ble det innlegg på reguleringslager, til sammen 385 tonn.

Det var prognosert et overskudd av gris i starten av året, men fram til påske var tilførslene lave og overskuddet uteble. Prognosen i mars viste at det var behov for å øke gjennomsnittsvektene for å dekke etterspørselen. For å oppnå dette ble prisene justert etter påske ved at grensen for ble økt fra 90 til 95 kg. Nye prognoser i november viste et overskudd på 1 750 tonn for 2016. Selv om dette er håndterbart innenfor tilgjengelige virkemidler, ble det fra årsskiftet valgt å flytte punktet for toppris tilbake til 90 kg for å dempe tilførslene.

Også i 2015 ble det knapt med norsk ribbe til jul og tollene ble redusert i desember for å sikre tilgang av fersk ribbe. I motsetning til de to foregående årene, hvor det ble åpnet for import midt i oktober, var det tilstrekkelig tilgang til å dekke etterspørselen nesten helt inn mot jul. Det ble importert 390 tonn ribbe, mot 1 580 tonn året før.

Etter flere år med overskudd og lave priser, var det for avtaleåret 2014/2015 mulig å ta ut målpris på gris. I jordbruksoppgjøret ble målprisen for avtaleåret 2015/2016 økt med 0,70 kr/kg. Samtidig har lave reguleringskostnader gitt mulighet for gradvis reduksjon av omsetningsavgiften fra 2,00 kr/kg i første halvår 2014 til 0,40 kr/kg i andre halvår 2015. Dermed har svinenæringen endelig opplevd en styrking av produksjonsøkonomien etter flere krevende år.

Overskudd av egg ga redusert pris

I 2015 har eggmarkedet fortsatt vært preget av overskudd. I løpet av året ble det gjennomført førtidsslaktning tilsvarende 2 200 tonn for å holde produksjonen under kontroll. Samtidig er de tilgjengelige virkemidlene i markedsreguleringen utnyttet. I tillegg har Nortura funnet det nødvendig å eksportere egg og eggepulver i egen regi og for egen regning.

Planlagt gjennomsnittlig engrospris for første halvår 2015 ble videreført på samme nivå som perioden før. Med bakgrunn i ny prognose i mars valgte Nortura å redusere engrosprisen med 0,50 kr/kg på grunn av vedvarende overskudd i eggmarkedet. Samtidig var det ønskelig å sende et tydelig signal om at det ikke er plass

for nyetableringer i næringa. Ved fastsettelse av planlagt gjennomsnittlig engrospris for andre halvår 2015 og for første halvår 2016 ble planlagt gjennomsnittlig engrospris videreført.

Kylling tilpasset lavere salg

Nedgangen i kyllingsalget, som startet høsten 2014, preget næringen også i 2015. Det var en positiv utvikling mot slutten av året, men totalt sett ble salget i 2015 12 prosent lavere enn året før. Produksjonen er tilpasset salget ved at produsentene har oppdrettet færre kyllinger enn de har kapasitet til.

Salget av kalkun har vært på samme nivå som året før.

Tilførsler

Nortura har i 2015 hatt økning i tilførslene for samtlige dyreslag, med unntak av kylling. Reduksjonen for kylling var 7 000 tonn, mens økningen totalt for de andre dyreslagene var 8 000 tonn.

Størst relativ økning har Nortura hatt på kalkun og småfe med henholdsvis ti og syv prosent. Økningen for kalkun er først og fremst et resultat av vekst i markedet, men Nortura har også en liten økning i markedsandel.

For lam kom veksten gjennom 38 000 flere slakt og en økning på 0,3 kg i lammevektene. Det er andre år på rad med betydelig økning, og Nortura har økt sin markedsandel med ytterligere 0,7 prosentpoeng. Kvalitetsmessig ble 2015 nok en meget god lammeseson.

Størst volumøkning har Nortura hatt på gris. Økningen i 2015 ble 3 500 tonn, som er vel fire prosent. Dette knytter seg i sin helhet til økte slaktevekter. Antall gris til slakt er omtrent på nivå med året før. Norturas markedsandel ble marginalt lavere, minus 0,1 prosentpoeng.

Nortura hadde i 2015 økte tilførsler også av storfe, som i sin helhet skyldes økning i gjennomsnittlige slaktevekter med nesten ni kg. Antall slakt er redusert med knapt 1 000. Norturas markedsandel har økt med vel ett prosentpoeng.

Tilførslene av egg økte i 2015 med noe over 1 000 tonn og gitt Nortura en økt markedsandel på nesten to prosentpoeng. I og med at hovedtyngden av førtidsslaktningen er tatt av våre medlemmer, er dette en meget positiv utvikling.

For kylling har det gjennom året blitt satt i verk sterke produksjonsregulerende tiltak på grunn av den betydelige nedgangen i salget. Sterkt mediefokus på antibiotikaresistens og bruk av narasin i føret er hovedforklaringen på redusert etterspørsel. Spesielt var dette merkbart i første halvår. Selv om salget tok seg opp igjen utover høsten ble produksjonen i 2015,14 prosent lavere enn i 2014.

300 nye medlemmer

Det er arbeidet målrettet i tilførselsmarkedet for å øke Norturas markedsandeler. Gjennom hele 2015 er det benyttet et system for produsentoppfølging. Det er gjennomført 4 600 medlemsbesøk og ca. 400 besøk til produsenter uten medlemskap i Nortura. Resultatene av dette har vært positive og Nortura har fått 650 nye medlemmer/leverandører i løpet av året. Noen medlemmer har også avsluttet sin produksjon, slik at netto økning i antall Nortura-medlemmer er 300. Arbeidet med å øke tilslutningen til Nortura blir videreført ved å satse på fortsatt utvikling av bedre hjelpemidler i dialogen med produsentene.

Et spesielt fokusområde har vært utfordringen med å øke interessen for produksjon av storfekjøtt. Ved siden av deltakelse i en rekke prosjekter både lokalt og nasjonalt, har Nortura arbeidet med egne opplegg. Som et ledd i dette arbeidet vedtok styret i oktober en ambisjon om å øke tallet på ammekyr med 4 500 pr. år fram mot 2030. Det er nå tydelige tegn på at interessen for storfekjøttproduksjon er økende, noe som også bekreftes av de siste tallene fra søknader om produksjonstilskudd.

Sluttmarkedet

Posisjonene for merkevarene Gilde og Prior er fremdeles sterke. Målinger foretatt av Marketracker Ipsos MMI i tredje kvartal 2015, viser at Norturas største merkevare, Gilde, har en såkalt uhjulpen kjennskap blant forbrukerne på 97 prosent. For Prior er tilsvarende tall 86 prosent.

Forbrukertrendene har vært relativt stabile de siste årene. De sterkeste trendene er sunnhet, lettvinhet, matkultur og opprinnelse. I tillegg er forbrukerne mer bevisste på etikk, miljø og bærekraft. Forbrukerne vil vite hvor maten kommer fra og hva den inneholder. At maten er norsk har stor betydning. Forbrukerundersøkelser (Mediacom for Matmerk, oktober 2015) viser at flere enn tidligere oppgir at de er opptatt av opprinnelsen til matvarene de kjøper, 65 prosent i 2015 mot 55 prosent i 2013. Flere sier også at de alltid velger norske matvarer der det er mulig, 56 prosent i 2015 mot 49

prosent i 2013. Det er også en økende trend at forbrukerne ønsker mer kunnskap om å tilberede mat som tar i bruk ulike stykningsdeler på dyret.

Det er stor oppmerksomhet rundt reduksjon av fett og salt, noe også helsemyndighetene har økt fokus på. Nortura har i lengre tid arbeidet med å redusere saltinnholdet i egne produkter. I oktober 2015 signerte Nortura på Helsedirektoratets saltpartnerskap, hvor en samlet matbransje jobber for å redusere saltinnholdet i matvarer med 15 prosent innen 2018. Nortura har også et mål om å doble antall nøkkelhullsmerkede produkter innen utgangen av 2016, blant annet som et bidrag til helsemyndighetenes mål om å redusere mettet fett med ti prosent.

PROFF-vekst

Nortura PROFF, som leverer til storkjøkken- og servicehandelsmarkedet, hadde i 2015 en volumvekst på 4,1 prosent. De siste fire årene har PROFF hatt betydelig høyere vekst enn markedet og tatt markedsandeler. Salgsorganisasjonen arbeider med konseptutvikling, inspirasjon og verdiskapning for kundene og har i 2015 lagt hovedfokus på å inspirere til bruk av hele dyret gjennom konseptet Stykkevis & Delt. Det har også vært fokus på å få fram historiene til våre Norske Matskatter. Konseptet Stykkevis & Delt er godt mottatt i markedet og har gitt Norturas stor anerkjennelse. PROFF er anerkjent som en av markedets beste leverandører og Nortura arbeider kontinuerlig med å ytterligere styrke posisjonen mot kunder og kundenes kunder.

Endringer i dagligvaremarkedet

For Nortura Daglivare har 2015 vært et år preget av strukturelle endringer i dagligvaremarkedet. Etter Coops kjøp av ICA ble hovedtyngden av tidligere ICA- og Rimi-butikkene omprofilert og integrert i Coop andre halvår 2015. Med dette følger endringer i posisjoner for både merkevarer og EMV-leveranser. Nortura har vunnet noen posisjoner for Gilde, men tapt noen posisjoner for Prior og EMV. Dette har medført vesentlig reduksjon i volum innenfor EMV-området, som har innvirkning også i første kvartal 2016. I tillegg har en reduksjon i totalmarkedet for pølser og en svak grill-sommer påvirket salget i negativ retning. Nedgangen har til dels vært kompensert gjennom samarbeid med kundene om utvikling av kundespesifikke merkevarer og konsepter for å imøtekomme kjedenes ønske om differensiering. I tillegg har Nortura konsentrert ressursinnsatsen sterkere om salg, merkevare og produktutvikling med færre og større lanseringer og kampanjer.

Utvikling markedsandeler* Gilde 2015 (%)

Varegruppe	Markedsandel	Endring
Pølser	61,3	- 1,4
Ferskt kjøttpålegg	49,8	- 2,1
Bacon	43,4	- 2,9
Fersk postei	41,4	+0,7
Ferskt bearbeidet kjøtt	39,0	- 1,9
Ferske deiger/farser	27,2	- 1,9
Ferskt rent kjøtt	20,7	- 1,6
Spekepølse	20,3	- 0,5
Spekemat	19,1	+0,6
Dypfryst bearbeidet kjøtt	18,7	+10,3

Utvikling markedsandeler* Prior 2015 (%)

Varegruppe	Markedsandel	Endring
Egg	46,2	+1,1
Fersk fjørefkjøtt	24,7	- 3,7
Ferskt kjøttpålegg	10,2	- 0,1
Pølser	7,4	- 0,1
Ferskt bearbeidet kjøtt	2,9	- 0,9
Ferske deiger/farser	2,0	- 1,2
Fersk postei	1,4	- 0,4

*) markedsandelene er uttrykt i omsetningsverdi

Nortura har også i 2015 hatt betydelige og nødvendige salgsvolumer til industrimarkedet. Nedskåret rødt og hvitt kjøtt, samt eggprodukter, har hatt en volumvekst på to prosent. Dette bidrar til å opprettholde skjærevirksomhet og en balansert råvarestrøm.

Vekst i Gilde og i Norturas omsetning gjennom Norfersk kompensere for tapte posisjoner for Prior og EMV, slik at samlet omsetning fra Nortura til dagligvaremarkedet er på nivå med fjoråret.

Nærings- og handelspolitikk

Landbrukspolitikken preges av den parlamentariske situasjonen, der regjeringen må sikre seg støtte for sin politikk fra andre partier på Stortinget – hovedsakelig Kristelig Folkeparti og Venstre. Disse partiene spilte en viktig rolle under Jordbruksoppgjøret 2015, både da Staten la fram sitt reviderte tilbud med en ramme som gikk lenger enn prosentvis inntektsutvikling og ved at budsjettoverføringene i den endelige avtalen fikk en liten økning. Grunnlagsmaterialet fra 2014 og forutsetningene for inntekts- og kostnadsvekst i 2015/16 medførte at både krav, tilbud og avtaleresultat ble det laveste siden 2004. Norturas hovedprioriteringer, fraktstøtte og storfekjøtt, fikk økte rammer, men langt fra tilstrekkelig. Kornøkonomien ble bedret uten å velte kostnader over på husdyrproduksjonene, noe Nortura finner både riktig og nødvendig.

Nortura har deltatt i Landbruks- og matdepartementets utvalg om Markedsbalansering. Utvalget konkluderte bl.a. med at markedsreguleringen har fungert godt og uten konkurransevidende effekter. Nortura har sammen med jordbrukets representanter i utvalget utviklet forslag til forenkling av markedsbalanseringen for kjøtt og egg. Andre forslag fra utvalget spriker kraftig, og videre oppfølging vil trolig komme i en ny Jordbruksmelding og Stortingets behandling av denne.

Handelspolitikken setter klare rammer for norsk landbrukspolitik. Importvernet er svekket etter at norske priser i mange år har utviklet seg annerledes enn i andre land, og enkelte husdyrprodukter står utsatt til for import selv med full toll. Denne situasjonen vil påvirke norsk prisutvikling framover, både for råvarer og husdyrprodukter.

I 2015 startet nye forhandlinger med EU om artikkel 19 i EØS-avtalen. Nortura har levert innspill og konsekvensanalyser til norske forhandlere og vil følge forhandlingene tett. Reguleringseksport av svin klassifiseres i Verdens Handelsorganisasjon (WTO) som subsidiert eksport sammen med blant annet osteeksporten.

Ministerrådsmøtet i WTO vedtok på møtet i Nairobi i desember 2015 at all eksportstøtte skal avvikes, for Norges del innen utgangen av 2020 for meieriprodukter, svinekjøtt mm. Dette vil få negative effekter både for storfekjøtt og svin, og Nortura har bedt om at det settes inn avbøtende tiltak. En mulig norsk tilknytning til en handelsavtalen TTIP mellom EU og USA kan lede til dramatiske konsekvenser for den landbruksbaserte matvarekjeden, og Nortura følger både disse og andre handelspolitiske prosesser nøye for å ivareta våre grunnleggende og langsiktige interesser. Norturas fakta- og posisjonsformidling til beslutningstakere i nærings- og handelspolitikk blir stadig viktigere framover.

Juridiske prosesser

Nortura er uenig med Fiskå Mølle AS om fordeling av midler fra konkursboet i Jæren Purkering AS. Uenigheten dreier seg om 4,2 millioner kroner. Det pågår forhandlinger for å avslutte saken.

Nortura mener at Cowi har opptrudd klanderverdig ved utøvelsen av prosjekteringsoppdraget for nytt kyllingslakteri på Hærland, og at dette har bidratt til å fordyre prosjektet. Feil, mangler og forsinkelser ved tegningsgrunnlaget har medført ekstrakostnader fra entreprenørene, noe Nortura krever erstattet fra Cowi. I tillegg mener Nortura å ha krav på tilbakebetaling av honorar fra Cowi. Nortura har gjennomført en grundig gjennomgang av faktum og har på basis av dette foretatt et utspill overfor Cowi. Nortura vil ta ut stevning for retten. Muligheten for å komme til en tilfredsstillende løsning med Cowi vil bli fortløpende vurdert.

Nortura har gjennom mange år betalt høyre avgifter for vann og avløp enn det som ble avtalt med Hemnes kommune da selskapet besluttet å legge sitt nye slakteri til Bjerka. Nortura tok ut forliksskylage for å avbryte foreldelse. Det pågår en dialog med kommunen med intensjon om å finne en løsning. Frist for å ta ut stevning er våren 2016. Satsene er redusert med 20 prosent fra 2014 til 2015.

Nortura Totalmarked har mottatt et krav fra Bodø Fryseterminal AS som mener å ha lidt tap som følge av at Totalmarked har brukt fryselageret mindre enn avtalt. Totalmarked mener kravet er grunnløst. Totalmarked har mottatt et utkast til stevning hvor rammen for kravet er 4,9 millioner kroner. Nortura har avvist kravet.

Norturas datterselskap NoriDane har i 2014 og 2015 vært involvert i en rettslig tvist i Nederland med Witvlei Meat i Namibia. Witvlei hevder å ha et betydelig krav mot NoriDane i det vesentlige som tilleggsbetaling for kjøttleveranser, og krevde arrest i et parti kjøtt

som befant seg på et fryselager i Rotterdam. Etter nederlandsk rett og praksis gis slik arrest tilnærmet automatisk uten nærmere vurdering fra rettens side. For å sikre utlevering av varene stilte Nortura i januar 2015 en bankgaranti pålydende 16 millioner kroner. Det kan kun trekkes på garantien i henhold til en rettskraftig dom som kan tvangsfullbyrdes i Norge. Garantien ville bortfalt dersom Witvlei ikke hadde tatt ut stevning innen 16. januar 2016.

Den 15. januar 2016 tok Witvlei ut stevning mot NoriDane og Nortura for Oslo tingrett. Kravet knyttet til kjøttleveranser utgjør NOK 29 481 650. I tillegg krever Witvlei NOK 1 184 665 i saksomkostninger for rettergang i Nederland. I påvente av å få enkelte nødvendige originaldokumenter fra Witvlei har NoriDane avvendt avregning for noe kjøtt som er levert. For øvrig mener Nortura og NoriDane at Witvlei ikke har noe krav.

Nortura har for øvrig enkelte mindre pågående juridiske prosesser, men ingen som innebærer vesentlig økonomisk risiko.

Dyrehelse, mattrygghet, matpolitikk og beredskap

Norske husdyr har svært god helse som står i en særstilling internasjonalt. Forekomsten av alvorlige smittsomme husdyrsykdommer og smittestoffer som kan overføres mellom dyr og folk, er blant den laveste i verden. Norturas mål er å ivareta denne gunstige situasjonen framover. Viktige bidrag i denne sammenheng er vektlegging av forebyggende helsearbeid og gode rutiner for smittebeskyttelse i husdyrbesetninger. Dette gir grunnlag for bedre utnyttelse av råvarene og mindre bruk av innsatsfaktorer i primærproduksjonen, både mindre medisinbruk og mindre forbruk.

Kvalitetssystem i landbruket (KSL) er bondens eget system for å dokumentere kvalitetssikring i gårdsdriften. Mattilsynet har anerkjent KSL som nasjonal bransjestandard for primærproduksjon. Nortura anser KSL som et viktig virkemiddel for å bygge tillit til norsk matproduksjon og har som krav at alle leverandører av slakt og egg skal gjennomføre årlig KSL-egenrevisjon og registrere dette i KSL-databasene. Leverandører skal også kunne gjennomgå ekstern revisjon i regi av KSL. Dersom det påvises avvik, skal disse lukkes innen gitt frister. Dersom avvik ikke lukkes, eller det er mangelfull gjennomføring av egenrevisjon, foretas trekk i avregningen.

Bruk av antibiotika

Norturas motto er "Friske dyr trenger ikke antibiotika". Den gode

norske dyrehelsen reflekteres i lavt bruk av antibiotika til matproduserende dyr. I 2014 ble 88 prosent av all antibiotika i Norge brukt til mennesker, mens bare 11 prosent ble brukt til produksjonsdyr og én prosent i fiskeoppdrett. Til tross for lavt forbruk av antibiotika til produksjonsdyr har spørsmål om antibiotikaresistens og mulig overføring fra husdyr og gjennom mat til mennesker, fått betydelig oppmerksomhet i 2015.

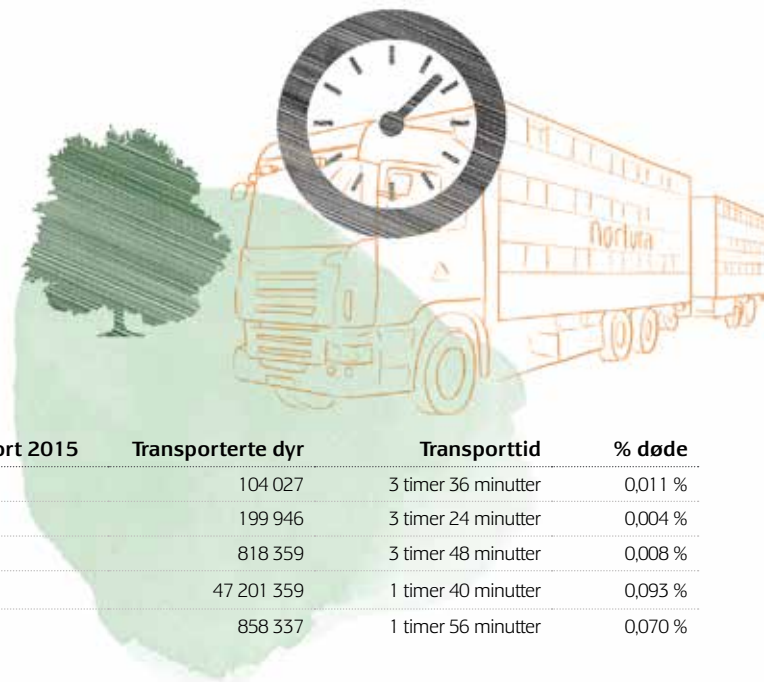
MRSA-resistente gule stafylokokker hos gris

Gule stafylokokker er hud- og slimhinnebakterier som er en del av den normale bakteriefloraen hos mennesker og dyr. Gule stafylokokker som er motstandsdyktige mot viktige antibiotika, betegnes MRSA. Stafylokokker, inklusive MRSA, kan smitte mellom folk og dyr gjennom kontakt. Kjøtt regnes ikke som smitekilde til MRSA.

I motsetning til de fleste andre land er forekomsten av husdyrassosierte MRSA (LA-MRSA) i norske svinebesetninger lav. Dyrehelsemyndighetene har sammen med folkehelsemyndighetene derfor satt et ambisiøst mål om å holde den norske svinepopulasjonen fri for LA-MRSA. Det innebærer at det tas prøver for antibiotika i svinebesetninger, og at eventuelle besetninger med smitte av LA-MRSA blir sanert. I slike besetninger vil alle grise slaktes eller avlives, og grisehuset vaskes og desinfiseres nøye før nye smittefrie griser settes inn.

I 2015 ble LA-MRSA påvist i flere svinebesetninger. Smitten er introdusert via mennesker som har vært bærere av LA-MRSA, og spredd videre mellom svinebesetninger via flytting av livdyr. Testing av personer som har økt sannsynlighet for å være bærere av LA-MRSA, gode rutiner for smittebeskyttelse og etterlevelse av prinsippene for trygg livdyrhandel, er viktige tiltak for å redusere risikoen og begrense konsekvensene av LA-MRSA-smitte. Nortura arbeider aktivt med å formidle viktigheten av disse tiltakene overfor svineprodusentene. En viktig erfaring fra tilfeller med LA-MRSA i 2015 er at det i besetninger som produserer smågris eller purker for salg, ikke må gå for lang tid mellom smitteintroduksjon og til smitten oppdages. Dette er særlig kritisk for besetninger som selger livdyr øverst i avlsdyr-pyramiden. Nortura har derfor bedt myndighetene om å øke frekvensen for prøvetaking i disse besetningene, slik at omfanget og konsekvensene av eventuell smitte kan begrenses.

Rettferdige og velfungerende erstatningsordninger en forutsetning for å nå ambisjonen om å holde den norske svinepopulasjonen fri for LA-MRSA. Utslakting og sanering innebærer en betydelig

Dyretransport 2015	Transporterte dyr	Transporttid	% døde
Gris	104 027	3 timer 36 minutter	0,011 %
Storfe	199 946	3 timer 24 minutter	0,004 %
Småfe	818 359	3 timer 48 minutter	0,008 %
Kylling	47 201 359	1 timer 40 minutter	0,093 %
Kalkun	858 337	1 timer 56 minutter	0,070 %

økonomisk og menneskelig belastning for berørte produsenter. Til tross for at myndighetene har etablert en utvidet erstatningsordning som dekker deler av produksjonstapet som svineprodusentene påføres ved sanering, belastes svineføringen fortsatt for store deler av kostnadene ved å bekjempe LA-MRSA. En samlet næring mener derfor at dagens offentlige erstatningsordninger i enda større grad må kompensere tapene og kostnadene som LA-MRSA-strategien påfører næringen. Nortura har i samarbeid med de øvrige bransjeaktørene oppfordret Landbruks- og matdepartementet til å rette opp den manglende forutsigbarheten omkring erstatningsordningene og bidra til at den økonomiske belastningen blir mindre for svineføringen.

ESBL-bærende bakterier i kylling

ESBL-produserende E.coli er introdusert i norsk kyllingproduksjon gjennom import av avlsmateriale. Tilstedeværelsen av ESBL i importert avlsmateriale skyldes forebyggende bruk av antibiotika i avlspyramiden. Nortura har derfor stilt krav om opphør av slik antibiotikabruk til avlsdyr som skal gi opphav til norske slaktekyllinger. Dette gir resultater. Både Norturas egen kartlegging og pågående forskningsprosjekter indikerer at forekomsten av ESBL-bakterier har gått vesentlig ned i alle ledd av verdikjeden i 2015 sammenlignet med 2011. I foreldreflokkene tilknyttet Nortura har nivået endret seg fra å ligge på 33 prosent positive rugeeeggflokker i 2011, til åtte prosent i 2014 og på fem prosent i 2015.

En studie fra Sverige konkluderer med at ESBL-variantene vi har blant fjørfe i Skandinavia i liten grad kan settes i sammenheng med smitte til mennesker. Foreløpige resultater fra en norsk undersøkelse bekrefter også dette bildet. Ut fra en føre-var-holdning er det likevel ønskelig å redusere forekomsten av slike bakterier i varekjeden for kylling. Oppfølging av utenlandsk importert avlsmateriale og tiltak for å fjerne smitte fra slaktekyllinghusene vil derfor fortsatt ha høy prioritet. Nortura gjennomfører sine tiltak som del av fjørføringens handlingsplan mot resistente bakterier.

Kinolonresistente E.coli

I 2014 meldte Mattilsynet om at nye og svært følsomme analysemetoder hadde påvist en forekomst av kinolonresistente E.coli i produkter av kalkun og kylling på henholdsvis 50 og 70 prosent. Siden kinoloner ikke brukes i norsk fjørfeproduksjon og heller ikke i importert avlsmateriale, var ikke dette forklaringen på den uventede høye forekomsten av kinolonresistente bakterier. Tradisjonelle analysemetoder viste at forekomsten av kinolonresistente bakterier hos norsk kylling og kalkun er lav.

For å forstå årsaken til og betydningen av funnene som ble gjort med den nye analysemetodikken, har Nortura gjennomført nærmere kartlegginger i samarbeid med øvrige aktører i fjørføringen og Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU). Resultatet fra disse undersøkelsene har vist at funnene som er gjort med den nye analysemetodikken sannsynligvis er et normalt bakgrunnsfenomen som ikke har betydning for folke- og dyrehelsen. Mattilsynet har også gjort nærmere undersøkelser, og konkludert med at bakteriefunnene neppe er en helsetrussel for dyr eller folk.

Narasin

Narasin blir brukt som førtilsetningsmiddel for å forebygge parasittsykdommen koksidiose hos kylling. Narasin har også en antibakteriell effekt, noe som gjør bruken av middelet omdiskutert. En viktig del av kritikken mot narasin har vært at kyllingproduksjonen gjøres avhengig av et parasittmiddel som også har antibakteriell effekt. Det er ikke påvist sammenheng mellom bruk av narasin og forekomst av ESBL-bærende E.coli eller kinolonresistente E.coli.

Nortura besluttet i desember 2014 å fjerne narasin fra kyllingproduksjonen innen utgangen av 2016. Forutsetningen er at dette ikke får negative konsekvenser for den gode dyrehelsen og dyrevelferden i norsk fjørfehold. For å beskytte kyllingen mot koksidier, er det tatt i bruk en vaksine som gis til daggamle kyllinger på rugetri. I løpet av 2015 har ca. halvparten av Norturas slaktekyllingbesetninger langt om til narasinfri produksjon.

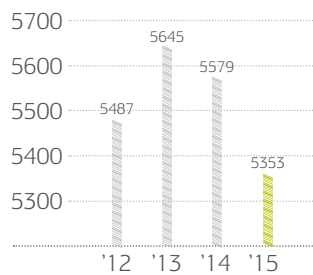
Dyrevelferd

Nortura har som mål at ingen fabrikker skal ha dårligere karakter enn B ifm tredjeparts dyrevelferdsrevisjoner i regi av Animalia, såkalt "Etisk regnskap". I 2015 hadde 2/3 av Norturas linjer for firbeinte score A, øvrige 1/3 fikk score B.

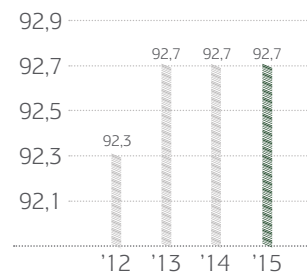
Slaktelinjene for kylling gjennomgikk etisk regnskap i 2012 og 2013. Etter det er fjørfeslaktningen i Rakkestad nedlagt og anlegget på Hærland er åpnet. I 2015 har det vært gjennomført etisk regnskap på Elverum med score B som resultat. For 2016 skal gjennomføres etisk regnskap for øvrige av Norturas slaktekyllinglinjer.

Oppfølging av dyretransporter er viktig i arbeidet i forbindelse med dyrevelferd. Transportgrensen for firbeinte dyr er på maksimalt 8 timer, og for tobente maksimalt 12 timer. Tabellen over viser en oversikt over transporttider og andel dyr som døde under transport for de ulike dyreartene i 2015. Transportdødeligheten

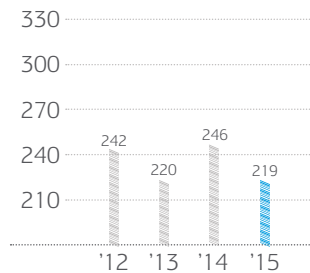
Antall utførte årsverk (uten innleide)

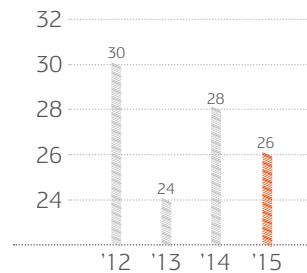
Tilstedeværelse - %

Antall personskader med fravær

H-verdi

var høyest hos slaktekylling, men er lav sett i en internasjonal sammenheng. Nortura arbeider for ytterligere å redusere transportdødeligheten hos slaktekylling gjennom kunnskapsprosjekter og kompetansetiltak, noe som vises i form av reduksjon i dødeligheten. Sammenliknet med 2013 viser tallene for 2015 en reduksjon på 10,6 % i transportdødeligheten for slaktekylling.

HMS

Det totale antall personskader i Nortura er på samme nivå i 2015 som i 2014. Antall personskader med fravær har gått ned fra 246 til 219, en nedgang på 11 prosent. H-verdien (antall fraværsskader pr. million arbeidede timer) har gått ned fra 28 til 26. HMS har blitt en stadig viktigere del av det kontinuerlige forbedringsarbeidet i Nortura, og involvering av og samarbeid med verneombudene og tillitsvalgte er blitt ytterligere vektlagt i 2015.

"O-skadeplan for perioden 2015-2017" representerer et taktskifte i Norturas HMS-arbeid. I 2015 har det vært lagt hovedvekt på å øke antall vernerunder og registrere HMS-hendelser og farlige forhold. Alle personskader og HMS-hendelser skal nå granskes og følges opp med tiltak. I tillegg har Nortura igangsatt et kompetanseløft innen risikovurdering som vil bli videreført i 2016.

Tilstedeværelsen var den samme i 2015 som i 2014, 92,7 prosent. Korttidsfraværet og langtidsfraværet var på henholdsvis 3,1 og 4,2 prosent. Tettere oppfølging av og bedre tilrettelegging for sykemeldte, samt helsefremmende arbeid etter "Langtidsfrisk-modellen", har vært viktige bidrag i 2015. Nortura er en IA-bedrift og har i forbindelse med den nye IA-avtalen utarbeidet en "Mål- og aktivitetsplan 2015-2018". Planen har som resultatmål å redusere sykefraværet fra sju til seks prosent i avtaleperioden. Dette fordrer en ytterligere satsing på nevnte områder innen HMS i 2016.

Likestilling, mangfold og kompetanse

Nortura er en multikulturell arbeidsplass med medarbeidere fra om lag 70 ulike nasjoner. Om lag 20 prosent av ansatte med fremmedkulturell bakgrunn er av ikke-skandinavisk herkomst. En rekke initiativer og tiltak gjennomføres lokalt ved de enkelte fabrikker og enheter for å tilpasse arbeidsplassen til medarbeidere med ulik bakgrunn.

Nortura legger til rette for at medarbeidere med ulike religiøse tradisjoner skal få praktisere disse. Det er ikke rapportert om mobbetilfeller. Et godt apparat av tillitsvalgte og verneombud er et viktig bidrag i arbeidet med å få til et godt arbeidsmiljø.

Kjønnsfordelingen i konsernet er om lag 35 prosent kvinner og 65 prosent menn. For ledende stillinger er fordelingen omlag 25 prosent kvinner og 75 prosent menn. Nortura satser på kompetanseutvikling med "on the job training" som hovedprinsipp. Det er under gjennomføring et kompetanseprogram i ledelse i samarbeid med BI for å understøtte Norturas behov i årene som kommer.

Ytre miljø

Nortura har som mål at produksjonen i primærleddet og i fabrikkene skal foregå med minst mulig bruk av ressurser og med minst mulig negativ påvirkning på det ytre miljø.

For våre virksomheter innebærer dette:

- Utnytte alle råvarer og andre innsatsfaktorer på best mulig måte, samt minimere svinn i alle ledd. Vår strategi for å "bruke hele dyret hele tiden" står sentralt i dette.
- Utarbeide og offentliggjøre årlige rapporter om industriens oppnåelse av miljø- og klimamål.

Energiforbruk

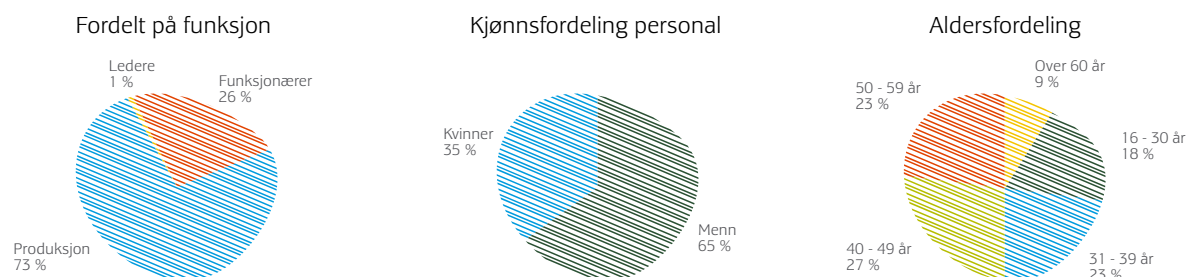
Nortura satte i sin strategiplan fra 2008 som mål å bedre energieffektiviteten, målt som energiforbruk pr. produsert tonn kjøtt, med 20 prosent fra 2006 til 2011. I perioden ble energiforbruket redusert med ti prosent fra 641 til 577 kWh/tonn. Målet ble dermed ikke nådd, men det arbeides kontinuerlig med å redusere energiforbruket. I 2015 var Norturas totale energiforbruk 321 GWh, en nedgang på 10 GWh fra året før. I dette tallet inngår også produksjon som foretas av egne selskaper i Norturas lokaler, og som dermed gir økt veid produksjon i indeksene. Energieffektiviteten ble i 2015 målt til 537 kWh, som er 16,2 prosent lavere enn referanseåret 2006.

Måling av energieffektivitet ved fabrikkene gir en god indikator på hvor godt energien som må kjøpes blir utnyttet. Fra 2014 til 2015 har endringene vært størst ved fabrikkene på Hærland (fra 430 til 355 kWh/tonn) og i Egersund (fra 622 til 494 kWh/tonn).

Også innenfor kontordrift og administrasjon er det også muligheter til energisparing.

Ved Hærland er driften av tekniske installasjoner og energisystemer i full drift og det er oppnådd noe bedre energieffektivitet enn kriteriene som ble lagt i prosjektfasen.

Flytting av griseslaktning fra Sarpsborg til Tønsberg og Rudshøgda,

sammen med lav pris på elektrisitet, har medført betydelig reduksjon i oljeforbruket.

Steinkjer har vært tilkoblet fjernvarmenett gjennom hele 2015. Her er levering av fjernvarme basert på flisfyring. Oljeforbruket ved anlegget er redusert fra vel 336 621 liter til 1 405 liter fra 2014 til 2015. Forbruket av elkraft er ikke økt. Reduksjonen er dermed ikke forårsaket av lave priser på elektrisitet.

Rudshøgda har lavest forbruk pr. produsert enhet av de integrerte fabrikkene for rødt kjøtt.

Klimagasser

Det totale oljeforbruket i Nortura er gått ned med mer enn 500 000 liter fra 2014 til 2015. Noe er erstattet av elektriske fyrkjeler (ca. 200 000 liter). Som følge av dette er utslippene av CO₂ fra Norturas fabrikker redusert fra 17 931 tonn i 2014 til 16 145 tonn i 2015. I beregningen av CO₂-utslippene inngår også bidrag fra Norsk Elkraft. Fordelingen av våre energikilder som benyttes i våre fabrikker er vist i tabellen.

Materialforbruk og gjenvinning

Nortura brukte i 2015 vel 10 670 tonn med emballasje, fordelt på 5 517 tonn fiber, 4 685 tonn plastbasert og 414 tonn metallbasert emballasje. Våre største kunder ønsker produkter levert i pappemballasje i stedet for dagens flerbrukskasser av plast. Bruk av fiberbasert emballasje forventes derfor å øke.

Det er strenge krav til hva slags materialer som kan benyttes til matvarer. Overflaten på emballasje som kan komme i kontakt med matvarer, skal ikke være produsert av resirkulert materiale. Emballasjeprodusenter benytter resirkulert materiale, men kun i deler av emballasjen som ikke kommer i direkte kontakt med matvarene.

Nortura er medlem av Grønt Punkt, som sikrer finansiering av returordningene for plast, metall, glass, kartong og papp. Nortura tilstreber høyest mulig andel resirkulert materiale og arbeide for å redusere bruk av oljebasert plast i sin emballasje.

Selskapet Norsk Protein AS, hvor Nortura eier 75 prosent, står for gjenvinningen av proteinråstoff fra våre slakterier. Råstoffet blir videreforedlet til animalsk fett og kjøttbeinmel, som anvendes til blant annet fôr til kjøledyr, gjødsel og biobrensel. Slakteriene tar også ut andre biprodukter til kjøledyr-industrien, slik at den

største restfraksjonen fra slaktning blir hundre prosent utnyttet.

Vann og kjemikalier

Næringsmiddelindustrien er pålagt å bruke vann av drikkevannskvalitet i produksjonen. Norturas totale vannforbruk i 2015 var 2,75 millioner kubikkmeter, mot 2,86 millioner kubikkmeter året før.

Det har vært noen utfordringer med driften av renseanlegget i Egersund. Økt uttak av plussprodukter påvirker mengden av forurensning i avløpet fra fabrikkene og krever optimalisering av driften.

Sandeid startet planlegging av sitt nye renseanlegg tidlig i 2015. Dette har dratt ut i tid og byggingen starter ved årsskiftet 2015/2016. Dette er ikke i henhold til fristen som er stilt i tillatelsen fra Fylkesmannen. Planen er å komme i drift sommeren 2016.

Etter lang behandlingstid hos Fylkesmannen er det gitt ny tillatelse for Norturas nye fabrikk i Kvamarka. Fylkesmannen har stilt strenge krav som trolig vil utløse bygging av nytt renseanlegg ved Nortura Hå.

Ved fabrikkene i Tønsberg er det sendt inn en oppdatering av tillatelse, og i Førde er det startet arbeid med en oppdatering/revisjon av tillatelsen der.

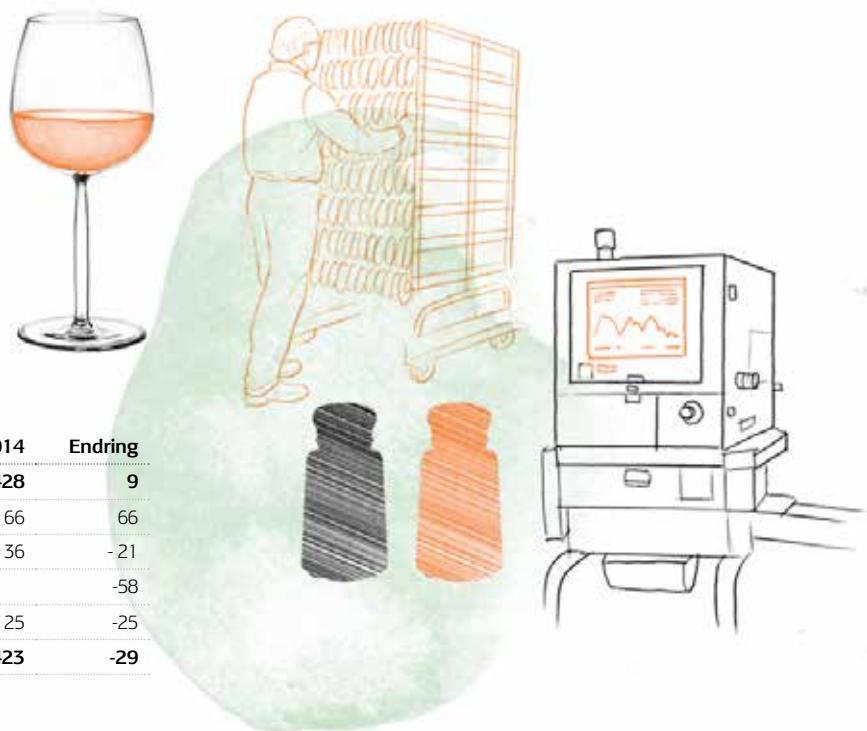
Norturas totale forbruk av kjemikalier er stabilt med ca. 1 200 tonn pr. år. Bruken dreier seg i hovedsak om kjemikalier til rengjøring. Nortura har et sentralt kjemikalieutvalg som sørger for at substitusjonspikten blir overholdt. Det arbeides systematisk med fareanalyser for kjemikaliene som benyttes. Det er utført slike analyser for alle kjemikalier som er kreftfremkallende, mutagene og skadelige for reproduksjon.

Redegjørelse for årsregnskapet

I årsregnskapet er forutsetningen om fortsatt drift lagt til grunn, da det etter styrets vurdering ikke foreligger forhold som tilsier noe annet. Nortura har ved utgangen av året tilgang til tilstrekkelige kreditter og refinansieringsbehov i 2015 er sikret gjennom langsiktige trekkrettigheter i bank.

Nortura har endret regnskapsprinsipp for føring av pensjonskostnader fra NRS til IFRS. Vurderingen er at føringen etter IFRS vil vise et mer reelt bilde av konsernets pensjonsforpliktelser samtidig

mill kr	2015	2014	Endring
EBIT	437	428	9
Salgsgevinster		- 66	66
Omstillingskostnader	15	36	- 21
Uførepensjon endring	-58		-58
Nedskrivninger		25	-25
Justert EBIT	394	423	-29

som fremtidig resultateffekter vil vise mindre svingninger da evt. estimatavvik føres direkte mot egenkapitalen. Balanse og resultat-effekter av endringen er vist i prinsippnote og i note 18 Egenkapital.

Konsernets driftsinntekter ble 22,2 milliarder kroner i 2015. Dette tilsvarer en vekst på 224 millioner kroner, eller 1,0 prosent. Helårseffekt av kjøpet av Prima Slakt samt valutaeffekter bidrar positivt, hvilket innebærer at organisk vekst er negativ med -1 %. Salget gjennom Norfersk, som er et kjøttpakkesenter øremerket for Norgesgruppen, vokser betydelig (+ 237 millioner kroner) og kompenserer delvis for reduksjonen i merkevarosalget på 119 millioner kroner (-1,5 prosent). Sammenslåingen av ICA og Coop har på kort sikt virket negativt. Bortfall av EMV-leveranser og leveranser på hvitt kjøtt har blitt utfallet da ICA har blitt tilpasset Coops leveranseavtaler. Nortura Proff fortsetter sin gode utvikling med god volum og omsetningsvekst. Konseptet "Stykkevis og delt", hvor hensikten er å benytte hele dyret, har blitt tatt godt imot blant kundene.

Norturas markedsandel i det norske dagligvaremarkedet er redusert med 1,4 prosentenheter til 47,7 prosent, noe som i hovedsak har sammenheng med de overnevnte forhold knyttet til Coops kjøp av ICA. Markedsandelen for merkevarer er redusert med 1,5 prosentenheter til 36,6 prosent.

Nortura opplever fortsatt et fall i bruttomargin (-0,8 prosentpoeng), men dog mindre enn i fjor (-1,5 prosentenheter). Fortsatt er forklaringen at omsetningsvekst i hovedsak finner sted innenfor områder med lavere marginer enn gjennomsnittet for konsernet.

Driftsresultat (EBIT) er 437 millioner kroner, dvs. 9 millioner kroner høyere enn for 2014. Til tross for betydelige utfordringer med oppstart av ny fabrikk på Hærland for slaktning og skjæring av kylling og et utfordrende kyllingmarked med svekket etterspørsel, spesielt i første halvår av 2015, har god drift knyttet til fabrikkene for rødt kjøtt og egg bidratt til et resultat som er noe bedre enn for 2014. Driftsresultatet i Norfersk er forbedret med 22 millioner kroner, men er fortsatt på et lavt nivå.

I regnskapsåret 2015 er det påløpt netto engangseffekter som påvirker driftsresultatet negativt med til sammen 43 millioner kroner. Justert for endringer av engangskarakter er nedgangen i driftsresultatet på 29 millioner kroner eller -7,0%. Samordning mot Folketrygdens uføreytelser har ført til inntektsføring av planendring på 58 millioner kroner.

Netto finans viser -78 millioner kroner mot -136 millioner året før. Forbedringen skyldes i hovedsak høyere resultat fra tilknyttede selskap og primært knyttet til Skala. Økt rentebærende gjeld kompenseres av lavere rentekostnader.

Resultat før skatt er på 359 millioner kroner mot 292 millioner kroner i 2014.

Sum eiendeler øker med 240 millioner kroner som i hovedsak kan forklares av en høyere varelager og likvidbeholdning, mens kunde-fordringer er redusert som følge av økt bruk av fordringskreditt.

Styrets forslag til disponering av resultatet gir en egenkapitalandel for konsernet på 33,0 prosent.

Markedsrisiko

Konsernet er utsatt for normal risiko som følge av konkurranse-situasjonen i markedene vi opererer i. Over lang tid har markedet vært preget av lav men stabil vekst i kjøttforbruket. Handelens satsing på egne merkevarer (EMV) har økt betydelig de senere år og forventes å ligge som en latent risiko også fremover.

Finansiell risiko

Konsernets virksomhet er utsatt for renterisiko, kredittrisiko og i noen grad valutarisiko. Uønskede negative effekter på konsernets resultat, egenkapital og kontantstrøm unngås gjennom operasjonell overvåking og styring av risikoeksponering, samt ved å bruke finansielle sikringsinstrumenter innen fastsatte rammer.

Renterisiko

Norturas rentebærende gjeld er hovedsakelig knyttet opp mot flytende rente (NIBOR) og er dermed eksponert for endringer i kortsiktig rentenivå. For å redusere denne risikoen er rentesikringspoli-cyen at ca. halvparten av rentebærende gjeld skal være sikret med fastrente. Ved årsskiftet var 1 250 millioner kroner knyttet til det langsiktige rentenivået gjennom rentebytteavtaler (swaps), med løpetid fra ett til 17 år. I tillegg har Nortura SA to lån på til sammen 179 millioner kroner, der ca. halvparten har rentebinding i tre år og resten i syv år.

Likviditetsrisiko

Nortura finansierer normalt en del av sine løpende likviditetsbehov i sertifikatmarkedet og ved andre kortsiktige innlån. For å eliminere refinansieringsrisiko ved låneforfall, samt finansieringsbehov i utenlandsk valuta, er det etablert langsiktige komiterte bilate-

rale lånerammer hos anerkjente banker på til sammen 1 200 millioner kroner, hvorav mer enn 1 000 millioner kroner var utrukket verd årsskiftet. Rammene vil kunne dekke aktuelle låneforfall samt eventuelle ekstraordinære likviditetsbehov som påregnelig vil kunne oppstå i et industriselskap med Norturas virksomhet og omfang. Nortura har tilgang til å låne fra Omsetningsrådets fond for kjøtt og egg til å finansiere lagerbeholdningene for markedsregulering.

Valutarisiko

Konsernet er eksponert mot valutasvingninger knyttet til investeringer i virksomhet i England, Danmark, og Sverige, internasjonal handel, samt innkjøp med oppgjør i utenlandsk valuta. Konsernet benytter finansielle instrumenter, primært innlån i samme valuta for vesentlige balanseeksponeringer, og valutaterminer/-opsjoner for eksponering mot kontantstrømeksponeering, med formål å redusere valutarisikoen for konsernet.

Kredittrisiko

Gjennom konsentrasjonen i dagligvarehandelen har Nortura etterhvert langt færre, men større debitorer i konsernets største

markedssegment. Betalingsevnen vurderes som god, noe som har vært synliggjort gjennom svært små tap gjennom flere år. Risikoen er noe større i industrimarkedet og på tilgodehavender på omsetning (livdyr) til eiernes egen produksjon. I disse markedssegmentene er det mange små aktører slik at risikoen samlet sett er beskjeden.

Nortura har garantiforpliktelser i forbindelse med driftskredittordningen i landbruket hvor andel av innvilget kreditt ved utgangen av 2014 var på 780,1 millioner kroner.

Styrets forslag til disponering av årsresultat i Nortura SA

Styret vurderer det slik at årets resultat gir grunnlag for maksimal rente etter Samvirkeloven på andelskapital/individuell medlemskapital og avsetning av 80 millioner kroner på individuelle medlemskonti i forhold til eiernes omsetning med Nortura SA i 2015. Resten av årsresultatet foreslås fordelt mellom etterbetalingsfond og annen egenkapital.

Renten på andelsinnskudd og medlemskapitalkonti settes til 3,99 prosent for 2015 som er det maksimale etter Samvirkeloven.

Disponering av årsresultatet i Nortura SA 2015

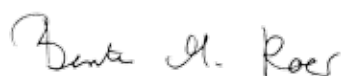
Årsresultat i Nortura SA	239 183 680 kr
Overføres til fond for vurderingsforskjeller	15 085 259 kr
Avsatt til rente på andelsinnskudd og medlemskapitalkonti	26 428 000 kr
Overføres til individuelle medlemskapitalkonti	80 000 000 kr
Overføres til etterbetalingsfond	110 000 000 kr
Overføres til annen egenkapital	7 670 421 kr

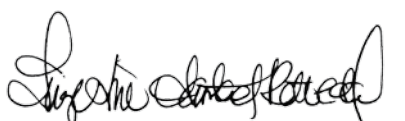
Oslo, 17. februar 2015

Sveinung Svebestad
Styreleder

Kari Redse Håskjold
Nestleder

Arne Kristian Kolberg
Konsernsjef

Bente Roer

Inger Lise Aarrestad Rettedal

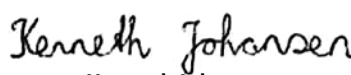

Kjersti Hoff

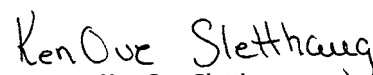

Oddveig Gikling-Bjørnå

Robert Søndrål

Per Heringstad

Teig Madsen

Kenneth Johansen

Ken Ove Sletthaug

Tove Berit Berg

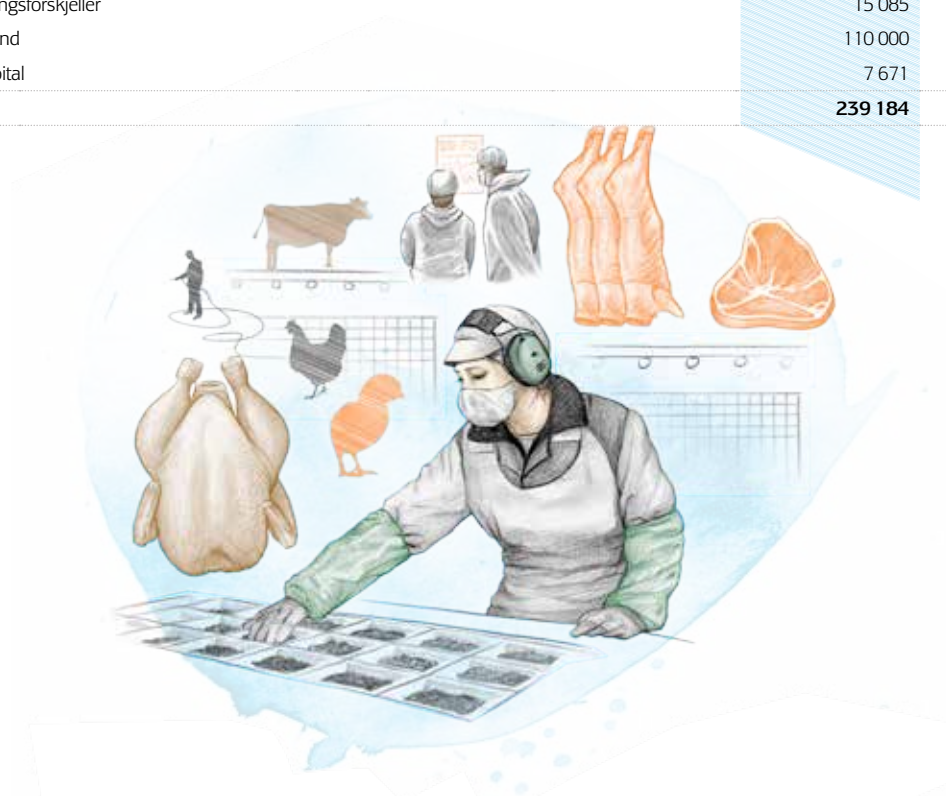

Trond Andersen

Viggo Sennesvik

Resultat

Tall i 1000 kr

	Note	Konsern 2015	Konsern 2014	Morselskap 2015	Morselskap 2014
Driftsinntekter					
Salgsinntekt	3, 21	19 575 995	19 223 623	15 998 230	16 105 253
Annen driftsinntekt	3, 19, 21	2 642 319	2 770 474	2 663 319	2 713 294
Sum driftsinntekter		22 218 314	21 994 096	18 661 549	18 818 547
Driftskostnader					
Varekostnad	4, 21	15 557 618	15 226 796	12 901 922	12 928 143
Personalkostnader	5, 7	3 571 008	3 625 038	3 168 037	3 254 903
Avskrivninger/hedskrivninger på varige driftsmidler	8	521 899	509 169	401 109	391 330
Avskrivninger/hedskrivninger av immaterielle eiendeler	9	38 112	17 079	2 000	2 381
Annen driftskostnad	2, 6, 21	2 092 325	2 187 616	1 872 084	2 001 504
Sum driftskostnader		21 780 962	21 565 699	18 345 153	18 578 261
Driftsresultat		437 352	428 398	316 396	240 286
Finansinntekter og finanskostnader					
Resultat fra investering i datterselskap				76 118	70 762
Resultat fra investering i tilknyttede selskap	11	42 896	1 270	40 694	582
Annen finansinntekt	2	55 606	58 861	63 286	113 628
Annen finanskostnad	2	176 980	196 068	176 071	203 203
Netto finansposter		-78 479	-135 938	4 027	-18 231
Ordinært resultat før skattekostnad		358 873	292 460	320 423	222 055
Skattekostnad	17	99 735	65 939	81 240	55 177
ÅRSRESULTAT		259 138	226 521	239 184	166 878
Minoritetens andel av årsresultatet		19 568	22 383		
Styret foreslår følgende disponering av årets resultat:				Morselskap 2015	Morselskap 2014
Avkastning på andelskapital				26 428	28 516
Overføres til medlemskapitalkonto				80 000	80 000
Overføres til/fra fond for vurderingsforskjeller				15 085	-15 357
Overføres til/fra etterbetalingsfond				110 000	
Overføres til/fra annen egenkapital				7 671	73 719
Sum disponert				239 184	166 878

Balanse eiendeler

Tall i 1000 kr

ANLEGGSMIDLER

		Konsern 31.12.15	Konsern 31.12.14	Morselskap 31.12.15	Morselskap 31.12.14
Immaterielle eiendeler	Note				
Utsatt skattefordel	17	337 848	384 125	256 237	300 948
Varemerker og lignenede rettigheter	9	73 390	8 561	73 390	7 000
Goodwill	9	242 094	270 329	0	0
Sum immaterielle eiendeler		653 333	663 015	329 627	307 948
Varige driftsmidler					
Bygninger, tomt og annen fast eiendom	8	2 581 494	2 562 796	1 893 674	1 856 628
Maskiner og anlegg	8	714 617	784 199	530 385	571 373
Driftsløsøre, inventar o.l.	8	272 803	313 728	224 117	253 649
Sum varige driftsmidler		3 568 914	3 660 722	2 648 177	2 681 650
Finansielle anleggsmidler					
Investeringer i datterselskap	11	0	0	863 858	869 179
Lån til foretak i samme konsern	11, 14	0	0	510 977	572 663
Investeringer i tilknyttede selskap	12	215 167	198 079	206 279	190 304
Lån til tilknyttet selskap	14	7 500	5 000	7 500	5 000
Investeringer i aksjer og andeler	13, 21	73 536	23 635	73 494	23 594
Pensjonsmidler	7	69 082	0	68 191	0
Andre langsiktige fordringer	14	44 650	63 751	41 703	60 940
Sum finansielle anleggsmidler		409 935	290 465	1 772 002	1 721 680
Sum anleggsmidler		4 632 182	4 614 202	4 749 806	4 711 278
OMLØPSMIDLER					
Varebeholdning					
Varebeholdning	4	2 443 267	2 240 471	2 033 577	1 844 807
Sum varebeholdning		2 443 267	2 240 471	2 033 577	1 844 807
Kortsiktige fordringer					
Kundefordringer	14	889 536	1 122 557	526 195	768 122
Andre kortsiktige fordringer	14, 20	248 537	206 582	298 052	256 242
Sum kortsiktige fordringer		1 138 073	1 329 139	824 247	1 024 364
Kontanter og bankinnskudd					
Kontanter og bankinnskudd	16	837 624	628 131	670 051	534 123
Sum kontanter og bankinnskudd		837 624	628 131	670 051	534 123
Sum omløpsmidler		4 418 964	4 197 741	3 527 876	3 403 294
SUM EIENDELER		9 051 147	8 811 943	8 277 682	8 114 573

Balanse gjeld og egenkapital

Tall i 1000 kr

EGENKAPITAL

	Note	Konsern 31.12.15	Konsern 31.12.14	Morselskap 31.12.15	Morselskap 31.12.14
Innskutt egenkapital					
Obligatorisk andelskapital	18	222 648	227 304	222 648	227 304
Frivillig andelskapital	18	240	96	240	96
Sum innskutt egenkapital		222 888	227 400	222 888	227 400
Opptjent egenkapital					
Annen egenkapital	18	0	0	1 798 745	1 812 030
Konsernets fond	18	1 986 026	1 975 773		
Fond for vurderingsforskjeller	18	0	0	99 982	84 897
Medlemskapitalkonto	18	519 474	444 308	519 474	444 308
Etterbetalingsfond	18	110 000		110 000	
Minoritetsinteresser	18	146 432	129 958		
Sum opptjent egenkapital		2 761 932	2 550 039	2 528 202	2 341 235
Sum egenkapital		2 984 820	2 777 439	2 751 090	2 568 635

LANGSIKTIG GJELD

Avsetning for forpliktelser

Pensjonsforpliktelser	7	47 277	187 921	45 148	171 494
Langsiktige finansielle forpliktelser	8, 15, 16	0	2 521	0	0
Avsetning for forpliktelser	10	158 240	151 897	158 240	151 897
Forpliktelse ved utsatt skatt	17	31 342	37 347	0	0
Sum avsetning for forpliktelser		236 859	379 685	203 388	323 390

Annen langsiktig gjeld

Gjeld til kredittinstitusjoner	14, 15, 16	1 188 887	1 217 002	1 167 772	1 194 198
Obligasjonslån	16	2 000 000	1 725 000	2 000 000	1 725 000
Annen langsiktig gjeld	14, 16	91 141	146 881	88 915	147 490
Sum annen langsiktig gjeld		3 280 028	3 088 883	3 256 687	3 066 688

Sum langsiktig gjeld

3 516 887	3 468 568	3 460 075	3 390 078
------------------	------------------	------------------	------------------

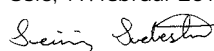
KORTSIKTIG GJELD

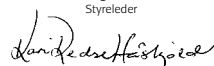
Gjeld til kredittinstitusjoner		44 614	45 014	0	0
Leverandørgjeld	14	1 024 976	1 090 343	792 159	893 775
Betalbar skatt	17	54 345	48 437	30 474	26 292
Skyldig offentlige avgifter	15	212 641	188 480	189 230	167 547
Annen kortsiktig gjeld	14, 16, 20	1 212 862	1 193 662	1 054 655	1 068 245
Sum kortsiktig gjeld		2 549 439	2 565 935	2 066 518	2 155 859

SUM GJELD OG EGENKAPITAL

9 051 147	8 811 943	8 277 682	8 114 573
------------------	------------------	------------------	------------------

Oslo, 17. februar 2016

Sveinung Svebestad
Styreleder

Kari Redse Håskjold
Nestleder

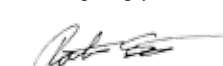

Arne Kristian Kolberg
Konsernsjef

Bente Roer

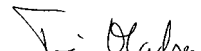

Inger Lise Aarrestad Rettedal

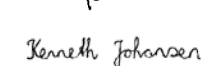

Kjersti Hoff

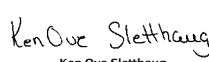

Oddveig Gikling-Bjørna

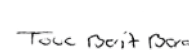

Robert Søndrål

Per Heringstad

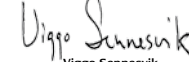

Torg Madsen

Kenneth Johansen

Ken Ove Sletthaug

Tove Berit Berg

Trond Andersen

Viggo Sennesvik

Kontantstrøm

Tall i 1000 kr				
	Konsern 2015	Konsern 2014	Morselskap 2015	Morselskap 2014
Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter				
Resultat før skattekostnad	358 873	292 460	320 423	222 055
- Periodens betalte skatter	-48 594	-49 607	-27 852	-26 163
-/+ Gevinst og tap på anleggsmidler	-474	-66 679	-151	-2 883
+ Avskrivninger og nedskrivninger	560 011	526 249	403 109	393 710
+/- Endring i varelager	-202 796	156 701	-188 770	193 794
+/- Endring i kundefordringer	233 021	88 673	241 927	116 865
+/- Endring i leverandørgjeld	-65 368	185 060	-101 617	155 309
+/- Resultat ved bruk av egenkapitalmetoden	-42 896	-1 270	-40 694	-582
+/- Endring i andre tidsavgrensningsposter	-278 968	-346 501	-290 295	-329 123
= Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	512 810	785 086	316 081	722 982
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter				
+ Innbetalinger ved salg av varige driftsmidler	820	179 349	345	24 043
- Utbetalinger ved kjøp av varige driftsmidler	-491 042	-952 103	-430 065	-803 189
+/- Endring i langsiktige fordringer	16 601	15 580	73 174	158 607
+ Innbetalinger ved andre investeringer og utbytte	36 160	23 665	35 131	33 814
- Utbetalinger ved kjøp av andre investeringer	-52 167	-406 207	-53 167	-521 569
= Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	-489 628	-1 139 716	-374 582	-1 108 293
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter				
+ Innbetalinger ved opptak av ny langsiktig gjeld	0	330 000	0	330 000
- Utbetalinger ved nedbetaling av langsiktig gjeld	-86 377	-489 279	-78 658	-515 086
+/- Netto inn-/utbetalinger av obligasjonslån	275 000	790 000	275 000	790 000
+/- Netto endring i kortsiktig gjeld til kredittinstitusjoner	-399	-275 185	0	-200 000
+/- Inn / utbetalinger av egenkapital	-1 913	-310	-1 913	-310
= Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	186 311	355 227	194 429	404 604
= Netto endring i kontanter og bankinnskudd	209 493	597	135 928	19 292
+ Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens begynnelse	628 131	610 350	534 123	514 830
+ Likvider ved fusjon/oppkjøp	0	17 184		
= Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens slutt	837 624	628 131	670 051	534 123

Noter

Note 1: Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk i Norge.

Konsolidering

Konsernregnskapet presenterer samlet økonomisk stilling, resultat av årets virksomhet og kontantstrømmer for morselskapet, Nortura SA, og datterselskapene. Datterselskap omfatter de selskap hvor Nortura SA direkte eller indirekte har bestemmende innflytelse. Bestemmende innflytelse anses, i utgangspunktet, å foreligge når en direkte eller indirekte eier mer enn 50 % av den stemmeberettigede kapital. Det anvendes enhetlige regnskapsprinsipper for alle selskap som inngår i konsernet. Alle transaksjoner mellom konsernselskapene, mellomværende og urealiserte konserngevinster elimineres i konsernregnskapet. Eierandeler i datterselskap innarbeides i konsernregnskapet etter oppkjøpsmetoden. Forskjellen mellom kostpris for eierandelene og bokført verdi av netto eiendeler på oppkjøpstidspunktet analyseres og henføres til de enkelte balanseposter i henhold til virkelig verdi. Kostpris som overstiger virkelig verdi av netto identifiserbare eiendeler, aktiveres som goodwill og avskrives i resultatregnskapet i takt med de underliggende forhold for forventet økonomisk levetid. Ved oppkjøp anvendes nominell skattesats ved beregning av utsatt skatt på merverdi eksklusiv goodwill. Ved trinnvise kjøp utgjør anskaffelseskost summen av virkelig verdi av tidligere eierandeler på oppkjøpstidspunktet og anskaffelseskost på siste kjøp. Dersom tidligere eierandeler har økt i verdi, føres verdiendringen mot opptjent egenkapital i konsernregnskapet. Er verdiendringen negativ, resultatføres denne som nedskrivning. Minoritetsinteresser inngår i konsernets egenkapital.

Tilknyttede selskap er selskap der konsernet har betydelig innflytelse, men ikke kontroll, og hvor andelen er av langsiktig strategisk karakter. Betydelig innflytelse foreligger normalt der konsernet har en eierandel på mellom 20 % og 50 %. Tilknyttede selskap innarbeides etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet. Konsernets andel av resultatet fra tilknyttede selskap er basert på resultat etter skatt i det tilknyttede selskapet med fradrag for eventuelle avskrivninger på merverdier som skyldes at kostpris på eierandelene var høyere enn den ervervede andel av bokført egenkapital. I resultatregnskapet er andel av resultatet i tilknyttet selskap vist under finansposter. I balansen vises eierandeler i tilknyttede selskap under anleggsmidler. Andel av underskudd i tilknyttede selskap resultatføres ikke hvis dette medfører at balanseført verdi av investeringen blir negativ, med mindre konsernet har påtatt seg en forpliktelse eller avgitt garantier for det tilknyttede selskapet. Ved innarbeidelse av investeringer i datterselskap og tilknyttede selskap hvor årsregnskapene er utarbeidet i utenlandsk valuta, omregnes balanseposter til norske kroner ved å benytte balansedagens kurs. Resultatposter omregnes til norske kroner ved å benytte gjennomsnittskurs for regnskapsåret. Omregningsdifferansen som oppstår ved at selskaps inngående egenkapital og årets resultat er omregnet til annen kurs enn utgående egenkapital, føres som korreksjon til konsernets egenkapital. Dette omfatter også kursgevinster eller – tap som oppstår på transaksjoner som anses som valutasikring av en nettoinvestering i et utenlandsk selskap.

Driftsinntekter og andre inntekter

Inntekt fra salg av varer resultatføres når levering har funnet sted og det vesentligste av risiko og avkastning er overført. Tjenester inntektsføres i takt med utførelsen.

Driftskostnader

Kostnader resultatføres i samme periode som tilhørende inntekt.

Særlige poster

Særlige poster er vesentlige poster som er uvanlige og/eller uregelmessige. Slike poster spesifiseres på egen linje, og grunnlaget for presentasjon på egen linje opplyses om i en note.

Hovedregel for klassifisering av eiendeler og gjeld

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk klassifiseres som anleggsmidler. Fordringer som skal tilbakebetales innen ett år, samt andre eiendeler som knytter seg til varekretsløpet, klassifiseres som omløpsmidler. Ved klassifisering av kortsiktig og langsiktig gjeld er tilsvarende kriterier lagt til grunn. Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost fratrasket av- og nedskrivninger. Langsiktig gjeld og kortsiktig gjeld er vurdert til pålydende beløp.

Immaterielle eiendeler

Goodwill (Badwill) er forskjellen mellom anskaffelseskost ved kjøp av virksomhet og virkelig verdi av konsernets andel av netto identifiserbare eiendeler i virksomheten på oppkjøpstidspunktet. Goodwill ved oppkjøp av datterselskap er klassifisert som immateriell eiendel. Goodwill ved kjøp av andel i tilknyttet selskap inngår i balanseført verdi på investeringer i tilknyttet selskap. Goodwill testes årlig for verdifall og balanseføres til anskaffelseskost med fradrag for akkumulerte av- og nedskrivninger. Avskrivninger for goodwill er fem år med mindre lengre levetid er særskilt begrunnet.

Anleggsmidler

Varige driftsmidler

Investeringer i produksjonsanlegg og andre varige driftsmidler måles til anskaffelseskost fratrasket akkumulerte av- og nedskrivninger. Anskaffelseskost for varige driftsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives lineært over den økonomiske levetiden. Renter som knytter seg til anleggsperioden for betydelige varige driftsmidler under oppføring balanseføres som en del av kostprisen. Kostnader forbundet med normalt vedlikehold og reparasjoner blir løpende kostnadsført. Kostnader ved større utskiftninger og fornyelser som øker driftsmidlenes levetid vesentlig, aktiveres og avskrives i takt med driftsmiddelet. Dersom gjenvinnbart beløp av driftsmiddelet er lavere enn balanseført verdi og verdifallet forventes ikke å være forbigående, foretas nedskrivning til gjenvinnbart beløp. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av netto salgsverdi og verdi i bruk. Verdi i bruk er nåverdien av de framtidige kontantstrømmene som eiendelen forventes å generere.

Leieavtaler

Leieavtaler vurderes som finansiell eller operasjonell leie etter en konkret vurdering av den enkelte avtale. Eiendeler som leies på betingelser som i det vesentlige overfører økonomisk risiko og kontroll til selskapet (finansiell leie), balanseføres som varige driftsmidler og tilhørende leieforpliktelser medtas i balanseposten avsetning for forpliktelse til nåverdien av leiebetalinger. Driftsmiddelet avskrives planmessig, og forpliktelsen reduseres med betalt leie etter fradrag for beregnet rentekostnad.

Aksjer og andeler i tilknyttet selskap og datterselskap

Investeringer i datterselskap vurderes etter kostmetoden, og tilknyttet selskap vurderes etter egenkapitalmetoden i selskapsregnskapet. Investeringene vurderes til anskaffelseskost fratrasket eventuelle nedskrivninger. Nedskrivning til virkelig verdi gjennomføres dersom verdifallet ikke er forbigående. Mottatt utbytte og konsernbidrag fra datterselskapene som representerer avkastning i eiertiden, inntektsføres som annen finansinntekt. Konsernbidrag og utbytte fra datterselskap regnskapsføres det samme året som datterselskapet avsetter beløpet.

Andre aksjer og andeler klassifisert som anleggsmidler

Investeringer i anleggsaksjer og andeler hvor selskapet ikke har betydelig innflytelse, balanseføres til anskaffelseskost. Investeringene nedskrives til virkelig verdi ved verdifall som forventes ikke å være forbigående. Mottatt utbytte fra selskapene som representerer avkastning i eiertiden, inntektsføres som annen finansinntekt.

Langsiktige fordringer

Langsiktige fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger. Renteinntekter regnskapsføres når de er opptjent.

Omløpsmidler

Varer

Beholdninger av varer vurderes til det laveste av kostpris etter "først inn - først ut"-prinsippet og virkelig verdi. Kostpris for tilvirkede varer er direkte materialer, direkte lønn samt andel av indirekte tilvirkningskostnader, mens kostpris for innkjøpte varer er anskaffelseskost. Årets varekostnad består av kostpris solgte varer med tillegg av eventuell nedskrivning i samsvar med god regnskapsskikk pr. årsslutt. Virkelig verdier er estimert salgpris fratrasket estimerte utgifter til ferdigstilling, salg og distribusjon.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for forventede tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger av de enkelte fordringene.

Obligasjoner og plasseringer i pengemarkedspapirer

Markedsbaserte finansielle instrumenter, herunder aksjer og obligasjoner, som inngår i en handelsportefølje vurderes til virkelig verdi på balansedagen. Andre kortsiktige investeringer vurderes til det laveste av gjennomsnittlig anskaffelseskost og virkelig verdi på balansedagen.

Bankinnskudd og kontanter

Regnskapslinjen bankinnskudd og kontanter inkluderer både kontanter og bankinnskudd.

Pensjonsordninger

Selskapet har både innskuddsbaserte og ytelsesbaserte pensjonsordninger for sine ansatte. Den ytelsesbaserte pensjonsordningen er lukket fra 01.07.2007.

Den innskuddsbaserte pensjonsordningen er en ordning hvor Nortura SA betaler faste innskudd til et fond som forvaltes av selskapets pensjonspartner, og hvor det ikke foreligger noen juridiske forpliktelser til å betale ytterligere innskudd.

Note 1 fortsettelse: Regnskapsprinsipper

Den ytelsesbaserte pensjonsordningen er en ordning som gir de ansatte kontraktsmessige rettigheter til fremtidige pensjonsytelser. Pensjonsforpliktelsen beregnes basert på en opptjening og benytter forutsetninger om antall opptjeningsår, diskonteringsrente, fremtidig avkastning på pensjonsmidler, fremtidig regulering av lønn, pensjoner og ytelser fra folketrygden, samt aktuarielle forutsetninger for dødelighet, frivillig avgang med mer.

Pensjonsmidler måles til virkelig verdi. Eventuell overfinansiering balanseføres i den grad det er sannsynlig at overfinansiering kan utnyttes. Netto pensjonsforpliktelse består av brutto pensjonsforpliktelse fratrasket virkelig verdi av pensjonsmidler. Netto pensjonsforpliktelse på underfinansierte ordninger balanseføres som langsiktige finansielle forpliktelser, mens netto pensjonsmidler på overfinansierte ordninger balanseføres som finansielle anleggsmidler dersom der er sannsynlig at overfinansieringen kan utnyttes. Arbeidsgiveravgift inkluderes i tallene for faktisk underfinansierte ordninger. Endringer i forpliktelser som skyldes endringer i pensjonsplanen, kostnadsføres umiddelbart dersom planendringer er ubetingede på tidspunkt for endring. Selskapet presenterer netto pensjonsforpliktelse, inkludert estimatavvik. Effekten av endring i forpliktelser knyttet til endring i forutsetninger (estimatavvik) føres direkte mot egenkapitalen.

Netto pensjonskostnad, som er brutto pensjonskostnad fratrasket estimert avkastning på pensjonsmidlene og endringer i pensjonsplaner, klassifiseres som ordinær driftskostnad og er presentert sammen med lønn og andre ytelser under personalkostnader i resultatregnskapet. Innskuddsplaner periodiseres etter sammenstillingsprinsippet. Årets innskudd til innskuddsbaserte pensjonsordninger kostnadsføres når de påløper. Ansettelser i Nortura SA etter 01.7.2007 opptjener pensjon etter innskuddsbasert ordning.

Skatter

Skattekostnaden sammenstilles med regnskapsmessig resultat før skatt. Skatt knyttet til egenkapitaltransaksjoner føres mot egenkapitalen. Skattekostnaden består av betalbar skatt (skatt på årets direkte skattepliktige inntekt) korrigert for feil i tidligere års beregninger, endring i netto utsatt skatt, samt formuesskatt. Utsatt skatt og utsatt skattefordel presenteres netto i balansen for skatteposisjoner knyttet til selskap som inngår i skattekonsernet. Utsatt skatt beregnes på bakgrunn av midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier ved utgangen av regnskapsåret. Ved beregningen benyttes nominell skattesats. Positive og negative forskjeller vurderes mot hverandre innenfor samme tidsintervall. Utsatt skattefordel oppstår dersom en har midlertidige forskjeller som gir opphav til skattemessige fradrag i fremtiden. Utsatt skattefordel balanseføres når det er sannsynlig at denne kan utnyttes i fremtidige år.

Valuta

Transaksjoner i utenlandsk valuta omregnes til valutakurs på transaksjonstidspunktet. Pengeposter i utenlandsk valuta, som ikke inngår i sikringsforhold, vurderes til dagskurs og eventuelle urealiserte og realiserte gevinster eller tap resultatføres under finansposter. Resultatførte valutavirkninger på gjeld som sikrer netto investeringer i utenlandske datterselskap reverseres i konsernselskapet og føres mot omregningsdifferanse under egenkapitalen.

Finansielle instrumenter

Nortura benytter finansielle sikringsinstrumenter for å redusere effekten av svingningene i valutakurser og markedsrenter (NIBOR). Sikringsinstrumentene balanseføres ikke. Endring i beregnet markedsverdi for sikringshandler myntet på regnskapsperioder senere enn balansedato resultatføres først i den aktuelle regnskapsperiode.

Bruk av estimater og informasjon om betydelige estimater

De beskrevne regnskapsprinsippene innebærer at ledelsen i Nortura SA har anvendt estimater og forutsetninger som påvirker poster i resultat og balanse. Estimatenes baseres på erfaring og en vurdering av underliggende faktorer. Framtidige hendelser og endringer i rammebetingelser kan medføre at estimater og forutsetninger må endres. Endringer i regnskapsmessige estimater resultatføres i den periode estimatene endres, med mindre utsatt resultatføring følger av god regnskapsskikk. Vurderinger, estimater og forutsetninger som har vesentlig effekt for regnskapet oppsummeres nedenfor.

Avskrivninger

Avskrivninger av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler er basert på antatt levetid for disse. Endrede markedsforhold og framtidige investeringsbeslutninger vil påvirke eksisterende produksjonskapasitet og forventet brukstid. Dette kan gi grunnlag for endrede avskrivningsprofiler og vil påvirke framtidige resultater.

Nedskrivninger

Nortura SA har betydelige investeringer i varige driftsmidler, immaterielle eiendeler inkludert goodwill, tilknyttede selskaper og datterselskap. Disse anleggsmidlene testes for nedskrivninger når det foreligger indikatorer på mulig verdifall. Slike indikatorer kan være endringer i markedspriser, avtalestrukturer, negative hendelser eller andre driftsforhold. Ved beregning av gjenvinnbart beløp må det gjøres en rekke estimater vedrørende framtidige kontantstrømmer der prisbaner, salgsvolum og levetid er blant de viktigste faktorene.

Pensjoner

Beregning av virkelig verdi av pensjonsforpliktelser er basert på flere økonomiske og demografiske forutsetninger. Enhver endring i de anvendte forutsetninger påvirker den beregnede forpliktelsen. Det henvises til note for en nærmere beskrivelse av hvilke forutsetninger som er lagt til grunn.

Utsatt skattefordel

Utsatt skattefordel balanseføres bare i den grad det er sannsynlig at det vil være framtidig skattepliktig overskudd som er stort nok til å nyttiggjøre seg skattefordelen enten ved at enheten har vist overskudd nylig eller ved at det er identifisert eiendeler med merverdier.

Avsetninger

For enkelte resultatposter i regnskapet avsettes det for forventende framtidige kostnader basert på estimater og informasjon som er tilgjengelig på tidspunkt for regnskapsavleggelse. Disse avsetningene kan avvike fra faktisk framtidig kostnad. Avsetninger knytter seg eksempelvis til omstillingskostnader, tap på kundefordringer, ukurans på varer og betingede tap som er sannsynlige og kvantifiserbare, herunder omtvistede forhold og rettsaker.

Tilskudd

Tilskudd er presentert etter bruttometoden for det som gjelder virksomhets drift. Tilskudd som gjelder virksomhetens drift er presentert som andre inntekter i regnskapet. Tilskuddet er bokført i samme periode som tilsvarende kostnader/investeringer. Se nærmere omtale under note 19.

Kontantstrømoppstilling

Kontantstrømoppstillingen utarbeides etter den indirekte metoden. Kontanter og kontantekvivalenter omfatter kontanter og bankinnskudd.

Prinsippendringer

Konsernet har i 2015 endret regnskapsprinsipp knyttet til regnskapsføring av pensjoner. Endringen innebærer at selskapet går fra å benytte "korridorløsningen" til å bokføre netto pensjonsforpliktelse på hvert rapporteringstidspunkt, inkludert periodens effekt av aktuarmessige estimatavvik. Estimatavvik skyldes forskjell mellom forutsatte og virkelige aktuarmessige forutsetninger og grunndata. Tidligere prinsipp medførte at aktuarmessige estimatavvik, utover det største av 10 prosent av verdien av pensjonsmidlene eller 10 prosent av pensjonsforpliktelsene, ble resultatført over en periode som tilsvarer arbeidstakernes forventede gjennomsnittlige gjenværende opptjeningsstid. Dagens prinsipp medfører at estimatavvik, etter justering for utsatt skatt-/skattefordel, løpende føres direkte mot egenkapitalen. Selskapet mener at det endrede regnskapsprinsippet gir mer relevant informasjon for brukeren av regnskapet. I henhold til Regnskapslovens § 7-3, jmfør § 6-6 har selskapet utarbeidet prinsippendringen retrospektivt, og sammenligningstallene har blitt endret tilsvarende. Dette betyr at selskapet presenterer netto pensjonsforpliktelse, inkludert tidligere prinsippers ikke-resultatførte estimatavvik, i balansen for både 2014 og 2015. Endringen medfører også at effekten av alle framtidige forpliktelser knyttet til endring i forutsetninger heretter føres direkte mot egenkapitalen. Effekten av prinsippendringen fremkommer i note 5 Personal kostnader, i note 7 Pensjoner, i note 17 Skatt og i note 18 Egenkapital

OVERSIKT ENDRING I BALANSE	MORSELSKAP			KONSERN		
	Avlagt 2014-regnskap	Effekt prinsippendring	Omarbeidet 2014	Avlagt 2014-regnskap	Effekt prinsippendring	Omarbeidet 2014
Utsatt skattefordel	85 266	215 682	300 948	160 833	223 292	384 125
Pensjonsmidler/Pensjonsforpliktelse (-)	691 234	-862 728	-171 494	705 219	-893 140	-187 921
Annen egenkapital	2 459 076	-647 045	1 812 030	2 645 621	-669 848	1 975 773
OVERSIKT ENDRING I RESULTATREGNSKAP 2014						
Personal kostnader	3 234 417	20 486	3 254 903	3 603 723	21 315	3 625 038
Skattekostnad	60 298	-5 121	55 177	71 268	-5 329	65 939
Årsresultat	182 243	-15 365	166 878	242 508	-15 986	226 521

Note 2: Sammenslåtte poster

	Konsern 2015	Konsern 2014	Morselskap 2015	Morselskap 2014
Annen finansinntekt				
Renteinntekter fra foretak i samme konsern			18 753	28 017
Annen renteinntekt	31 764	46 171	29 141	43 930
Annen finansinntekt	10 597	1 981	10 558	37 213
Valutagevinst	13 244	10 709	4 834	4 467
Sum finansinntekt	55 606	58 861	63 286	113 628
Annen finanskostnad				
Annen rentekostnad	151 543	171 252	145 506	165 880
Annen finanskostnad	4 142	4 142	1 387	3 287
Valutatap	21 296	14 700	29 178	28 062
Nedskrivning av finansielle omløpsmidler og anleggsmidler	0	5 974	0	5 974
Sum finanskostnad	176 980	196 068	176 071	203 203
Andre driftskostnader				
Reperasjon og vedlikehold	315 701	335 289	255 696	268 135
Energikostnader	199 231	229 680	133 107	160 230
Transportkostnader	279 114	338 221	251 229	272 207
Andre driftskostnader	1 298 279	1 284 426	1 008 022	1 044 120
Andre driftskostnader konsernselskap			224 030	256 812
Sum andre driftskostnader	2 092 325	2 187 616	1 872 084	2 001 504

Note 3: Spesifisering av inntekter

	Konsern 2015	Konsern 2014	Morselskap 2015	Morselskap 2014
Salgsinntekter				
Dagligvare, storhusholdning og KBS	11 659 741	11 598 381	10 429 273	10 604 971
Industri salg	3 531 460	3 331 416	2 888 038	3 194 800
Ekspert	440 164	466 629	20 313	37 163
Internasjonal handel	1 709 073	1 747 619		
Øvrige områder	2 235 557	2 079 578	1 505 180	1 278 210
Salg til datterselskaper			1 155 426	990 110
Sum salgsinntekter	19 575 995	19 223 623	15 998 230	16 105 253

Forklaring:

Dagligvare, storhusholdning og KBS: Omfatter dagligvare kjeder, hotell, bensinstasjoner, kiosker o.l

Industri salg: Omfatter andre kjøttbedrifter i Norge

Internasjonal handel: Salg mellom andre land enn Norge

Markedsregulering: Salg av reguleringsvare

Øvrige områder: Omfatter andre omsetningsledd, salg til medlemmer, ansatte og omsetningsavgiften m.v. jf note 20

	Konsern 2015	Konsern 2014	Morselskap 2015	Morselskap 2014
Annen driftsinntekt				
Gevinst ved salg av anleggsmidler	474	66 679	151	2 883
Tilskudd jf note 19	18 032	28 087	9 138	14 504
Andre driftsinntekter	2 623 813	2 675 708	2 607 343	2 670 329
Driftsinntekter til datterselskaper			46 687	25 578
Sum annen driftsinntekt	2 642 319	2 770 474	2 663 319	2 713 294

Andre inntekter omfatter blant annet slakteinntekter i Nortura SA

Note 4: Spesifisering av varebeholdning

Varebeholdning	Konsern 31.12.2015	Konsern 31.12.2014	Morselskap 31.12.2015	Morselskap 31.12.2014
Råvarer	1 642 616	1 491 844	1 338 501	1 198 898
Varer under tilvirkning og ferdigvarer	405 724	412 162	305 106	315 875
Lastbærere	289 527	310 304	284 571	303 873
Markedsreguleringslager	105 400	26 161	105 400	26 161
Sum varebeholdning	2 443 267	2 240 471	2 033 577	1 844 807

Lastbærere omfatter bisonpaller, plastpaller, krok, plastbakker mv.

Note 5: Personalkostnader

Personalkostnader	Konsern 2015	Konsern 2014	Morselskap 2015	Morselskap 2014
Lønninger	2 722 180	2 747 115	2 393 801	2 446 112
Arbeidsgiveravgift	349 541	351 322	310 539	314 538
Pensjonskostnader inkl. arbeidsgiveravgift jfr. note 7	155 779	169 219	136 842	152 987
Innleid arbeidshjelp	230 538	241 958	223 158	233 894
Andre ytelser	112 970	115 425	103 698	107 372
Sum personalkostnader	3 571 008	3 625 038	3 168 037	3 254 903
Antall utførte årsverk	5 353	5 579	4 736	5 001
Honorar og lønn til styret, årsmøte, kontrollkomite og konsernsjef			2015	2014
Styrehonorarer og honorar til styret, råd og utvalg			4 509	5 062
Lønn til konsernsjef			2 827	2 827
Innbetalt pensjonspremie til konsernsjef			221	237
Fri bil og andre godtgjørelser til konsernsjef			184	183
Sum honorarer og lønn til styret, årsmøte, kontrollkomite og konsernsjef			7 741	8 309
Avsetning for pensjons- og andre forpliktelser akkumulert pr 31.12:			2015	2014
Konsernsjef			2 076	1 195
Andre i konsernledelsen			18 621	20 483

Avtaleforhold vedrørende konsernsjefen

Det er en gjensidig oppsigelsestid på 6 mnd. Dersom konsernet velger å bringe arbeidsforholdet til opphør, beholder konsernsjef sin lønn og sosiale ytelser i 12 måneder. Pensjonsordningen er en ytelsesbasert foretakspensjon som gir 65% av lønn opp til 12G fra 67 år og topplederpensjon som gir 65 % av lønn mellom 12G og 20G fra 67 år til 77 år.

Avtaleforhold vedrørende den øvrige konsernledelsen

Konsernledelsen består foruten konsernsjef Arne Kristian Kolberg av følgende personer: Hans Thorn Wittusen, Egil Olsvik, Harald Ullevoldsæter, Kjell S.Rakkenes, Lisbeth Svendsen, Mads Bendixby, Robert Bekkhus, og Torleif Bjella. Dersom konsernet velger å bringe arbeidsforholdet til opphør, beholder konserndirektørene sin lønn og sosiale ytelser i 12 måneder.

Note 5 fortsettelse: Personalkostnader

	Lønn	Fordel fri bil	Annet	Innbet. Pensjonspremie	Pensjonsforpliktelse	Bilordning
Hans Thorn Wittusen	1 706	160	18	233	1 181	Fri bil
Egil Olsvik	2 027	137	20	327	11 545	Fri bil
Harald Ullevoldsæter	1 937	158	15	81	885	Fri bil
Kjell S.Rakkenes	1 658	167	14	80	1 150	Fri bil
Lisbeth Svendsen	1 705	137	18	263	1 078	Fri bil
Mads Bendixby	1 446	144	20	78	222	Fri bil
Robert Bekkhus	1 644	155	14	75	564	Fri bil
Torleif Bjella	1 713	189	16	280	1 996	Fri bil
Sum	13 835	1 247	135	1 417	18 621	

Mads Bendixby ble ansatt i konsernledelsen 1. mars 2015. Egil Olsvik gikk ut av konsernledelsen 3. februar 2016.

	Førtidspensjon før 67 år	Pensjon opp til 12G	Pensjon opp til 20G
Arne Kr. Kolberg		Foretakspensjon	Topplerpensjon
Hans Thorn Wittusen		Foretakspensjon	Topplerpensjon
Egil Olsvik	62 år	Foretakspensjon	Topplerpensjon
Harald Ullevoldsæter		Foretakspensjon	Topplerpensjon
Kjell S.Rakkenes		Foretakspensjon	Topplerpensjon
Lisbeth Svendsen		Foretakspensjon	Topplerpensjon
Mads Bendixby		Foretakspensjon	Topplerpensjon
Robert Bekkhus		Foretakspensjon	Topplerpensjon
Torleif Bjella		Foretakspensjon	Topplerpensjon

Førtidspensjon: 65% av lønn opp til 20G

Foretakspensjon: Ytelsesordning 65% av lønn opp til 12G fra 67 år eller innskuddsordning for ansatte etter 01.07.2007

Topplerpensjon: 65% av lønn mellom 12G og 20G fra 67 år til 77 år

Styret i Nortura SA	Styrehonorar fra Nortura SA
Styreleder	Sveinung Svebestad 791
Nestleder	Kari Redse Håskjold 367
Styremedlem	Bente Roer 299
Styremedlem	Inger Lise Aarrestad Rettedal 256
Styremedlem	Kjersti Hoff 295
Styremedlem	Oddveig Gikling- Bjørnå 279
Styremedlem	Per Heringstad 137
Styremedlem	Robert Søndrål 267
Styremedlem	Teig Madsen 293
Styremedlem (vara)	Johan Narum 114
Styremedlem (ansatt repr)	Ken Ove Sletthaug 175
Styremedlem (ansatt repr)	Kenneth Johansen 175
Styremedlem (ansatt repr)	Trond Andersen 175
Styremedlem (ansatt repr)	Viggo Sennesvik 175
Styremedlem (ansatt repr)	Tove Berit Berg 73
Styremedlem (ansatt repr vara)	Irene Åstveit 33
Styremedlem (ansatt repr vara)	Ann Kristin Kvaløesund -
Sum honorarer	3 904

Årsmøte	Honorar fra Nortura SA
Ordfører	Håvard Ringnes 124
Varaordfører	Roy Erik Hetland 34
Sum honorarer	158

Note 5 fortsettelse: Personalkostnader

Fratrått 2015		Styrehonorar fra Nortura SA
Styremedlem	Sverre Lang-Ree	96
Styremedlem (vara)	Paul Sindre Vedeld	69
Styremedlem (ansatt repr)	Live Major	58
Sum honorarer		223

Kontrollkomite i Nortura SA		Honorar fra Nortura SA
Leder	Terje Rømmen	111
Nestleder	Odd Gunnar Mosen	56
Medlem	Liv-Julie Wågan	56
Sum honorarer		223

Sum honorarer til styret, råd og utvalg	4 509
--	--------------

Fast godtgjørelse i Nortura SA			
Styreleder	485	Styrets nestleder	250
Styremedlemmer Nortura SA	175	1. varamedlem	50
Ordfører	75	Varaordfører	15
Leder av kontrollkomite	50	Kontrollkomitemed	40

Det er for styreleder inngått avtale om kompensasjon av husleie for leilighet i Oslo. Avtalen erstatter ordinær dekning av overnatting. Total dekning for 2015 har vært 137 tusen kr.

Alle medlemstillitsvalgte har fraværsgodtgjørelse. Kretsledere honoreres med fraværsgodtgjørelse for de oppdrag de gjør for organisasjonen.

Fraværsgodtgjørelse Kr 2 100 for fravær over 4 timer
 Kr 1 050 for fravær under 4 timer

Note 6: Honorar til revisjon

	Konsern 2015	Konsern 2014	Morselskap 2015	Morselskap 2014
Lovpålagt revisjon	2 763	2 548	1 400	1 378
Andre attestasjonstjenester	230	205	212	189
Skatterådgivning	202	47	91	47
Andre tjenester	311	130	226	110
Sum	3 506	2 930	1 929	1 724

Alle beløp er eksklusiv merverdiavgift

Note 7: Pensjoner

Nortura er pliktig til å ha tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon. Pensjonsordningene tilfredsstiller kravene i denne loven. Konsernet har en ytelsesbasert ordning som ble lukket i 2007 og innskuddsbasert ordning for øvrige ansatte. Den ytelsesbaserte ordningen behandles regnskapsmessig som en ytelsesplan. Nortura har endret prinsippene for pensjoner fra NRS 6 til IFRS (IAS 19R) ved beregning av pensjonsforpliktelsen. Sammenlignbare tall for 2014 er innarbeidet. AFP-ordningen er en ytelsesbasert flerforetaksordning. Selskapene innen avtaleområdet LO-NHO har en reell økonomisk forpliktelse som følge av avtalen om ny AFP-ordning. Det foreligger imidlertid ikke tilstrekkelig informasjon til å muliggjøre innregning av forpliktelse i årsregnskapet. Dette medfører at ingen forpliktelse for ny AFP-ordning er balanseført. I tillegg er det individuelle pensjoner som er nærmere beskrevet i note 5.

Morselskap				
Omfatter ordningene pr. 31.12 følgende ansatte:	Ansatte 2015	Ansatte 2014	Pensjonister 2015	Pensjonister 2014
Medlem i pensjonskassen, ytelsesordning	2520	2725	2682	2674
Innskuddsbasert pensjon	2898	2992	0	0
Individuelle ordninger	16	17	0	0
AFP	5418	5717		35
Konsern				
Omfatter ordningene pr. 31.12 følgende ansatte:	Ansatte 2015	Ansatte 2014	Pensjonister 2015	Pensjonister 2014
Medlem i pensjonskassen, ytelsesordning	2617	2829	2723	2708
Innskuddsbasert pensjon	3356	3374		0
Individuelle ordninger	16	17		0
AFP	5973	6203		37
	Konsern 2015	Konsern 2014	Morselskap 2015	Morselskap 2014
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	106 661	96 823	100 894	91 981
Rentekostnad	69 203	101 149	66 601	97 525
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	-68 936	-113 378	-66 575	-109 793
Resultatført nettoforpliktelse ved planendring	-58 359		-55 573	
Avskrivning av aktuarmessige gevinster/tap	-4 601	-14 699	-4 792	-14 293
Arbeidsgiveravgift	0	481	0	479
Årets pensjonskostnad (ytelsesordning)	43 967	70 376	40 555	65 900
Kostnadsført premie innskuddsordninger	59 189	55 023	48 410	46 493
Andre pensjonskostnader, herunder AFP premie	52 623	43 820	47 876	40 594
Total pensjonskostnad	155 779	169 219	136 842	152 987

Arbeidsgiveravgift for innskuddsordninger og AFP premie er ikke inkludert i tallene ovenfor.

Pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler	Morselskap					
	2015			2014		
Endring brutto pensjonsforpliktelse	Sikret	Usikret	Sum	Sikret	Usikret	Sum
Pensjonsforpliktelse 1.1.	2 951 873	47 229	2 999 102	2 484 395	58 160	2 542 555
Tilgang og avgang	-55 573		-55 573	0	669	669
Kostnad ved inneværende periodes pensjonsopptjening	97 425	296	97 721	88 977	2 681	91 659
Rentekostnad	66 450	152	66 601	97 133	287	97 420
AGA av innbetaling pensjonsmidler	-31 937		-31 937	-22 780		-22 780
Aktuariell gevinster og tap	-129 754	-2 528	-132 283	393 492	2 442	395 934
Utbetaling pensjon/fripoliser	-93 575		-93 575	-89 344	-17 011	-106 355
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12	2 804 908	45 148	2 850 056	2 951 873	47 229	2 999 102
Endringer brutto pensjonsmidler						
Virkelig verdi pensjonsmidler 1.1	2 828 096		2 828 096	2 708 707		2 708 707
Oppkjøp og salg			0	0		0
Aktuariell gevinster og tap	-154 503		-154 503	-62 620		-62 620
Faktisk avkastning på pensjonsmidler	66 575		66 575	109 793		109 793
Premieinnbetalinger	226 507		226 507	161 560		161 560
Utbetaling av pensjoner/fripoliser	-93 575		-93 575	-89 344		-89 344
Virkelig verdi pensjonsmidler 31.12	2 873 099	0	2 873 099	2 828 096	0	2 828 096
Netto pensjonsforpliktelse	-68 191	45 148	-23 043	123 777	47 229	171 006
Arbeidsgiveravgift av forpliktelsen			0		1 457	1 457
Ikke resultatført estimatavvik			0		-969	-969
Netto balanseført pensjonsforpliktelse 31.12	-68 191	45 148	-23 043	123 777	47 716	171 494

Note 7 fortsettelse: Pensjoner

Pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler

Konsern

Endring brutto pensjonsforpliktelse	2015			2014		
	Sikret	Usikret	Sum	Sikret	Usikret	Sum
Pensjonsforpliktelse 1.1.	3 065 463	47 323	3 112 786	2 574 636	58 739	2 633 375
Tilgang og avgang	-58 359		-58 359	0	669	669
Kostnad ved inneværende periodes pensjonsopptjening	103 191	296	103 487	93 819	2 679	96 498
Rentekostnad	69 051	152	69 203	100 744	300	101 044
AGA av innbetaling pensjonsmidler	-33 699		-33 699	-24 409		-24 409
Aktuariell gevinster og tap	-132 374	-2 622	-134 997	411 465	2 458	413 923
Utbetaling pensjon/fripoliser	-95 141		-95 141	-90 792	-17 522	-108 314
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12	2 918 132	45 148	2 963 280	3 065 463	47 323	3 112 786

Endringer brutto pensjonsmidler

Virkelig verdi pensjonsmidler 1.1	2 925 378		2 925 378	2 793 517		2 793 517
Oppkjøp og salg			0	0		0
Aktuariell gevinster og tap	-153 088		-153 088	-63 842		-63 842
Faktisk avkastning på pensjonsmidler	68 936		68 936	113 378		113 378
Premieinnbetalinger	239 000		239 000	173 116		173 116
Utbetaling av pensjoner/fripoliser	-95 141		-95 141	-90 792		-90 792
Virkelig verdi pensjonsmidler 31.12	2 985 085	0	2 985 085	2 925 378	0	2 925 378

Netto pensjonsforpliktelse	-66 953	45 148	-21 805	140 085	47 323	187 409
Arbeidsgiveravgift av forpliktelsen			0	0	1 470	1 470
Ikke resultatført estimatavvik			0	0	-958	-958
Netto balanseført pensjonsforpliktelse 31.12	-66 953	45 148	-21 805	140 085	47 835	187 921

Endringer i forpliktelsen	Konsern 2015	Konsern 2014	Morselskap 2015	Morselskap 2014
Netto balanseført pensjonsforpliktelse 1.1	187 921	-537 882	171 494	-533 992
Resultatført pensjonskostnad	43 967	70 376	40 555	65 900
Prinsippendring		397 834		386 129
Premiebetalinger	-272 699	-208 668	-258 444	-194 899
Estimatavvik	19 006	474 016	23 351	456 113
Oppkjøp og salg		-7 757		-7 757
Netto balanseført pensjonsforpliktelse 31.12.	-21 805	187 921	-23 043	171 494
Balanseførte pensjonsmidler	69 082		68 191	-
Balanseført pensjonsforpliktelse	47 277	187 921	45 148	171 494

Ved beregning av pensjonskostnad og pensjonsforpliktelse er følgende forutsetninger lagt til grunn i konsernet og morselskap

	2015	2014
Diskonteringsrente	2,50 %	2,30 %
Avkastning på pensjonsmidler i %	2,50 %	2,30 %
Lønnsvekst i %	2,25 %	2,50 %
Pensjonsregulering i %	0,00 %	0,00 %
Regulering av folketrygdens grunnbeløp	2,25 %	2,50 %

Prosentvis fordeling av pensjonsmidlene på investeringskategorier pr 31. desember

	2015	2014
Aksjer verdijustert	19,8 %	19,0 %
Omløpsobligasjoner	46,0 %	51,0 %
Pengemarked	4,8 %	6,7 %
Anleggsobligasjoner	11,8 %	10,3 %
Eiendom	8,6 %	8,3 %
Annet	9,0 %	4,7 %

Note 8: Varige driftsmidler

Morselskap	Bygninger og Tomt	Maskiner	Driftsløsøre	Sum 2015	Sum 2014
Anskaffelseskost 01.01.	4 082 196	3 857 838	1 274 862	9 214 896	8 568 251
+ Tilgang i året	195 959	150 743	29 301	376 003	803 189
- Avgang i året		-82 399	-57 272	-139 671	-156 544
Anskaffelseskost 31.12	4 278 155	3 926 182	1 246 891	9 451 228	9 214 896
Akkumulerte av- og nedskrivninger 31.12.	-2 384 480	-3 395 797	-1 022 774	-6 803 052	-6 533 246
Bokført verdi 31.12	1 893 674	530 385	224 117	2 648 177	2 681 650
Årets avskrivning	153 427	189 043	58 639	401 109	366 253
Årets nedskrivning				0	25 076
Årets avskrivning og nedskrivning	153 427	189 043	58 639	401 109	391 330
Økonomisk levetid (tomt avskrives ikke)	10-40 år	5-10 år	3-10 år		
Avskrivningsplan	lineær	lineær	lineær		
Regnskapsmessig gevinst/tap (-) solgte driftsmidler		-	151	151	2 883
Årlig leie av ikke balanseførte driftsmidler		986	30 068	31 054	31 406
Konsern	Bygninger og Tomt	Maskiner	Driftsløsøre	Sum 2015	Sum 2014
Anskaffelseskost 01.01.	5 117 304	4 658 450	1 524 911	11 300 666	10 411 139
Tilgang ved nye datterselskap				0	214 620
+ Tilgang i året	212 818	170 812	39 022	422 652	952 103
- Avgang i året		-84 823	-57 894	-142 716	-277 197
Anskaffelseskost 31.12	5 330 122	4 744 440	1 506 039	11 580 602	11 300 666
Akkumulerte av- og nedskrivninger 31.12.	-2 748 628	-4 029 823	-1 233 236	-8 011 686	-7 639 943
Bokført verdi 31.12	2 581 494	714 617	272 803	3 568 914	3 660 722
Årets avskrivning	200 719	238 437	79 442	518 598	483 293
Årets nedskrivning	0	3 295	7	3 302	25 876
Årets avskrivning og nedskrivning	200 719	241 731	79 449	521 899	509 169
Økonomisk levetid (tomt avskrives ikke)	10-40 år	5-10 år	3-10 år		
Avskrivningsplan	lineær	lineær	lineær		
Regnskapsmessig gevinst/tap (-) solgte driftsmidler		28	446	474	66 679
Årlig leie av ikke balanseførte driftsmidler (3 til 7 års varighet)		1 362	30 277	31 639	33 768
Bokført verdi 31.12 av balanseførte leieavtaler				783	4 788
herav årets avskrivning og nedskrivning				4 005	2 485
Nåverdi av leiebetalingen				0	2 293
Nominelt beløp av leiebetalingen					2 522
Nåverdi av forpliktelser knyttet til balanseført leasing.	Konsern 31.12.2015	Konsern 31.12.2014			
1 år	0	2 293			
2 til 5 år					
over 5 år					
Sum	0	2 293			

Driftsmidler som leies på betingelser som i det vesentlige overfører økonomiske rettigheter og forpliktelser til selskap i konsernet aktiveres til nåverdi av leien (finansiell leie). Forpliktelsen inngår i rentebærende langsiktig gjeld. Driftsmidlene avskrives og forpliktelsen reduseres med betalt leie etter fradrag for beregnet rentekostnad. For øvrige leieavtaler er leiebetalingen en driftskostnad som fordeles over leieperioden.

Note 9: Immatrielle eiendeler

Morselskap	Varemerker og lignende	Goodwill (Badwill)	2015	2014
Anskaffelseskost 01.01.	10 000	-61 646	-51 646	-51 646
+ Tilgang i året	68 390		68 390	0
- Avgang i året			0	0
Anskaffelseskost 31.12	78 390	-61 646	16 744	-51 646
Akkumulerte av- og nedskrivninger 31.12.	-5 000	61 646	56 646	58 646
Bokført verdi 31.12	73 390	0	73 390	7 000
Årets avskrivning	2 000		2 000	2 381
Årets nedskrivning			0	0
Årets avskrivning og nedskrivning	2 000		2 000	2 381
Økonomisk levetid	5 år	5 år		
Avskrivningsplan	lineær	lineær		
Konsern	Varemerker og lignende	Goodwill	Sum 2015	Sum 2014
Anskaffelseskost 01.01.	12 206	341 015	353 221	112 239
Tilgang ved oppkjøp			0	239 547
+ Tilgang i året	68 390		68 390	1 435
- Avgang i året			0	0
Anskaffelseskost 31.12	80 596	341 015	421 611	353 221
Akkumulerte av- og nedskrivninger 31.12.	-7 206	-98 920	-106 126	-74 331
Bokført verdi 31.12	73 390	242 094	315 484	278 890
Årets avskrivning	2 116	34 630	36 746	16 989
Årets nedskrivning	1 366	0	1 366	90
Årets avskrivning og nedskrivning	3 482	34 630	38 112	17 079
Økonomisk levetid	5 år	5 -10 år		
Avskrivningsplan	lineær	lineær		
Goodwill knytter seg til :			2015	2014
Curtis Wool Direct Holdings Ltd			12 023	18 034
Haworth Holdings Ltd (øktning skyldes endring i valuta)			10 972	6 240
Matiq AS			7 500	10 500
Prima Slakt AS			211 600	235 555
Sum goodwill			242 094	270 329

Goodwill til oppkjøp i Prima Slakt AS avskrives over 10 år.

Note 10: Avsetning for forpliktelse

Nortura SA har en forpliktelse for ansatte som blant annet består av uførekapital. I 2012 ble avtalen endret noe som medførte at avtalen behandles som en kontoordning. Beregningen består av ikke avregnet premie og avsetning for innmeldte saker. Denne ordning fremgår i tabell under som Forsikringsordning 1.

Nortura SA har fra 01.01.2013 inngått en ny kontoordning der Nortura er selvassurandør. Avsetninger er basert på meldte skader i 2013 til 2015. Dessuten er det avsatt for skader som har skjedd i 2015 som ikke er meldt, basert på erfaringer fra tidligere forsikring ordning. Denne ordningen fremgår i tabell under som Forsikringsordning 2.

	Konsern 31.12.2015	Konsern 31.12.2014	Morselskap 31.12.2015	Morselskap 31.12.2014
Forsikringsordning 1	65 541	85 618	65 541	85 618
Forsikringsordning 2	92 699	66 279	92 699	66 279
Avsetning for forpliktelse	158 240	151 897	158 240	151 897

Note 11: Morselskapet hadde pr 31.12 følgende investeringer i datterselskap

	Forretnings-kontor	Eier/stemme-andel	Egenkapital i selskapet pr 31.12.2015	Andel av egenkapitalen i selskapet 31.12.2015	Bokført verdi 31.12.2015	Resultat før skatt 2015	Resultat før skatt 2014	Langsiktig lån 31.12.2015
Curtis Wool Direct Holdings Ltd	Bingley, UK	87,5 %	213 517	186 828	101 061	40 142	31 925	109 060
Det Nye Kjøkken AS	Asker	50,8 %	81	41	1 000	-1 340		3 000
Fjordkjøkken AS	Hå	56,5 %	105 562	59 642	14 700	22 821	25 162	
Hå Rugeri AS	Hå	51,0 %	9 355	4 771	28 050	7 231	11 321	
Jæren Eiendomsinvest AS	Oslo	100,0 %	34 161	34 161	89 176	8 791	6 622	32 000
Karasjok Slakteeiendom AS	Karasjok	66,0 %	2 532	1 671	660	627	566	6 440
Lørenveien Kontorbygg AS (solgt 2014)	Oslo	0,0 %					2 985	
Matiq AS	Trondheim	100,0 %	15 365	15 365	8 000	15 076	19 970	
Matprat AS	Oslo	100,0 %	106	106	107	1	1	
Norfersk AS	Eidsberg	100,0 %	62 317	62 317	180 005	-25 525	-52 403	110 000
Noridane Foods AS	Oslo	67,5 %	35 205	23 763	3 375	4 997	4 053	29 500
Noridane Holding AS	Oslo	100,0 %	58	58	115	0	-46	
Norilia AS	Oslo	100,0 %	22 418	22 418	45 477	23 722	23 918	81 940
Provit AS (oppløst i 2014)	Ringsaker	0,0 %					373	
Norsk Dyremat AS	Kristiansund	76,7 %	9 989	7 658	6 950	3 298	3 214	2 000
Norsk Hundefor AS	Hå	100,0 %	27 857	27 857	38 950	3 595	2 001	19 000
Norsk Protein AS	Hamar	75,0 %	170 900	128 175	48 904	16 059	16 000	
Nortura Foods AS	Oslo	100,0 %	87	87	100	1	1	
Nortura Hærland Eiendom AS	Eidsberg	100,0 %	6 051	6 051	6 130	538	789	
Nortura Hærland Eiendom KS	Oslo	89,9 %	38 414	34 534	32 754	6 686	5 660	42 630
Prima Slakt AS	Hå	100,0 %	13 929	13 929	257 835	-126	-1 093	13 000
Scandinavian Poultry Research AS	Våler	51,0 %	1 997	1 019	510	38	78	
Åstoppen Eiendom AS (fusjon 2015)	Tønsberg	0,0 %					292	
Sum investeringer i datterselskap hos morselskapet			769 901	630 451	863 858	126 632	101 389	448 570

Selskap eiet via datterselskap

Jærinvest AS	Oslo	100,0 %	1 871	1 871	20 187	1 820	282	3 407
Kviamarka Eiendom AS	Oslo	100,0 %	29 846	29 846	40 127	6 873	792	59 000
Noridane Food A/S	København, DK	100,0 %	47 369	47 369	12 355	10 317	11 961	
Noridane Fusjon AS (oppløst i 2014)	Oslo	0,0 %					-13	
Nortura Hærland Eiendom KS	Oslo	10,1 %	38 414	3 880	3 450			
Scapo Hides AB	Lund, SE	85,0 %		0	254	-5 397	-1 615	5 231
Wahl Process Systems AS	Oslo	100,0 %	472	472	685	-634	-693	
Sum investeringer i datterselskap hos datterselskap			117 971	83 437	77 057	12 979	10 714	67 638
Sum investeringer			887 872	713 888	940 916	139 611	112 103	516 208

AksjenFor aksjer i Norsk Hundefor AS er kostprisen på kr 52 949 nedskrevet med kr 14 000 tidligere år

For aksjer i Wahl Process Systems AS er kostprisen kr 7 382 nedskrevet med kr 6 697 tidligere år.

For aksjer i Norfersk AS er kostprisen kr 205 005 nedskrevet med kr 25 000 tidligere år

For aksjer i Scapo Hides AB er kostprisen kr 4 554 nedskrevet med kr 4 300 i 2015.

Note 12: Spesifisering av tilknyttede selskap i morselskap og konsern

Tilknyttede selskap bokført etter egenkapitalmetoden i morselskapet	Forretnings-kontor	Eierandel	Kostpris 31.12.15	Bokført verdi 31.12.14	Tilgang/avgang i året	Resultat-andel	Utbytte/andre endringer	Bokført verdi 31.12.15
Agrikjøp AS	Oslo	26,1 %	1 151	3 034		1 163	-966	3 230
Art-Nor AS	Finnsnes	34,2 %	225	2 385		-247		2 138
Bondevennen SA	Stavanger	33,3 %	1 079	1 234		476		1 710
Borg Systemvask AS	Sarpsborg	40,0 %	200	1 584		1 817	-2 200	1 201
Fjordland AS	Oslo	38,9 %	8 160	34 820		19 934	-14 882	39 871
Gårdsand AS	Re	20,0 %	100	2 889		1 677		4 566
Skala AS	Oslo	50,0 %	6 421	40 078		3 145		43 223
Malvik Vask og Terminal AS	Malvik	33,3 %	3 000	4 131		556	-300	4 387
Meråker Kjøtt AS	Meråker	50,0 %	3 504	9 995		3 519	-750	12 764
Norsvin International AS	Hamar	25,0 %	15 168	0	2 150			2 150
Nærbø Kyllingslakt AS	Nærbø	50,0 %	6 150	5 155		250		5 405
Svindland AS	Flekkefjord	32,5 %	2 332	10 920		1 846	-1 170	11 596
Ur-Fe AS	Snåsa	23,9 %	227	201		25		226
Stavsjøveien 6A AS (solgt 2015)	Malvik	0,0 %		1 700	-1 700			
Tun Media AS	Oslo	22,6 %	12 901	13 559		0		13 559
Norpri AS	Hå	49,0 %	58 786	58 621		6 532	-4 900	60 253
Sum investeringer i tilknyttede selskap hos morselskapet			119 405	190 304	450	40 694	-25 169	206 279

Investeringer med vesentlig goodwill

Norpri AS

EK på anskaffelsestidspunkt	8 828
Goodwill ved kjøp	49 958
Akk. Avskrivning Goodwill	5 828

Tilknyttede selskap bokført etter egenkapitalmetoden hos datterselskaper	Forretnings-kontor	Eier-andel	Kostpris 31.12.15	Bokført verdi 31.12.14	Tilgang/avgang i året	Resultat-andel	Utbytte/andre endringer	Bokført verdi 31.12.15
Norskinn AS	Horten	35,7 %	200	375		77	-36	416
Miljøfor Norge AS	Ingeberg	38,1 %	1 403	7 375		2 124	-1 027	8 472
Swedehide AB	Sverige	100,0 %	25	25	-25			0
Sum investeringer i tilknyttede selskap hos datterselskap			1 628	7 775	-25	2 201	-1 063	8 888
Sum investeringer i tilknyttede selskap i konsernet			121 033	198 079	425	42 896	-26 232	215 167

Note 13: Andre aksjer og andeler klassifisert som anleggsmidler

Investeringer i aksjer og andeler hos morselskapet	Eierandel	Aksjer/andeler	Bokført verdi 31.12.15
Nortura Konsernpensjonskasse			50 000
Landbruksforsikring AS	21,6 %	8 770	19 572
Telespor AS	49,5 %	9 067 706	2 500
Witvlei Meat LTD	33,7 %	5 600	0
Diverse aksjer (verdi under 500)			1 422
Sum investeringer i aksjer og andeler hos morselskapet			73 494
Investering i aksjer og andeler hos datterselskap		Aksjer/andeler	Bokført verdi 31.12.15
Diverse aksjer (verdi under 500)			41
Sum investeringer i aksjer og andeler hos datterselskap			41
Sum investeringer i aksjer og andeler i konsernet			73 536

Anleggsaksjer og andeler med eierandel mellom 20% og 50% er vurdert som investering i aksjer og andeler når Nortura ikke har betydelig innflytelse. Disse balanseføres til anskaffelseskost.

Note 14: Fordringer og gjeld

	Konsern 31.12.15	Konsern 31.12.14	Morselskap 31.12.15	Morselskap 31.12.14
Fordringer med forfall senere enn ett år				
Andre langsiktige fordringer	44 650	63 751	41 703	60 940
Lån til tilknyttet selskap	7 500	5 000	7 500	5 000
Lån til foretak i samme konsern			510 977	572 663
Sum fordringer med forfall senere enn ett år	52 150	68 751	560 180	638 603
Gjeld med forfall senere enn fem år				
Gjeld til kredittinstitusjoner	931 497	1 078 368	915 497	1 062 168
Annen langsiktig gjeld	1 692	4 082	1 692	4 082
Sum gjeld med forfall senere enn fem år	933 189	1 082 450	917 189	1 066 250
Mellomværende med foretak i samme konsern				
Kundefordringer			63 548	46 029
Andre kortsiktige fordringer			102 024	89 279
Lån til foretak i samme konsern			510 977	572 663
Sum fordringer			676 549	707 971
Mellomværende med foretak i samme konsern				
Leverandørgjeld			61 705	69 422
Annen kortsiktig gjeld			2 017	852
Sum gjeld			63 722	70 274

Note 15: Pantstillelse, garantiansvar og langsiktige finansielle forpliktelser

Gjeld sikret ved pant	Konsern 31.12.15	Konsern 31.12.14	Morselskap 31.12.15	Morselskap 31.12.14
Forpliktelse leasing	0	2 521		
Sum pantstillelser	0	2 521	0	0
Bankgarantier stillet på vegne av Nortura SA eller konsernselskap i favør av tredjepart				
Garantiansvar i favør av Witvlei Meat, Namibia	16 017		16 017	
Garantiansvar i favør av First National Bank of Namibia	0	965		965
Garantiansvar i favør av Oslo Kemnerkontor (skattetrekk)	147 600	146 659	147 600	146 659
Garantiansvar i favør av Hamar Kemnerkontor (skattetrekk)	2 500	2 500	2 500	2 500
Garantiansvar i favør av Kristiansund Kemnerkontor (skattetrekk)	250	250	250	250
Garantiansvar i favør av Hå Kemnerkontor (skattetrekk)	3 750	3 400	3 750	3 400
Garantiansvar i favør av Eidsberg Kemnerkontor (skattetrekk)	2 500	2 500	2 500	2 500
Garantiansvar i favør av Trondheim Kemnerkontor (skattetrekk)	4 500	4 500	4 500	4 500
Garantiansvar i favør av Oslo Kommune, Næringsetaten	2 184	2 184	2 184	2 184
Sum bankgarantier	179 301	162 958	179 301	162 958
Garantier og kausjoner stillet av Nortura SA				
Garanti gitt i favør av DNB vedr lån Fjordkjøkken AS	46 000	46 000	46 000	46 000
Garanti stillet overfor Curtis Wool Directs Ltd bankforbindelse	113 726	100 668	113 726	100 668
Garantiansvar overfor datterselskap,medlemmer og ansatte	824	9 510	824	9 510
Kausjonsansvar i favør av Nærbø Kyllingslakt AS	15 000	15 000	15 000	15 000
Selvskyldnerkausjon i favør av Nor-Siva Eiendom AS	5 000	5 000	5 000	5 000
Selvskyldnerkausjon i favør av Norilia AS	50 000	50 000	50 000	50 000
Selvskyldnerkausjon i favør av Norfersk AS	50 000	50 000	50 000	50 000
Selvskyldnerkausjon i favør av Noridane Foods AS/Noridane Foods A/S(DK)	60 000	60 000	60 000	60 000
Sum garantiansvar og kausjoner	340 550	336 178	340 550	336 178
Pantsatte eiendeler til bokførte verdier				
Fordringer	24 332	23 540		
Varelager	5 524	5 259		
Varige driftsmidler	8 017	11 414		
Sum	37 873	40 213		

Nortura har garantiforpliktelser i forbindelse med driftskredittordningen i landbruket. Beregnet garantiansvar ved utløpet av 2014 var 780,1 mill. kr, og garantiansvar basert på saldo 31.12.2014 var 378,6 mill. kr. Det var tap for Nortura i 2014 på 1.133 mill kr. Konsernets andel av tapene har vært som følger (tall i tusen):

Årstall	2014	2013	2012	2011	2010
Andel av tap	1135	1032	0	271	0

Note 16: Finansiell risiko og finansiering

Konsernets virksomhet er utsatt for renterisiko, kredittrisiko, råvarerisiko og valutarisiko, og styrer mot å ha en akseptabel risikoeksponering innenfor disse områdene. Rentebærende gjeld er i hovedsak knyttet til flytende interbankrente, og er eksponert for endringer i kortsiktig rentenivå. Obligasjonslån med fast rente er for det meste omgjort til flytende renteeksponering ved rentebytteavtaler ("swaps"). Rentesikringspolicyen er å sikre ca. 50 % av rentebærende gjeld mot rentesvingninger, med gjennomsnittlig rentebindingstid på tre til seks år. Ved årsskiftet var 1 250 mill. kr knyttet til det langsiktige rentenivået gjennom rentebytteavtaler ("swaps"), med løpetid fra ett til 17 år. I tillegg var 179 mill. kr sikret ved fastrentelån hos Innovasjon Norge, med rentebinding i tre og syv år. Innfrielse av samtlige rentebytteavtaler pr. 31.12.15 ville gi et tap på 80,5 mill. kr. Markedsverdien på disse transaksjonene var pr. 31.12.2015 negativ med 146,3 mill. kr. Markedsverdien på de øvrige rentebytteavtaler er positiv med 65,8 mill. kr.

Nortura-konsernets viktigste kunder er grossister og enkeltkunder innenfor alle kundesegementer. Betalingsevnen vurderes å være god noe som er synliggjort gjennom svært begrensende tap gjennom flere år. Nortura har garantiforpliktelser i forbindelse med driftskredittordningen i landbruket. Beregnet garantiansvar ved utløpet av 2014 var 780 mill. kr, og garantiansvar basert på saldo var 378 mill. kr. Norturas tap ifm. ordningene var 1,1 mill.kr i 2014.

Konsernet er eksponert mot valutasingninger knyttet til internasjonal handel, virksomhet i England, Danmark og Sverige, samt innkjøp med oppgjør i utenlandsk valuta. Konsernet sikrer vesentlige valutaeksponeringer på balansen som følge av investeringer i utenlandske datterselskaper, ved å låne i deres respektive funksjonelle valutaer (GBP og DKK). I tillegg sikres vesentlige kontantstrømmer i utenlandsk valuta, som vurderes å ikke kunne avlastes i sluttmarkeder, gjennom sikringsforretninger, primært forwardkontrakter og opsjoner. Ved årsskiftet hadde Nortura og datterselskaper foretatt terminsikring av 17,6 mill. EUR med innfrielse i 2016 og 2017. Markedsverdien på disse transaksjonene var pr. 31.12.2015 negativ med 13,5 mill. kr. Videre er det inngått opsjonskontrakter for salg av euro på totalt 6 mill. euro med forfall i 2017 og 2018. Markedsverdien på disse transaksjonene var pr.31.12.2015 negativ med 0,7 mill. kr.

Langsiktig finansiering:
Nortura finansierer seg ved opptak av lån i verdipapiriserte lånemarkeder ved obligasjons- og sertifikatlån, lån hos banker og finansieringsforetak, innskudd fra medlemmer og ansatte, og kassekreditt. Oversikt over morselskapets og konsernets innlån er gjengitt under:

Langsiktige lån						
Verdipapirisert gjeld	ISIN	Tatt opp	Forfall	Utestående	Netto utestående	Avdragsprofil
Obligasjonslån	NO 001 0650674	11.07.2012	11.07.2017	525 000	525 000	Ingen
Obligasjonslån	NO 001 0683691	25.06.2013	25.01.2019	600 000	600 000	Ingen
Obligasjonslån	NO 001 0709678	29.04.2014	29.04.2021	400 000	400 000	Ingen
Obligasjonslån	NO 001 0709686	29.04.2014	29.04.2024	200 000	200 000	Ingen
Obligasjonslån	NO 001 0744600	15.09.2015	15.09.2020	275 000	275 000	Ingen
Sum obligasjonslån				2 000 000	2 000 000	
Kortsiktig verdipapirisert gjeld sikret ved langsiktige kredittfasiliteter						
Sertifikatlån	NO 001 0729585	15.01.2015	15.01.2016	100 000	50 000	Ingen
Sum kortsiktig verdipapirisert gjeld				100 000	50 000	
Andre langsiktige lån						
Trukne lån i norske kroner		Tatt opp	Forfall	Utestående	Langsiktig lån	Avdragsprofil
Innovasjon Norge		29.01.2010	29.01.2025	79 167	79 167	Lineært fra år tre
Innovasjon Norge		14.12.2012	14.12.2025	100 000	100 000	Lineært fra år tre
Nordiske Investeringsbanken		31.08.2011	31.08.2021	315 000	315 000	Lineært fra år seks
Nordiske Investeringsbanken		22.12.2014	22.12.2024	330 000	330 000	Lineært fra år tre
Sum andre langsiktige lån				824 167	824 167	
Trukne lån i utenlandsk valuta		Tatt opp	Forfall	Utestående val.	Langsiktig lån NOK	Avdragsprofil
Danske Bank GBP-fasilitet		01.11.2013	18.03.2016	20 000	261 440	Ingen
Danske Bank DKK-fasilitet		01.11.2013	18.03.2016	25 000	32 228	Ingen
Sum andre langsiktige lån					293 605	
Sum gjeld til kredittinstitusjoner					1 167 772	
Annen langsiktig gjeld					2 226	
Sum langsiktige rentebærende lån og -forpliktelser					3 169 998	
Kortsiktige lån					Netto utestående	Avdragsprofil
Rentebærende innskudd fra medlemmer og ansatte					260 269	Ingen
Sum kortsiktige rentebærende lån					260 269	
Totale rentebærende gjeld i Nortura SA					3 430 267	

Note 16 fortsettelse: Finansiell risiko og finansiering

Nortura har tatt opp fem obligasjonslån, fire med rammer på 750 mill. kr, og ett med ramme 500 mill. kr. Obligasjonslånene er notert på ABM (Alternative Bond Market). På denne markedsplassen er det ikke plikt å avlegge regnskap etter IFRS-standard. Eventuell beholdning av egne obligasjoner som planlegges holdt til forfall nettoføres mot gjelden. Obligasjonslån med gjenværende løpetid kortere enn ett år anses å inngå i sertifikatlånporteføljen. Obligasjonslånene har finansielle covenants basert på minimumskrav til egenkapitalandel.

Løpende likviditetsbehov i morselskapet finansieres normalt delvis ved sertifikatlån med løpetid 3 til 12 måneder. For å eliminere refinansieringsrisikoen ved kortsiktige innlån, samt dekke likviditetsbehov i utenlandsk valuta, er det etablert langsiktige, komiterte trekkrammer med DNB Bank, Danske Bank og Nordea Bank. Disse har gjenværende løpetid på i underkant av fem år (DNB Bank) og i underkant av tre år (Danske Bank og Nordea Bank). Nortura har opsjoner på forlengelse av løpetider til uendrede vilkår, mens bankene har mulighet for å avslå at opsjonene utøves. For trekkrammen i Danske Bank kan Nortura også trekke i engelske pund og danske kroner. Dette anvendes for å finansiere og valutasikre kapitalbehov i utenlandske datterselskaper i Danmark og England.

Med bakgrunn i sikring av refinansieringsrisiko i trekkrammene, er kortsiktige innlån, herunder obligasjonslån med gjenstående løpetid kortere enn ett år, klassifisert som langsiktig gjeld, så lenge trekkrammene overstiger utestående kortsiktige innlån.

Frie likvider i morselskap og konsern					
Nortura SA				653 250	
Datterselskaper				184 374	
Sum frie likvider i konsern				837 624	
Netto rentebærende gjeld i konsern				2 658 373	
Tilgjengelige lånerammer i morselskap og konsern					
Langsiktige trekkfasiliteter i NOK	Tatt opp	Forfall	Trukket	Tilgjengelig	Avdragsprofil
DNB 500 MNOK låneramme	18.12.2014	18.12.2020		500 000	Ingen
Danske Bank 400 MNOK låneramme	18.12.2014	18.12.2018	293 668	106 333	Ingen
Nordea 300 MNOK låneramme	18.12.2014	18.12.2018		300 000	Ingen
Sum utrukne, langsiktige lånerammer i NOK			293 668	906 333	
Flervaluta kassekredittrammer (denomiert/ omregnet til NOK)				280 000	
Sum utrukne, kortsiktige fasiliteter				280 000	
Sum ledige trekkrammer i Nortura SA				1 186 333	
Kassekredittrammer datterselskaper				255 246	
Sum ledige trekkrammer konsern				1 441 578	

Lånerammer hos forretningsbanker og nedbetalingslån hos Innovasjon Norge og Nordiske Investeringsbanken har finansielle covenants basert på nøkkeltall for soliditet (EK-andel) og gjeldsbetjeningsevne (netto rentebærende gjeld/ driftsresultat før avskrivninger).

Gjennomsnittlig rentesats for innlån i konsernet i 2015 var 3,45 %

Kortsiktig finansiering morselskap og konsern

Det er etablert flervaluta kontosystemer i DNB Bank ASA for Nortura SA med kassekreditt på 280 mill. kroner, for Norilia AS og Scapo Hides AB (Sverige) på 50 mill. kroner, for Norfersk AS på 50 mill. kroner og for Fjordkjøkken AS på 20 mill. kroner, for Norfersk AS på 50 mill. kroner, i Curtis Wool Direct Holding Ltd. (UK) på 7,5 mill. GBP, samt i Danske Bank A/S for Noridane Foods AS (N) og Noridane Foods A/S (Danmark) med kassekreditt på 60 mill. kroner. Morselskapet Nortura SA er i henhold til avtalene ansvarlig for datterselskapenes samlede trekkdisponering under disse rammene.

De enkelte datterselskaper i konsernet er finansiert hovedsakelig ved lån fra morselskapet, mens lån fra eksterne motparter er begrenset til 21,1 mill. kroner. Finansiering via morselskapet er delvis klassifisert som langsiktig gjeld i datterselskap og langsiktig lån til foretak i samme konsern i morselskapet.

Det er etablert avtale med DNB om fordringskreditt (factoring) med en ramme på 870 mill. kroner for salg til en av Norturas kunder. Pr. 31.12.2015 utgjorde solgte fakturaer under denne rammeavtalen 556 mill. kroner.

Note 17: Skatt

	Konsern 2015	Konsern 2014	Morselskap 2015	Morselskap 2014
Betalbar skatt				
Resultat før skattekostnad	358 873	292 460	320 423	222 055
Permanente forskjeller ink. konsernelimineringer *	-1 073 271	-44 665	-987 978	-18 581
Resultatandel datterselskap og tilknyttede selskap	42 896	-582	40 694	-582
Anvendt underskudd til framføring	-4 014	-976	0	
Endring midlertidige forskjeller *	744 688	-112 998	707 361	-122 833
Grunnlag betalbar skatt (netto)	69 172	133 240	80 500	80 059
Skatt 27%	45 606	44 633	21 735	21 616
Formueskatt	8 739	5 518	8 739	5 518
Sum betalbar skatt	54 345	50 150	30 474	27 134
Skattefunn og andre konserneffekter		-1 713		-842
Sum betalbar skatt i balansen	54 345	48 437	30 474	26 292
Skattekostnad				
Årets betalbare skatt	54 345	50 150	30 474	27 134
For mye for lite avsatt tidligere år	3 816		-739	
Endret regnskapsprinsipp for pensjon		-5 329		-5 121
Utsatt skatt, netto endring	41 575	21 118	51 505	33 165
Sum skattekostnad	99 735	65 939	81 240	55 177
Spesifikasjon av forskjeller				
Anleggsreserve driftsløsøre	-778 863	-807 830	-761 500	-795 288
Pensjonsmidler	70 155	0	68 191	0
Gevinst og tapskonto	-8 655	-9 377	-7 790	-8 483
Varelager	-76 925	18 631	-67 774	23 740
Leasing	783	2 266	0	-1
Fordringsreserver	-19 440	-17 992	-16 668	-16 214
Regnskapsmessige avsetninger	-207 144	-219 820	-194 259	-210 789
Pensjonsforpliktelse	-48 350	-187 921	-45 148	-171 494
Aksjer/andeler	-15 763	-10 823		
Sum midlertidige tidsforskjeller	-1 084 202	-1 232 865	-1 024 948	-1 178 528
Framførbar ubenyttet godtgjørelse				
Underskudd til framføring	-241 638	-219 669	0	0
Justering skatteposisjon og konserneffekter	99 814	102 036	0	0
Sum midlertidige forskjeller	-1 226 026	-1 350 498	-1 024 948	-1 178 528
Utsatt skattefordel (25 %)	306 507	346 778	256 237	300 948
Vist i balansen				
Utsatt skattefordel	337 848	384 125	256 237	300 948
Utsatt skatteforpliktelse	31 342	37 347		
Netto utsatt skattefordel og utsatt skatt	306 507	346 778	256 237	300 948

* Endring i midlertidige forskjeller og permanente forskjeller er basert på ligningsoppgjøret for 2014 og dermed ikke hensyntatt endret regnskapsprinsipp for pensjon

Note 18: Egenkapital

Obligatorisk andelskapital som er sagt opp, blir overført til kortsiktig gjeld

Frivillig andelskapital som er sagt opp, blir overført til langsiktig gjeld

Årlig avsatte beløp innestående på medlemskapitalkonto tilbakebetales kontoinnehaver 7 år etter det året avsetningen fant sted.

Egenkapitalen i morselskapet							
Årets endringer i egenkapital	Obligatorisk andelskapital	Frivillig andelskapital	Annen egenkapital	Medlemskapitalkonto	Etterbetalingsfond	Fond for vurderingsforskjeller	Sum
Egenkapital 31.12 Avlagt regnskap 2014	227 304	96	2 459 076	444 308		84 897	3 215 681
Endret regnskapsprinsipp for pensjon			-647 046				-647 046
Egenkapital 01.01	227 304	96	1 812 030	444 308		84 897	2 568 635
Endring andelskapital	-4 656	144					-4 512
Utbetalt medlemskapitalkonto				-4 834			-4 834
Årets resultat			34 098	80 000	110 000	15 085	239 184
Avsatt rente på andelskapital			-26 428				-26 428
Estimat avvik pensjon			-18 562				-18 562
Omregningsdifferanse og andre endringer			-2 394				-2 394
Egenkapital 31.12. hos morselskapet	222 648	240	1 798 745	519 474	110 000	99 982	2 751 090

Rente på medlemskapital fordeler seg på følgende måte

Obligatorisk/Frivillig andelskapital	8 893
Medlemskapitalkonto	17 535
Sum	26 428

Rente er beregnet på statsobligasjoner med fem års løpetid tillagt 3 % som utgjør til sammen 3,99 %.

Dette er maksimal rentesats jf samvirkeloven.

Egenkapitalen i konsernet							
Årets endringer i egenkapital	Obligatorisk andelskapital	Frivillig andelskapital	Konsernets fond	Medlemskapitalkonto	Etterbetalingsfond	Minoritetsinteresser	Sum
Egenkapital 31.12 Avlagt regnskap 2014	227 304	96	2 645 621	444 308		129 958	3 447 287
Endret regnskapsprinsipp for pensjon			-669 848				-669 848
Egenkapital 01.01	227 304	96	1 975 773	444 308		129 958	2 777 439
Endring andelskapital	-4 656	144					-4 512
Utbetalt medlemskapitalkonto				-4 834			-4 834
Årets resultat			49 570	80 000	110 000	19 568	259 138
Avsatt rente på andelskapital			-26 428				-26 428
Estimat avvik pensjon			-21 945				-21 945
Minoritetens andel utbytte						-3 057	-3 057
Omregningsdifferanse og andre endringer			9 056			-37	9 019
Egenkapital 31.12. hos konsernet	222 648	240	1 986 026	519 474	110 000	146 432	2 984 820

Note 19: Offentlige tilskudd

For Nortura Konsernet og Nortura SA er det mottatt statlige tilskudd i henhold til tabellen under. Tilskuddene er ført etter bruttometoden.

	Konsern 2015	Konsern 2014	Morselskap 2015	Morselskap 2014
Tilskudd til kadaverhåndtering	0	5 000		
Norges Forskningsråd	5 542	8 125	5 542	8 125
Statens landbruksforvaltning	12 490	14 962	3 596	6 379
Sum offentlige tilskudd	18 032	28 087	9 138	14 504

Forklaring:

Norges Forskningsråd: Tilskudd i hvert enkelt prosjekt i henhold til regelverk hos Norges Forskningsråd. Statens landbruksforvaltning: Prisnedskrivningstilskudd for eggprodukter i henhold til dagens regelverk og Sodd tilskudd i henhold til dagens regelverk.

Note 20: Regnskap for anvendelse av omsetningsavgiften for morselskapet

Oversikt over disponerte midler		
Mottatte midler	Morselskap 2015	Morselskap 2014
Saldo midler til gode/skyldig pr 01.01	-9 786	-43 340
Omsetningsavgiftsmidler mottatt til reguleringsvirksomhet	23 174	84 245
Omsetningsavgiftsmidler mottatt til faglige tiltak	157 377	152 296
Sum mottatte midler	170 765	193 201
Forbrukte midler	Morselskap 2015	Morselskap 2014
Faglige tiltak	108 975	59 887
Markedsregulering	128 737	143 100
Sum forbrukte midler	237 711	202 987
Midler til gode/skyldig	66 946	9 786
I balansen er mellomværende med Omsetningsrådet og Landbruks- og matdepartementet ført i egen spesifikasjon.		
Mellomværende offentlige midler	Morselskap 2015	Morselskap 2014
Midler til gode/skyldig vedrørende markedsregulering og faglige tiltak	66 946	9 786
Til gode for trukne avgifter og tilskudd, samt korreksjoner mot tidligere perioder	100 289	40 040
Driftskredittlån	-81 700	-18 500
Sum	85 536	31 327

Note 21: Transaksjoner med nærstående parter

Ytelser til ledende ansatte er omtalt i note 5, og mellomværende med konsernselskaper er omtalt i note 14. Nortura SA er et samvirkeforetak hvor andelseierne er leverandører til foretaket. I oppstillingen nedenfor tas transaksjoner med andelseierne ikke hensyn til.

Konsernets transaksjoner med nærstående parter				
a) Salg av varer og tjenester	Konsern 2015	Konsern 2014	Morselskap 2015	Morselskap 2014
- Datterselskap	1 934 569	1 756 514	1 202 113	1 015 687
- Tilknyttede selskaper	456 817	432 129	91 859	92 074
Sum salg av varer og tjenester	2 391 386	2 188 643	1 293 972	1 107 761
b) Kjøp av varer og tjenester	Konsern 2015	Konsern 2014	Morselskap 2015	Morselskap 2014
- Datterselskap	1 934 569	1 756 514	572 455	615 376
- Tilknyttede selskaper	255 415	243 706	221 291	210 977
Sum kjøp av varer og tjenester	2 189 984	2 000 220	793 746	826 353
c) Nortura Konsernpensjonskasse	Konsern 2015	Konsern 2014	Morselskap 2015	Morselskap 2014
- Andelsinnkudd	12 000	12 000	12 000	12 000
- Ansvarlig lån og kjernekapital	80 000	30 000	80 000	30 000

Til årsmøte i Nortura SA

Revisors beretning

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for Nortura SA som består av selskapsregnskap, som viser et overskudd på TNOK 239 184, og konsernregnskap, som viser et overskudd på TNOK 259 138. Selskapsregnskapet og konsernregnskapet består av balanse per 31. desember 2015, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Styret og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge, og for slik intern kontroll som styret og daglig leder finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for selskapets utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapet og konsernet Nortura SA' finansielle stilling per 31. desember 2015 og av deres resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag ISAE 3000 "Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon" mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Oslo, 17. februar 2016

BDO AS

Norunn Byrkjeland
Statsautorisert revisor